

Ольга Підлужна
Мирослава Головерса

Нарис історії
Корнинської громади
церкви християн віри євангельської
в Рівненському районі:
(1921–1989 рр.)

Вступне слово	3
Розділ I. З глибоких джерел історії	5
I.1. Нарис історії села Корнин	7
I.2. Історичний зв'язок села Корнин із смт. Квасилів	8
I.3. Національно — релігійний чинник у побутовому житті місцевих селян	45
I.4. Релігійне становище в Україні напередодні п'ятидесятницького пробудження	45
Розділ II. Зародження п'ятидесятницького руху	34
II.1. Короткий нарис зародження п'ятидесятницького руху в США	23
II.2. Зародження п'ятидесятництва в Другій Речі Посполитій	24
II.3. Початки становлення Корнинської громади християн віри євангельської	23
Розділ III. Громада ХВС с. Корнин у період радянського часу	23
III.1. Рівненщина у роки Другої світової війни: релігійний фактор	23
III.2. Післявоєнний період: боротьба за реєстрацію	34
III.3. Серпнева угода: між молотом та наковальнею	43
III.4. Еміграційні зрушення	34
Розділ IV. Напередодні незалежності	23
IV.1. Будівництво молитовного дому	23
IV.2. Оглядаючись назад та споглядаючи в майбутнє	21
Бібліографія	99
Додаток I. Кальнев М.А. Обличение лжеучения русских сектантов-рационалистов: (штундобаптистов, адвентистов, «евангельских христиан», молокан, духоборов и др.). — Одесса, 1913. — с. III-IV; с. 530–564.	112

Вступне слово

Як виникла ідея написання книги? В останні двадцять років, завдячуючи свободі віровизнання в Україні, кожна місцева громада святкує свій ювілей заснування. Хтось по праву пишається двадцятиліттям, тридцятиліттям своєї історії, намагаючись зафіксувати в друкованому вигляді свій шлях поступу. Корнинська громада церкви християн віри євангельської нараховує понад 80 років своєї життєдіяльності, та через певні об'єктивні та суб'єктивні обставини не мала більш-менш систематизованої своєї історії. Збереження історичної спадщини у фіксованому, а не усному викладі турбувало лише кількох братів та сестер цієї громади. При сприятливій нагоді мрії почали набувати обрисів, планів, друкованих сторінок, які увібрали в себе спогади небайдужих до своєї історії корнинських п'ятидесятників, архівні документи, фотографії давно минулих, але незабутих років.

Мета написання книги. Автори книги не переслідували цілі написати ані вичерпну історичну працю, ані працю, яка претендувала б на оригінальність та науковість. Метою появи такої книги стало бажання зафіксувати та зберегти доступну для нас інформацію. Передусім інформацію архівну, допоки ще є така можливість вільного доступу до документів. Найцінніше, чим володіли автори, — спогади свідків про перші кроки Корнинської громади ХВЄ та свідчення небайдужих сучасників. Ми ще встигли проінтерв'ювати Євдокію Кирилівну Антонішину, Олексія Порфіровича Ільчука, але ця книга вже не потрапить до їхніх рук рук. Допоки версталася книга, відійшли у вічність члени цієї громади Антонішина Євдокія Кирилівна (1919–2011), Голуб Ольга Олександрівна (1934–2011), Олексій Порфірович Ільчук (1931–2011). Відтак цінність появи нових досліджень історії життєдіяльності місцевих громад не потребує додаткових пояснень.

Якою мірою вдалося втілити свою мрію в цьому проекті — судити читачеві. Автори запозичили слова священника Волконського: «Зрештою, ми зв'язані обсягом книги: двох томів не стане читати жодний пересічний читач, якого вони злякають, ні спеціаліст, якому ми нічого нового дати не можемо».

Просимо виявити розуміння до наявності орфографічних помилок, свідомо збережених авторами в тексті. Мова йде не стільки про архівні документи, скільки про цитування свідчень людей. Зрозуміло, що виправити ці огріхи не становило важкої праці, однак ми боялися втратити дух присутності часу та особистості, який досить часто губиться за вивіреними фразами та кількостями сторінок. Найменше ми переслідували мету граматичної правильності, жертвуючи цим заради збереження головного — історія пишеться про людей і заради людей.

Кому призначена книга. Передусім для членів Корнинської громади церкви християн віри євангельської, бо в ній вміщена історія їхньої церкви, коротко схоплений життєвий шлях бабусь та дідусів, назавжди зафіксовані молоді обличчя сучасних старших братів та сестер, які, спогадуючи свою молодість, молоділи разом зі своїми спогадами.

Автори книги висловлюють щирі вдячність:

- ✓ **Віктору Головерсі** (с.Корнин) за фінансову підтримку, бо без прямої участі цієї людини книга ніколи не вийшла б з друку;
- ✓ **Миколі Михайловичу Нікітчуку** (с.Корнин) — людині, завдяки якій були віднайдені рідкісні стародавні фотографії, історична значущість яких неоціненна;
- ✓ **Ілюк Марії Кирилівні** — за детальну оповідь про становлення хору в Корнинській громаді, за її нелегку працю по збереженню та розмноженню нотного матеріалу в часи, коли слово «ксерокс» нічого не означало, бо про нього ніхто не чув і не знав. Марія Кирилівна після важкої праці пізніми ночами за допомогою лінійки креслила на чистому листі паперу нотний стан, вписувала ноти, слова псалму;
- ✓ **Сестрам Романчук Лідії та Тирак Вірі** за оповіді — спогади подій їхньої молодості;
- ✓ **Олені Давидчук** (сmt. Квасилів) за молитовну підтримку, яку автори відчували впродовж написання проекту;
- ✓ **Галині Іванівні Новак** (м. Рівне) — провідному спеціалісту Рівненського державного архіву за щирість та жертовність;
- ✓ **Олександрю Олександровичу Ємельянову** (м. Санкт-Петербург) — завдяки фінансовій підтримці цієї людини стала можливою дослідницька робота в Російській національній бібліотеці (Ленінський зал);
- ✓ **Олесі та В'ячеславу Підлужним** — за розуміння, терпіння та моральну підтримку.

І.1. Історичний нарис села Корнин

Сучасне село Корнин розташоване на березі річки Устя приблизно на відстані 9 км від обласного центру м. Рівне. Село — велике, нараховує понад 680 дворів та дві з половиною тисячі мешканців. Окрім того, Корнинській сільській раді підпорядковані села Колоденка та Загороща.

Щодо походження назви села Корнин, то ми не володіємо якоюсь однією достовірною версією. Найбільш ймовірною вважається збережена до сьогодні легенда про те, що колись давно на території сучасного села був ліс. Його зрізали, а коріння викорчували, відтак від слів «корчувати коріння» і пішла назва села. Як давно була заселена територія, теж чітко невідомо.

З літописів дізнаємося, що наприкінці VI — на початку VII ст. після Різдва Христового рівненський край заселяли племена дулібів. А потім завертілося історичне колесо, немов млин, перемелюючи історичні дати, епохи, події, особистості, князівства, держави¹. Побіжно згадаємо, що рівненські землі перебували у володіннях спершу Володимирського, Київського, а потім у складі Галицько-Волинського князівств. Найбільш відомим поселенням тих давніх славетних часів є княжа Пересопниця (перша згадка датується під 1149 р. в Іпатіївському літописі), де в 1556–1561 рр. у місцевому монастирі було перекладено Євангелію із старослов'янської на тогочасну українську мову. Після розпаду Галицько-Волинського князівства сучасна територія Рівненського району перебувала під владою Великого князівства Литовського. Після Люблінської унії 1569 р. (акту об'єднання Литовського князівства із шляхетською Польщею) населені пункти сучасної Рівненської області увійшли до Луцького повіту, а майже всі поселення належали магнатам.

Саме у цей історичний період і знаходимо першу письмову згадку про село Корнин, яка сягає 1545 року. В описі Луцького замку 1545 р. згадується про «городню» Миколи Радзивілла «с имения Корнина». У 1583 р. майновий реєстр подає опис «личных владений корнинских крестьян». В акті 1606 р. знаходимо інформацію про «корнинского подданого» на прізвище Струк, який, рятуючись від кари за вчинений злочин, дав хабар панові Кчешківському. Того ж року в «Корнино» згорів чийсь двір. Картографічні матеріали 1618–1777 рр. називають село Корнино, рідше — Корнин, зарисовуючи незначні культивовані масиви, гаї, луки, озера, ставки та надрічкові болота.

1. Більш детально див.: **Наша історія // Голос Волині.** — 1991. — №1–3; 1992. — №1(5)–3(7); 6(10); 7(11); 9(13)–14(18); 17(21); 18(22); 20(24); 21(25); **Наша історія // Голос Волині.** — 1993. — №2(28); 4(30); 7(33); 14(40); 15(41).

Із середини XVII ст. терени сучасного рівненського краю були охоплені визвольною війною під проводом Богдана Хмельницького. Пізніше територія Рівненського району після польського панування перейде як частина Волинської губернії до Російської імперії, а за Ризьким договором 1921 р. — знову до складу Польщі. Після приєднання Західної України до Української Радянської Соціалістичної республіки (УРСР) 04.12.1939 р. було створено Рівненську область, а пізніше, у січні 1940 р., замість польських повітів та волостей на території радянської Рівненської (Ровенської) області було створено 30 адміністративних районів, у тому числі й Рівненський район.

Вперше радянську владу в селі Корнин було встановлено в січні 1918 р. У 1920 р. через село проходили з боями частини Першої Кінної армії, й мешканці села були змушені допомагати червоноармійцям фуражем, їжею, транспортом. В часи Другої Світової війни на фронтах воювало 58 корнинців. У 1967 р. в центрі села було споруджено пам'ятний знак землякам, які загинули у Великій Вітчизняній війні та жертвам періоду Великої Вітчизняної війни.

I.2. Історичний зв'язок села Корнин із смт. Квасилів

Історію села Корнин неможливо досліджувати без врахування історії сусіднього поселення — селища міського типу Квасилів. Перша писемна згадка про Квасилів датується 1445 р. У книзі Ярослава Веленського «Хроніка Квасилова» дізнаємось про існування хутірця при чумацькому шляхові Кременець — Здолбунів — Рівне, де стояв панський замок та забудови орендаторів. В акті 1445 р. повідомляється, що якийсь воєвода Степан засвідчує домовлену зустріч краян, серед яких був «пан Банко з Квасилова». У дарчій грамоті 1470 р. читаємо: «Се я Банко Скердеевич сын Джусин ис Квасилова... визнаваю, иж я князю Семену Василевичу дедечу Збараському продал есьми ему весную отчизну и дедину свою на веки веком» / («Я, Ванько Кірдеевич «син Джусин з Квасилова»... підтверджую, що я князю Семену Васильовичу Збараському продал отчину і дідизну свою назавжди»)².

Що дає нам цей документ? Принаймі, ми можемо ствердити факт, що Квасилів є старшим від Корнина на цілу сотню літ, а тому й не дивно, що корнинська історія так тісно переплелася із квасилівською. І не тільки тому, що межує занадто тісно географічно, хоча цей чинник теж не варто випускати з поля зору. Передусім, і це найголовніше для нашого дослідження, змушені констатува-

2. Гречило А., Терлецький Ю. Герби та прапори міст і сіл Рівненської області. — Київ, Львів, Рівне, 2002. — с. 36.

ти знаковість того, що саме kwasилівські чехи–протестанти стали першими євангельськими місіонерами на корнинських землях.

А ще цікавим є збереження назви поселення — Кwasилів-український та Кwasилів-чеський. Відомо, що у XIX ст. на лівому березі річки Усті осідають чеські колоністи, поселення яких пізніше отримує назву Кwasилів-чеський, правобережне село відповідно звалося Кwasилів-український. Стосовно ж походження назви Кwasилів-український, то для його пояснення послуговуємося збереженим переказом: у XVIII ст. місцеві господарі, чехи, вирішили, аби запобігти крадіжкам збіжжя, відселити найманих робітників за річку Устя, де й були збудовані оселі для сімей робітників. Так утворилася своєрідна «колонія» від Кwasилова-чеського. Після Другої світової війни поселення називалися Кwasилів Перший і Другий, а в семидесяті роки XX ст. Кwasилів-український було приєднано до села Корнин, а поселення Кwasилів-чеський у зв'язку з промисловим будівництвом розвинулося і в 1978 р. отримало статус селища міського типу. Тому назва Корнин-Кwasилів-український фігуруватиме в документах уповноваженого Ради в справах релігійних культурів.

Існує декілька версій походження назви поселення Кwasилів. Колись це був край лісів та імлистих боліт, і люди, які тут проживали, фактично «кwasились» у жахливій багнюці. Інша версія походження назви селища пов'язана із технологією виробництва kwasу. Таким чином, назву Кwasилів дослівно розуміємо як «кwasом сильні». Також побутує думка, що Кwasилів походить від прізвиська Кwasило, де кінцеве –» -ило», приєднане до кореневого «Кwas», мало значення чогось негативного. Можливо, первісне Кwasило означало людину, яка завжди має кислу подобу. Доречна й асоціація із висловом «кwasити губи», тобто проявляти невдоволення. Збережений людською пам'яттю переказ оповідає, що якось навесні, коли річка Устя розкинула свої води на десятки миль, три малоземельці з півдня подалися шукати нові займи для нової оселі. У надвечір'я, опісля довгих пошуків, побачили місцину, яка всім припала до вподоби. І тут, біля джерельця, почали підбирати назву. У той час один з них зачерпнув джерельної води й сказав: «О, то справжнє kwasило! Таку гіркоту пробує вперше!». Так і було названо землю ту Кwasило.

Як і в селі Корнин, так і в Кwasилові збереглися власні назви поселення. Кожна частина села в Корнині має свої назви: Грабарка, Вир, Кwasилів український, Фадеевка, Волока, Глинище. У Кwasилові знаходимо інші назви: Безодня, Трясовина, Плав, Очеретисько (коло греблі), Кемпа (острівець на річці), Западина,

Вільшина (пасовисько в заростях вільхи), За лозою (луг за урочищем Лоза), Горішній кінець, Долинний куток, Сліпа вулиця тощо.

Чехи-поселенці залишили яскравий слід в історії Квасилова та оточуючих поселеннях не тільки через свою релігійну ознаку, але навіть і через високу побутову культуру. Російський імператор Олександр III, перебуваючи 30 серпня 1890 р. на закладенні першого каменю Свято-Воскресенського собору в Рівному, не зміг не оцінити високого культурного рівня побуту чехів³.

3. Детальніше див.: **Воро-нин А.** Об иностранных поселенцах в Юго-Западном крае. — б.м., б.г. — 23 с.; **Громачевский С.Г.** Ограничительные законы по землевладению в западном крае: с историческим обзором их, законодательными мотивами и разъяснениями. — СПб., 1904. — 173 с.; **Записка** о землевладении в Юго-Западном крае / Сост. И. Рудченко. — Киев, 1882. — 180 с.; **Ковба Ж.И.** Чешская эмиграция на Украине во второй половине XIX вв. / Дис...канд. истор. наук. — Львов, 1974. — 193 с.; **Крыжановский Е.** Чехи на Волини. — СПб., 1887. — 94 с.

І.3. Національно-релігійний чинник у побутовому житті місцевих селян

Відомо, що масове переселення чехів з Богемії на Волинь почалося із 1868 р. Першим було куплене поселення Глинськ, далі — села Ульбарів, Будераж. На кінець XIX ст. чехів на Волині нараховувалося 15524 душі, і проживали вони у 65 поселеннях Житомирського, Новоград-Волинського, Овруцького, Острозького, Луцького та Володимир-Волинського повітів. Одним із найбільших таких поселень був Квасилів Рівненського повіту. Збережені прізвища перших чеських поселенців Квасилова: Перний, Земан, Ян Чижек, Вацлав Влах, Вацлав Зіх, Мартинек, Копетян, Міллер, Томаш Шнейдга. Поселенці сповідували католицизм та протестантизм, а саме «чесько-братське» сповідання, прийняте 1881 р. на квасилівському зборі чехів як національне. Згодом нащадки перших поселенців прийняли православ'я як обов'язкову умову для отримання російського підданства. Місцеві мешканці були православними, які з кожним роком убожили.

Чехи започаткували на Волині виробництво хмелю, запровадили пивоваріння, їм належить першість в облаштуванні майстерень для виготовлення сільськогосподарських машин. Відмінна слюсарня була у Квасилові, саме з неї започаткувався ливарно-механічний завод, який з часом переріс у відоме свого часу підприємство з виробництва сільськогосподарської техніки «Квасилівфермаш», пізніше — «Рівнесільмаш». У Квасилові чехи першими влаштовують школу (в 1871 р. відкрилася двокласна школа, першим вчителем був Кісела, директором — Йозеф Перний), організують друкарню, де друкували газету «Голос Волині» (інформацію для випуску черпали з «Волинських губернських відомостей» та «Життя Волині», перекладаючи з російської мови на чеську).

Загалом релігійне життя волинських чехів залишалося складним. У Квасилові неодноразово збиралися з'їзди, на яких намагалися вирішити питання, до якого віросповідання мусить

належати чех. Одностайної відповіді не було знайдено, тому й зберігся поділ чехів за віросповіданням на римо-католиків та євангелістів («чеських братів»). Душпастирами у євангелістів стали Грдлічка і Кашпар, а в католиків — Саска. Першим старостою Квасилова був обраний Франтішек Райх (1870–1873), другим — Ян Зах (1873–1876), третім — Йозеф Земан, усі за віросповіданням — євангелісти.

I.4. Релігійне становище в Україні напередодні п'ятидесятницького пробудження

Досліджуючи історію релігії в Україні будь-якого періоду, завжди згадується вислів Володимира Винниченка про те, що історію України не можна читати без брому. Щось до болю щемливе охоплює душу, коли читаєш про усі митарства, які змушена була пройти Христова церква. Мова йде передусім про людський чинник... Розуміючи, що перші суперечки стосовно умов спасіння були вже за часів Петра та Павла (Дії святих апостолів, 15 розділ), а також нагадуючи самі собі, що релігійна політика жодним чином не є предметом нашого дослідження, спробуємо обмежитися такими запитаннями: «Чому на українські православні терени приходять протестантизм?». Відразу ж виокремимо друге питання для дослідження: «Чому на зорану євангельськими християнами та баптистами ниву падає зерно п'ятидесятництва і дає неймовірні сходи?».

Спробуємо дати відповідь на перше питання. Протестантизм шириться Україною у XVI ст. Яким був стан православної церкви на той час? Віддаючи належну шану усім православним священикам, які чистим сумлінням дбали про душі своїх християн, мусимо під тиском історичних фактів говорити про жахливе занедбання українського церковного життя. Як приклад, наведемо уривок із праці Касіяна Саковича «Перспектива»⁴. Свою оповідь автор оживляв рисами, що сьогодні сприймаються швидше як анекдоти, ніж явища з минулого життя. Проте мусимо стримати в собі зрозуміле таке людське бажання взяти когось на глум. Пам'ятаймо, що мова, **передусім**, йде про християнську церкву як Тіло Христа.

«На Україні що піп, то й батько, і владика, і митрополит, і патріарх. Тому деколи хлопи й самому попові покудлають волосся, окривавлять його й пораняють, а тим часом легко дає йому за розгрішення другий піп, або й той самий вибитий, упоєний

4. **Касіян Сакович** народився близько 1578 р. в селі Потелич, на Львівщині, в родині православного священика. Навчався в Замойській та Краківській академіях. 1620 р. постригся в ченці, змінивши світське ім'я Калікст на чернече Касіян. З 1620 по 1624 р., після Івана (Йова) Борецького, став ректором Київської братської школи. Після 1624 р. переїхав до Любліна, де був проповідником при православному братстві. 1625 р. прийняв унію і став архімандритом Лубенського монастиря на Волині. 1641 р. прийняв католицизм і вступив до чернечого ордену августинців. Помер 1647 р. в Кракові католицьким капеланом. Теолог-полеміст, філософ, перекладач, педагог і поет.

горівкою, бо такі бойовища бувають передовсім у корчмах, де попи перебувають частіше, ніж у церкві. — Розгрішення дають не тільки живим, але й помершим, при чім «у багатьох місцях і листи пишуть до св. Петра, вкладаючи їх у руки помершому, щоб відчинив йому ворота до неба». [...] Був і той обичай, що в часі причастія попи давали (тіло й кров Христа) одним по одній ложці, а іншим, знатнішим особам, по три, говорячи за першою ложкою: «Отець, — за другою: Син, — і за третьою: і Дух Святий». [...]

Чи не пристойніше відбути читану службу Божу з одним служником, ніж мати в крилосі плюгавенького дячка, що блятиме по-козячому так, що й слухати противно. Або ледве чи це пристойніше, коли піп, не маючи дяка, відправляє службу з попадею, як це було в Стрию на Підгіррі? Тамошній піп Андрій Косило відправляє службу з своєю попадею, що краще від мужа вміла читати й співати — при чім і «Апостола» попадая читала: біс її знає, хто її в диякониси постригав. [...] З дурноти відбувається на Україні й така небезпечна церемонія: малих, недавно охрещених дітей кладуть (в часі великого виходу) під перенос, і священники, йдучи з чащеною і диском, мусять переступати через згаданих дітей, а їх буває часом кілька — так що коли піп без шкоди для себе й дітей довершить ці переходи, тішиться так, як козак, що без перешкоди переступив через пороги. І не тільки діти, але й дорослі — мужчини, дівчата й заміжні панни — кладуться під цей перенос. [...]

Тайна священства святокупна та продайна: «Деякий бо владика не дивиться на гідність, науку й життя кандидата й не питає його: що це тайни, яка матерія і форма кожної з них, але досліджує й допитує, скільки приніс за посвячення. І замість форми: що за монета? Золоті чи червоні, таляри чи орти? [...] І таким чином сторгувавшись з ним і взявши п'ятдесят або шістдесят, а деколи сто, двіста й триста злотих, посліпить або посвятить його на попівство, нерідко в один день даючи йому всі нижчі й вищі ступені. Потім кандидат повинен окупитися у сповідника, диякона, писаря, співаків, навіть у кухарів і кучерів, — і добрий має там іспит його мішок. [...] Буває й таке, що декуди висвячують на парохію навіть чужої єпархії, а деколи й зовсім без парохії, ні до жодної церкви, а так, на вітер, написавши в кандидатській грамоті: «идеже, Бог престол открыет». Відси виходить великий нелад: попи — бігуни волочаться від церкви до церкви; деколи купують парохії в інших — гідніших або бідніших, — а пан і владика користолюбний легко дозволяють звести себе грішми. [...]

Також із причастієм до слабого не піде, заки чим не запла-
тять; і сповідати дурно не захоче, кажучи: я добре владиці по-
півство осоловив. І виходить, що нелад іде від старших: влади́ка
злупив попа, а піп лупить хлопа.

Проповідництво, недавнє ще явище на Україні, й тепер не
процвітає. Деякі говорять проповіді з єретичних книг, а один піп
під Львовом заявив із проповідниці: «Послухайте, християни,
казання св. Рея». Багато користуються проповідями католиць-
ких проповідників: Вуйка, Скарги, Бялобжецького й інших. [...]

Багато є продайних церков. Серед духовенства витвори-
лася наслідність місця. «По смерті батька вступає на попівство
син попа, або зять, заплативши якусь суму попові, а потому вла-
ди́ці за висвячення, а деколи й без висвячення попівський син
вступає на попівство, думаючи, що коли він родився від бать-
ка — попа, вже саме через те саме робиться попом, як це було
на Волині в однім селі недалеко Корця. Тут син попа по смерті
батька взяв на себе його одяг, виконував тайни без висвячення
й уже опісля, все-таки нескоро, виправили його на луцького вла-
ди́ку за рукоположенням. [...]

На Україні й Білорусі (в Росії) ледве десята церква буває
освячена між іншими причинами й тому, що їх влади́ки й на-
місники багато витягають за посвячення; деяка церква й не була
в силі прийняти влади́ку й угостити його з почтом (хоч і це ба-
гато коштує, бо там буває лий-перелий: один нічліг коштував
ковенських попів 60 злотих, коли їх навістив холмський влади́ка
Терлецький); та чейже треба дати ще самому влади́ці соточку,
а то й другу, а що там вимагають полотен, рушників, хусток і т.д.,
то ледве їх для вітаря вийде й четверта частина: все беруть собі!
Такі видатки для бідних хлопів, розуміється, не під силу»⁵.

Повертаючись до теми можливості протестантизму на
православних українських теренах, за відправну точку відліку
мусимо обрати найголовніше пояснення. Як пише Іван Огієнко
(його перекладом Біблії ми користуємося сьогодні), головною
причиною появи Реформації на українських теренах було непо-
борне бажання українського народу читати Святе Письмо своєю
мовою. «... Головна ідея цих рухів — читання Святого Письма
живою мовою — серед українського народу спершу не викли-
кала такого великого зацікавлення, як то бачимо в народів като-
лицьких, і то з тієї причини, що так звана церковнослов'янська
мова на початку все ж таки була до певної міри мовою зрозу-
мілою, тоді як стара латина для більшості народів була зовсім
чужа. На початку середньовічних релігійних рухів, десь у віках
XI–XII, письменні люди в Україні ще розуміли свою церковну

5. Возняк М.С. Історія укра-
їнської літератури: У 2 кн.
Кн.1. — 2-е вид., випр. — Л.,
1992. — С.541–543.

6. **Гусити** (моравські брати, чеські брати, Богемські брати) — в основу вчення покладені ідеї Яна Гуса та Петра Хельчицького (1390–1430). Провідними у їхньому вченні було: вимога повернення до чистоти ранньохристиянського братерства, Божественної істини, загального морального закону. У теологічному плані критика чеських братів була спрямована проти твердження про непогіршеність Папи римського у справах віри та моралі. Заперечували поклоніння мощам, святим, необхідність індульгенції, пишного богослужіння, на полягали на участі всіх віруючих в обряді євхаристії.
7. Огієнко І.І. Українська Церква: Нариси з історії української православної церкви. — К.: Україна, 1993. — С.103, 109–110.
8. З огляду на те, що тема виходить за межі дослідження книги, звертаємо Вашу увагу на справу Івана Федорова, детально досліджену в документальних фільмах та програмах: **«Опровержение документального фильма «Это тревожит всех»**. — Джерело доступу: http://poiskboga.3dn.ru/load/khristianskie_propovedi/ivan_fedotov/oproverzhenie_dokumentalnogo_filma_eto_trevozhit_vsekh/31-1-0-160;
Передача «Угол». Иван Петрович Федотов. 18 лет ГУЛАГа. — Джерело доступу: http://poiskboga.3dn.ru/load/khristianskie_propovedi/ivan_fedotov/peredacha_ugol_ivan_petrovich_fedotov_18 лет_gulaga/31-1-0-159; **Иван Петрович Федотов. Цена свободы: (интервью)**. — Джерело доступу: http://poiskboga.3dn.ru/load/khristianskie_propovedi/ivan_fedotov/ivan_petrovich_fedotov_cena_svoobody_intervju/31-1-0-158
9. **Ієрархія** — (в перекладі з грецької мови дослівно означає священновладдя) — сукупність чинів духовенства в порядку субординації, прийнятої в певній церкві, форма організаційного церковного устрою. У протестантизмі, який відстоює вимогу «дешевої церкви», ієрархія значно спрощена.

мову; але мова ця була чужа з походження (болгарська), а від того мала в собі велике число слів, зовсім штучно викуваних, мала певне число й малозрозумілих старих форм, а тому це розуміння її зменшувалось в Україні надзвичайно швидко. І коли на початку XV віку по цілій Європі почали ширитися ідеї гуситства⁶, то вони захопили також і Польщу і, напевно, швидко докотилися й до України, де в той час широкий загал народу вже не розумів своєї церковної мови, та й саме духовенство розуміло її мало. Ось через це в XV віці ідея Святого Письма в живій мові знайшла для себе вже зовсім добрий ґрунт і в Україні, і вже тоді почали втілювати цю ідею в життя. [...] Найголовніша ідея, яку скріпила й зреалізувала Реформація, [...] — це переклади Святого Письма на живу народну мову, а також вживання народної мови в богослужінні. Правда, не Реформація вперше принесла цю ідею в Україну — занесли її ще ті попередні релігійні рухи, які докочувалися через Чехію та Польщу й до України; але тільки Реформація поставила цю ідею серед українського народу вже зовсім виразно, і не тільки поставила, але й зреалізувала її»⁷.

Тепер спробуємо зрозуміти в загальних рисах, чому з'являється п'ятидесятництво серед євангельсько-баптистського братства. Зрештою, аби протестантизм в Україні став історичною реальністю, спершу мусили бути попередники: представники *раннього протестантизму* (лютерани, чеські брати, кальвіністи, меноніти, український штундизм, баптизм), та *пізнього протестантизму* — (євангельське християнство, адвентизм, і тільки потім — п'ятидесятництво). Баптистів та представників пізнього протестантизму в народі охрестили загальним збірним прізвиськом — «штунда».

В українському народі й по сьогодні побутує термін «штунда» на ознаку поняття «іншого», «віруючого», «не такі, як ми», «дивного». Слово «штунда» мало неоднозначний резонанс у суспільстві. Той, хто не був «штундою» (інтелігент, атеїст, католик, православний), вважався вищим ґатунком у суспільстві, бо не був «бузувіром», «неосвіченим», «затлумленим» тощо.

У той же час «штунду» поважали за стійкість у поглядах, вірність, бо їхні дії не розходилися із їхніми словами⁸.

Штундизм — явище суто українське і зумовлене певною мірою тиском російського уряду. У 1687 р. православна церква втрачає автономію і повністю переходить у підпорядкування Московському патріархату. За царювання Петра I та Катерини II вводиться цензура на твори українського друку, в тому числі й релігійні. Фактично було скасовано виборність ієрархії⁹: церковних сановників почав призначати державний

департамент у справах церкви — Священний Синод, а по суті, царський уряд. (Таке становлення збережеться і в радянські часи: у 1945 р. буде створено Раду при Кабінеті Міністрів СРСР у справах релігійних культів, яка розпадеться разом із крахом комуністичної імперії). Михайло Грушевський пише: «Ієрархія була стероризована безоглядними московськими розпорядженнями: митрополитів і владиків за будь-що забирали до Московщини, засиляли, замикали до монастирів... В таких умовах не можна було сподіватися розвитку свобідної релігійної гадки...»¹⁰.

Жахливим було й самовільне моральне опущення середнього та нижчого духовенства: у середині XIX ст. їхній стан був таким низьким, викликав таку зневагу населення, що про це почали писати й самі церковні діячі. Священик Арсеній Рождественський писав: «Релігійне невігластво зумовлювалося малою розповсюдженістю народної школи, слабким розвитком церковного учительства... Діяльність пастирів церкви здебільшого обмежувалася і обмежується відправою богослужіння... Народ усвідомлює ідеал пастиря... Це особливо характерне для малоруського народу, який мав право вибору своїх пастирів. На жаль, життя не дуже щедро посилало народів таких пасторів, котрі б могли відповідати його запитам»¹¹.

Повертаючись до теми українського штундизму, мусимо зрозуміти наступне. **Український штундизм виходить із православ'я, зароджуючись під впливом релігійного раціоналізму¹², поступово еволюціонує в протестантизм.** Штундизм пов'язаний з релігійними осередками (менноніти¹³, кальвіністи, лютерани), які діяли у німецьких колоніях на українських південних землях. Під впливом європейського пієтизму¹⁴ в меннонітських колоніях відбуваються хвилі духовного пробудження. Так сформувалися релігійні групи, які іменували себе братствами штундер. Братства оголосили про недосконалість усталених форм релігійного побуту і культу, закріпленість духовного життя і моральну зіпсутість віруючих, які називають себе християнами, наполягаючи на необхідності покаяння, самоочищення та відокремлення себе від гріховного світу. Усі, що відгукнулися на заклик до покаяння, почали збиратися в окремі групи, проводити окремі зібрання. Називали вони себе істинними друзями Бога, відродженими, членами оновленого першохристиянського братства, починають вести аскетичне життя, відмовляючись від усього того, що, на їхню думку, віддаляло їх від Бога — світських розваг, ситної їжі, модного одягу, спілкування з «неспасеними», котрі «не живуть по духу, а по плоті».

10. Грушевський м. З історії релігійної думки на Україні. — К., 1992. — с. 107–108.

11. Рождественский А. Южнорусский штундизм. — с. Пб., 1889. — с. 20, 22, 27.

12. **Раціоналізм** (від лат. ratio — розум) — точка зору, яка наголошує на першості та компетентності розуму (логічного ходу міркування) в пошуках правди.

13. **Менноніти** — віросповідна практика подібна до сучасної баптистської практики. Чеснотами істинного християнства проголошувалося непротиплення злу насильством, покірність, всепрощення, моральне самовдосконалення, пацифізм (братолюбство, заперечення будь-яких воєн, у тому числі й захисних, служби в армії, проповідництво миру поміж усіма народами).

14. **Пієтизм** (в перекладі з латинської — благочестя) — напрям у протестантизмі, в якому релігійні почуття ставляться вище релігійних догматів.

Подібні явища відбувалися і в лютеранських колоніях. В колонії Рорбах (Одеський повіт) утворилася нова релігійна група базарян, яка за декілька років свого існування привернула до себе багатьох членів лютеранських приходів Херсонщини. Великої уваги віруючі надавали своїм молитовним зібранням у приватних будинках, а не молитовним зборам у кірхах. Того, хто пропустив кілька зібрань без поважних причин, виключали з товариства.

У 70-х рр. XIX ст. в німецьких колоніях шириться вчення баптизму. Найбільшу активність розгорнули благовісники (роз'їзні проповідники) Базельської реформаторської місії Іоганн Бонекемпер та його син Карл, котрий відійшов від штундизму та прийняв баптистське віросповідання, допомагаючи згодом пройти цей шлях багатьом українським віруючим. Баптистські місіонери проповідували хрещення дорослих з обов'язковим зануренням у воду, а також перехрещення усіх, хто не впевнений в своєму спасінні чи християнській досконалості. Проповіді досягнули душ не лише штундистів, але й меннонітів, реформаторів, лютеран, зумовлюючи у 80-х рр. XIX ст. кардинальні зміни в усьому протестантському середовищі України. Віднині на зміну численним неоформленим релігійним пошукам та ідеям приходять уніфіковане¹⁵ баптистське віровчення, формуючи таким чином ґрунт для вітчизняного евангельсько-баптистського братства.

15. Уніфікація — сукупність дій, що полягає у визначенні єдиних правил та вимог, виконання яких визначає належність до певного віровчення.

Зародження п'ятидесятницького руху

«І буде потому, — виллю Я Духа Свого на кожне тіло, і пророкуватимуть ваші сини й ваші дочки, а вашим старим будуть снитися сні, юнаки ваші бачитимуть видіння. І також на рабів та невольниць за тих днів виллю Духа Свого»

(Йоїла 3:1–2)

Кожна історія має свою причину, щонайкраще сенс якої відображений у вислові «якби не». Якби одного часу група молоді в Америці не стала б розмірковувати над книгою Дії Святих апостолів, — людство не мало б можливості спостерігати за бурхливим розвитком світового п'ятидесятницького руху. Якби українські емігранти не вирушили б до далекої Америки в пошуках заробітку, невідомо, з якого часу п'ятидесятництво поширилося б в Україні. Безперечним лишається той факт, що п'ятидесятництво прийшло свого часу як пізній дощ, в якому Бог злив та зливає Духа Свого на кожне спрагле до повноти віри серце. Чи був цей дощ раптовим, чи пролився тільки у ХХ ст. на студентську групу в Америці, яка ревнувала про отримання тих же дарів, які отримали апостоли в День П'ятидесятниці?

Зовсім ні! П'ятидесятницький рух виник не завдяки активній місіонерській діяльності знаменитого проповідника, який поширював суперідею, як це було, скажімо, із зародженням доктрини про хрещення для прощення (Джон Кемпбелл)¹⁶; дати Другого Приходу Христа (Вільям Міллер)¹⁷; апостольства (Едвард Ірвінг)¹⁸.

17. **Міллер Вільям** (1782–1849), колишній капітан американської армії, суспільний діяч, засновник релігійної течії в рмежах адвентистського руху. Народився у місті Піттсфілді, штат Масачусетс, старший із 16 дітей. Отримав скромну освіту (кілька класів загальноосвітньої школи). Це сприяло активному прагненню до самоосвіти. Після тридцяти років В.Міллер почав систематично вивчати Біблію, користуючись при цьому симфонією. Так зароджу-

ється стійке переконання в тому, що у біблійних текстах основний акцент робиться на темі кінця світу. У 30-х рр. XIX ст., будучи баптистським проповідником, впевнено пропагував вчення про швидкий Другий Прихід Христа, який мусив би відбутися між березнем 1843 та березнем 1844 рр. Коли у визначений Міллером термін Другого Пришестя Христа не відбулося, тексти Святого Письма отримали нову інтерпретацію, згідно якої була отримана

інша дата — 22 жовтня 1844 р. Призначеного дня послідовники руху Міллера (так звані міллеріти) з молитвою та надією зібралися в місцевих церквах. Коли знову не відбулося очікуваної події, В.Міллер визнав свою помилку, відійшовши від руху і відмовившись від нових намагань зробити нові розрахунки чи відродити рух. Ідеї В.Міллера були підхоплені Х.Едсоном, Є. (Хармон) Уайт, ученицею В. Міллера.

18. **Ірвінг Едвард (1792–1834)**. Пастор євангеліцької шотландської церкви, який чи не першим зробив спробу відійти від антихаризматичної позиції протестантської Реформації і привнести харизматичні риси в протестантизм. Щира віра в можливість існування короткого періоду, який випереджав би

Другий Прихід, коли Святий Дух вилється востаннє, а також ентузіазм у поширенні такого вчення зробили його першим популяризатором ідеї преміленаризму у XIX ст., вплинувши таким чином на засновників преміленаристського руху Плімутських братів (Дж. Дарбі та ін.). З тих пір Е.Ірвінг за-

хищав харизматичну есхатологію. Навесні 1830 р. поширилися чутки, що на заході Шотландії «говорять на мовах». За практикування харизматичних проявів Е.Ірвінгу було заборонено служіння. Разом зі своїми послідовниками влився в рух, який називався Кафолічною апостольською церквою.

16. **Кемпбелл Джон Маклеод** (1800–1872). Шотландський теолог, протестантський пастор. Шотландська протестантська церква традиційно проголошувала, що викуплення приготоване тільки певній вибраній частині людського роду. Наполягаючи більше на справедливості Господній, аніж на Його любові, Дж.Кемпбелл проповідував вчення про всезагальне спасіння і прощення через смерть Христа, а також вчення про те, що твердість укладає сутність віри і є необхідною умовою для спасіння. За таке вчення був відсторонений від служіння у 1831 р.

Мусимо відмовитися від нав'язаної хибної думки: *не п'ятидесятники здійснили «відкриття» істини хрещення в Святому Дусі, але Бог, зробивши реальною цю істину, зробив реальністю народження п'ятидесятницького руху* таким, яким він і прийшов, там, де він і започаткувався, використавши тих людей, які і ввійшли в історію світового п'ятидесятницького руху.

Сьогодні досить часто протестантів називають зневажливим словом «штунди», вкладаючи в це слово неагресивне сприйняття «інших», «віри, накиненої з-за кордону» тощо. Якщо намагатися бути об'єктивними, то розуміємо, що такими словами ми «підписуємо» під статус «інших» і православ'я, накинене Київській Русі¹⁹.

19. Історія релігії в Україні. Т.2. Українське православ'я / За ред. П. Яроцького. — К., 1997. — С.9–13, 37.

Оскільки русичі були поганями, до того ж ще й охрещені в християнській вірі силоміць (в інших джерелах читаємо, що Русь була хрещена вогнем і мечем), відтак «Русь була охрещена, але непросвічена», тобто віра була накинена силоміць, без пояснення, переконання, без науки. Слова митрополита Антонія Сурожського, звернені до віруючих ХХ ст., вражають правдивістю: «Ми несемо відповідальність за те, що люди стали шукати інші світогляди, бо те, що ми розповідали їм про християнство, не змогло їх задовільнити. Це одне, перше; і в даній ситуації ми повинні усвідомлювати, що ми відповідальні за усі ересі, за всі ухилення, за всю недосконалість, ми відповідальні за те, що люди звертаються і до Сходу, і до диких сект, і до політичних та суспільних світоглядів — тільки тому, що не знаходять повноти у тому християнстві, яке ми проповідуємо і яке ми проявили».

Звинувачуючи протестантів у зраженні батьківської віри, тобто православ'я, кажуть: «зламав віру» чи «змінив віру». Коментувати ці висловлювання не будемо, бо вони позбавлені сенсу (аби змінити чи зламати віру, необхідно її мати; в таких випадках доречніше вести мову про набуття віри, бо те, чого людина тримається щиро, вона просто так не відцурається від нього). Загалом, необхідно пам'ятати, що подібні формулювання суперечать основам християнства. Істинна віра не може бути національною, вона єдина для усіх: «Одне тіло, один дух, як і були ви покликані в одній надії вашого покликання. Один Господь, одна віра, одне хрещення, один Бог і Отець усіх, що Він над усіма, і через усіх, і в усіх» (Єф. 4:4–6). У Новому Заповіті немає вибраного народу: збереження істини довірене Сином Божим не окремому народу, а Його Вселенській Церкві. Тому будь-який християнський народ, який вважає себе, свого священика, духівника, пастора чи простих віруючих вибраними зберігати істину, впадають у гординю.

II.1. Короткий нарис зародження п'ятидесятницького руху в США

Релігійне оновлення, проповідуване Едвардом Ірвінгом, пастором пресвітеріанської церкви в Лондоні, пробудило в суспільстві очікування «нової П'ятидесятниці». Король проповідників, Чарльз Сперджен (1884–1892), писав: «Подальшою великою справою, яка ще не звершилася, є пришествя слави останніх днів. [...] Мої очі палають, коли спогадую, що я ще доживу, як Дух Святий буде вилитий на землю, і «будуть пророкувати сини ваші та ваші доньки, юнаки ж ваші будуть бачити видіння, а старим вашим сни будуть снитися» (Дії ап. 2:17).

За рік до смерті очікування Ч. Сперджена почали здійснюватися. У 1891 р. **Чарльз Пархам**, методист, почав проповідувати вчення про три переживання (відродження — освячення — духовне хрещення). Поряд із цим закликав дбати про отримання дару інших мов, і почав проповідувати про можливість отримання дару інших мов, як це описано на сторінках Святого Письма в книзі Дії святих апостолів. Своє вчення він назвав «Теологією Апостольської віри», проповідуючи про те, що Бог надприродним чином може наділити людину, яка пережила хрещення в Дусі Святому, даром інших мов для переможної проповіді Євангелії; наслідком такої євангелізації стане всезагальне пробудження, і тоді прихід Христа не забариться.

Таке вчення було неприйнятним для методистської церкви, і Ч. Пархам залишає її, наполегливо шукаючи **те втрачене, що має привести Церкву до першоапостольського зразка**. Досліджуючи Біблію, Пархам зрозумів, що хрещення Святим Духом повинне супроводжуватися надприродною ознакою — даром молитви іншою мовою.

Ч. Пархам відкриває Біблійну школу у м. Топек, де разом зі своїми студентами шукав відповідь на запитання: **що говорить Біблія про хрещення та наповнення Духом Святим як дійство?** Студенти, досліджуючи Біблію, дійшли такого ж висновку, що й вчитель: наповнитися Духом Святим можна через молитву із покладанням рук.

Одна із студенток, Агнеса Озборн, в ніч на 1 січня 1901 р. отримала духовне хрещення у відповідності з тією істиною, яка була їм відкрита.

Чарльз Сперджен
(1884–1892)

Чарльз Пархам
(1873–29.01.1929)

Біблійна школа «Вефіль»
в м. Топек (1898–1900),
штат Канзас, США

Агнеса Озборн

«Я в 1900 році приїхала в Топек до Біблійної школи. Ми вивчали там Біблію, а також працювали в общині. В одному з приміщень, призначеному для молитви, хтось постійно вдень і вночі молився. Я мала благословенні години молитви вночі. Одного разу я вже думала, що отримала духовне хрещення. Але коли я почула, що Дух Святий може вилитися більшою мірою, моє серце почало прагнути обіцяного Утішителя, і я почала молитися про наповнення силою згори. Інколи я цього прагнула більше, ніж тілесної їжі. Вночі я більше прагнула Його, ніж сну. Ввечері перед Новим роком ми мали благословенне богослужіння і молилися про благословення на наступний рік. Першого дня нового 1901 року Господь по-особливому діяв з-поміж нас. У цей вечір на нас спустився дух молитви. Це було 1 січня об 11 годині вечора, коли серце почало побуджувати мене, і я попросила покласти на мене руки для того, аби отримати хрещення Духом Святим. На мою голову лягли руки: то були руки викладачів Біблійної школи. Дух Святий зійшов на мене, і я почала говорити новими мовами та славити Господа! Моє серце було наповнене давно очікуваною радістю, і присутність Господня наповнила моє серце незанимаючим до того чином. Це як потоки живої води зливалися в мене».

Сам Ч. Пархам отримав цей дар, як і більшість учнів його школи, покладаючи один на одного руки та молячись, наповнюючись Духом Святим з ознакою інших мов. Впродовж п'яти років Ч. Пархам та його місіонери відвідують громади Західної Америки, внаслідок чого понад 25 тисяч християн прийняли істину про духовне хрещення з ознакою інших мов. Вони свідкували про особисту п'ятидесятницю, сформовуючи нову спільноту християн, яка сповідувала Апостольську віру.

Служіння Чарльза Пархема: група апостольської віри

Вільям Сеймур перед будівлею місії Азуза-Стріт, 1910 рік

Вільям Джеймс Сеймур

У 1905 р. почала видаватися газета «Апостольська віра», а Ч.Пархам відкриває Біблійну школу для підготовки проповідників та місіонерів. Одним із цих студентів був колишній офіціант, проповідник святості **Вільям Джеймс Сеймур** (1870–1929). Вчитися в школі Сеймур міг лише в коридорі, поза аудиторією, оскільки був афроамериканцем, і расові обмеження позбавляли його можливості перебувати в одному приміщенні з білошкірими.

Лідери місії на Азуза-Стріт, 1907 рік. Сидять (зліва направо): сестра Еванс, Хірам Сміт, на колінах у нього донька Флоренс Крауфорд, Вільям Сеймур, Клара Лум. Стоять: невідома жінка, брат Еванс, Дженні Мур (пізніше стане дружиною Вільяма Сеймура), Глен Кук, Флоренс Крауфорд, невідомий чоловік, сестра Принс.

По закінченні школи, у 1906 р. В.Сеймур орендує приміщення на вулиці Азуза-стріт, 312, до якого стікаються сотні людей: американці, африканці, іспаномовні. Так, завдяки смиренності людини, яка терпляче зносила знущання білих у коридорі Біблійної школи Ч. Пархама, було зметено кордони расистських, етнічних, культурних, соціальних бар'єрів. Це був прообраз того, як Господня П'ятидесятниця змете усі ці людські нашарування в світовому масштабі.

II.2 Перші кроки п'ятидесятництва в Другій Речі Посполитій

На українських теренах п'ятидесятницький рух істотний поштовх отримав внаслідок Першої світової війни та кількох хвиль української трудової еміграції. Під час своїх поневірянь за кордоном чимало українців познайомилися з новими релігійними ідеями, в тому числі й з п'ятидесятницьким рухом. Деякі з них поверталися на батьківщину з уже сформованими євангельськими поглядами і навичками місіонерства.

Землі Західної України та Західної Білорусі (сучасні Львівська, Тернопільська, Івано-Франківська, Волинська, Рівненська, Брестська, Гродненська та Мінська області) внаслідок Ризької мирної угоди (1921 р.) ввійшли до складу Другої Речі Посполитої. З цього часу історія п'ятидесятницького руху в Західній Україні була пов'язана також із релігійними подіями в Західній Білорусі та Польщі. На польських землях ще на початку ХХ ст. був сформований Всепольський союз християн віри євангельської, який істотно вплинув на розвиток п'ятидесятництва в Західній Україні.

У липні 1920 р. фіксуємо перші прояви п'ятидесятництва в Кременці (Тернопільська обл.), які пов'язані з діяльністю прибулих з-за кордону українців-заробітчан. Серед них — Порфирій Льчук, Трохим Нагорний, Йосип Антонюк. П.Льчук (1883–1957) та Т.Нагорний (1879–1962) народилися у с. Биківцях, обидва — вихідці з небагатих православних родин. У квітні 1913 р. разом зі своїм земляком Й.Антонюком, мешканцем с. Малі Дедеркали, вони виїхали до США в пошуках кращої долі, де запізнались із протестантськими ідеями, ставши членами п'ятидесятницької громади. Останню очолювали росіянин Іван Воронаєв та українець, виходець з Галичини, Іван Герис. Приблизно у вересні 1917 р. І.Герис писав у листі на батьківщину: «Я тут живу і відвідую віруючих, вони привели мене до Господа... Я здобув у Нью-Йорку великий дар, якого не поміняю на здобутки всього світу... Ви бідні заблукали вівці, бо ваше духовенство завело вас і залишило

на краю безодні. Не шукайте ви ніде в людині правди, бо правдивий один тільки Бог. Примиріться з Богом і він вас спасе»²⁰. П.Ільчук водночас вступає до Російського Біблійного Інституту (Філадельфія), очолюваного відомим на той час проповідником і місіонером Вільямом Фетлером. У 1919 р. Ільчук познайомився ще з одним відомим п'ятидесятницьким діячем у США — Густавом Шмідтом.

20. Історія церкви ЄХБ «Благовіщення» (Кременець): [Електронний варіант]. — Джерело доступу: <http://tann.com.ua/istor.shtml>

«Споминайте наставників ваших, що вам говорили були Слово Боже, дивлячись на кінець їх життя, переймайте ж їхню віру»

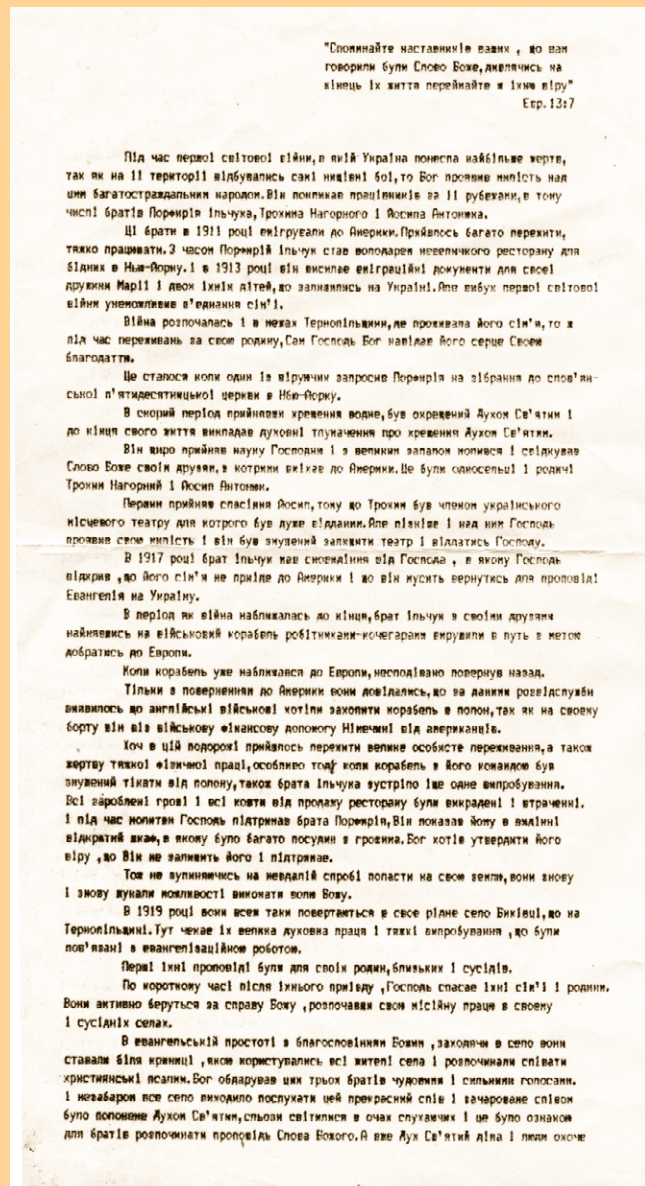
(Євр. 13:7)

Під час Першої світової війни, в якій Україна понесла найбільше жертв, так як на її території відбувались самі нищівні бої, то Бог проявив милість над нашим багатостраждальним народом. Він покликав працівників за її рубежами, в тому числі братів Порфирія Ільчука, Трохима Нагорного і Йосипа Антонюка.

Ці брати в 1911 році емігрували до Америки. Прийшлося багато пережити, тяжко працювати. З часом Порфирій Ільчук став володарем невеличкого ресторану для бідних в Нью-Йорку. І в 1913 році він вислав еміграційні документи для своєї дружини Марії і двох їхніх дітей, що залишилися на Україні. Але вибух Першої світової війни унеможливив з'єднання сім'ї.

Війна розпочалась і в межах Тернопільщини, де проживала його сім'я, то ж під час переживань за свою родину, Сам Господь навідав його серце Своєю благодаттю.

Це сталося коли один із віруючих запросив Порфирія на зібрання до слов'янської п'ятидесятницької церкви в Нью-Йорку.

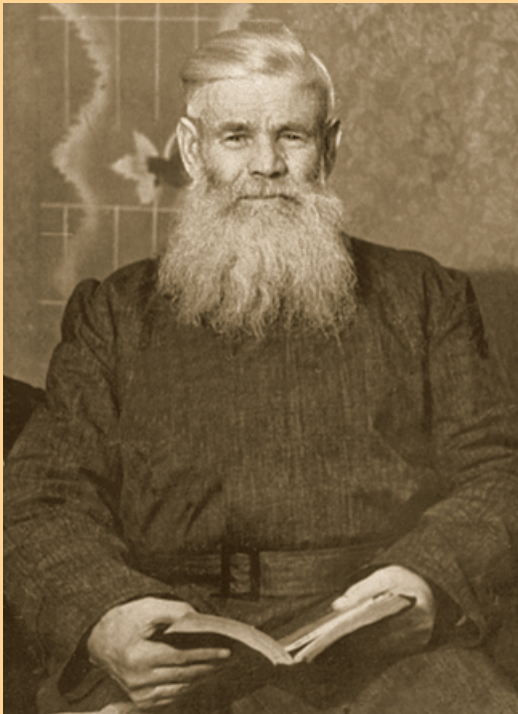
Текст документу, першої спроби систематизації історії п'ятидесятницького руху.

В скорий період прийнявши водне хрещення, був охрещений Духом Святим і до кінця свого життя викладав духовні тлумачення про хрещення Духом Святим.

Він щиро прийняв науку Господню і з великим запалом молився і свідкував Слово Боже своїм друзям, з котрими виїхав до Америки. Це були односельці і родичі – Трохим Нагорний і Йосип Антонюк.

Першим прийняв спасіння Йосип, тому що Трохим був членом українського місцевого театру для котрого був дуже відданий. Але пізніше і над ним Господь проявив Свою милість і він був змушений залишити театр і віддатись Господу.

В 1917 році брат Ільчук мав сновидіння від Господа, в якому Господь відкрив, що його сім'я не приїде до Америки і що він

Порфирій Автономович Ільчук (1883–1957). Народився у с. Биківці Тернопільської обл. Засуджений 18.09.1948 р. за статтею 54–10 ч.1 (антирадянська пропаганда і агітація), 54–11 (участь у контрреволюційній діяльності) Кримінального кодексу УРСР до 10 років виправно-трудового табору. Звільнений достроково 03.02.1955 р.

мусить вернутись для проповіді Євангелія на Україну.

В період як війна наближалась до кінця, брат Ільчук з своїми друзями найнявшись на військовий корабель робітниками-кочегарами вирушили в путь з метою добратись до Європи.

Коли корабель уже наближався до Європи, несподівано повернув назад.

Тільки з поверненням до Америки вони довідались, що за даними розвідслужби виявилось, що англійські військові хотіли захопити корабель в полон, так як на своєму борту він віз фінансову допомогу Німеччині від американців.

Хоч в цій подорожі прийшлося пережити велике особисте переживання, а також жертву тяжкої фізичної праці, особливо тоді коли корабель з його командою змушений був тікати від полону, також брата Ільчука зустріло іще одне випробування. Всі зароблені гроші і всі кошти від продажу ресторану були вкрадені і втрачені. І під час молитви Господь підтримав брата Порфирія, Він показав йому у відінні відкритий шкаф, в якому було багато посудин з грошима. Бог хотів утвердити його віру, що Він не залишить його і підтримає.

Тож не зупиняйтесь на невдалій спробі попасти на свою землю, вони знову і знову шукали можливості виконати волю Божу.

В 1919 році вони все ж таки повертаються в своє рідне село Биківці, що на Тернопільщині. Тут чекає їх велика духовна праця і великі випробування, що були пов'язані з євангелізаційною роботою.

Перші їхні проповіді були для своїх родин, близьких і сусідів.

По короткому часі після їхнього приїзду, коли Господь спасає їхні сім'ї і родини, вони активно беруться за справу Божу, розпочавши свою місійну працю в своєму і сусідніх селах.

В євангельській простоті з благословенням Божим, заходячи в кожне село вони ставали біля криниці, якою користувалися всі жителі села і розпочинали співати християнські псалми. Бог обдарував цих братів чудовими і сильними голосами. І не-

забаром все село виходило послухати цей прекрасний спів і зачароване співом було полонене Духом Святим, сльози світилися в очах слухаючих і це було ознакою для братів розпочати проповідь Слова Божого. А вже Дух Святий діяв і люди охоче приймає спасіння Боже.

Треба зазначити, що в 1918–1920 рр. на Україні тривала ще Перша Світова війна і ці села і міста переходили то під одну воюючу сторону, то під другу. Люди жили під страхом і серця їхні тягнулись до світла благодаті Божої.

В ті тяжкі і небезпечні часи брати щоденно проповідували Слово Боже в новостворених церквах.

Дійшло до того, що до православної церкви приходила дуже мала кількість людей. Цей факт визвав в місцевих священників велике занепокоєння і протест. Найбільше їх переслідував сільський православний батюшка в с. Биковець. Після безуспішних дискусій з євангелістами, батюшка почав діяти жорстокими засобами. Коли польське військо заняло с. Биківці, цей же священник підступним підкупом спровокував арешт на брата Ільчука, забравши при тому два сундуки духовної літератури, що була привезена ним з Америки.

Під дією алкоголю в хаті попа, приміняючи фізичне насилля били і знущались, вириваючи волосся з голови разом із шкірою. Били прикладами гвинтівок, топтали його чобітьми, били так, що був весь чорний, а кров з ноги, пробитої залізним крючком, окровавила все приміщення священника. Переконані що він мертвий, віддали тіло дружині. Але Господь заховав його життя і в скорому часі видужавши знову продовжував місійну працю.

Великі труднощі переживали також і віруючі. Найняті священниками п'яні селяни вдиралися до хат, де проводились зібрання і варварськими засобами, застосовуючи палки і каміння, вчиняли розбій над присутніми віруючими, не рахуючись ні з жінками ні з вагітними. Тож і дружина Порфирія Ільчука, сестра Марія, з розбитою головою,

тягнувши воду, передчасно родила своє немовля. Все це картини з життя віруючих тих часів, які багато про що можуть розказати нам, сьогоднішньому поколінню.

І ось незадовго їх знову було оскаржено і засуджено до страти, як тих що проводять комуністичну пропаганду.

Коли везли братів на страту, брат Нагорний запитує брата Ільчука: «Що думаєш про видіння, в якому ти бачив себе проповідником Слова Божого в старості літ?». Ільчук відповів: «Я теж думаю про це».

Аж ось і лісова галявина. Приговорені до смертної кари моляться. Господній страх сходить на вояків і приговореним наказують втікати і не показуватися аж доки їх частина не відійде з цих місць. Таким чудовим способом брати Ільчук і Нагорний були вибавлені Господом від смерті.

В важких умовах гартувався характер і зміцнювалися духовно брати-євангелісти. Ці переживання давали їще більшу відвагу і сміливість проповідувати Слово Боже. А Господь чудово навідував села і місцевості Свої спасінням.

Переслідування тривали довго і були положені великі жертви, так як православне священство употребили всі свої зусилля для боротьби з молодого християнською церквою, яка родилася і розросталася на Західній Україні.

На протязі скількох років боротьби православія з християнством, було завдано великих тортур проповідникам і служителям церкви, аж поки не установилась політична і адміністративна влада.

Віруючі носили сліди на своєму тілі від злочину розбійних чоловічих груп, це були і сліди відданості і любові до Бога, Який спас їхні душі.

Це пробудження ширилось і ширилось по всій Україні, Господь покликав багатьох братів з Америки, а також в місцевих увірованих на цей благородний труд. Бог уживав їх у великій силі з ознаками Духа Святого.

За 10 років близько 30 тисяч увірованих спас Господь і хрестив Духом Святим.

Багато з них емігрувало до Аргентини, Канади, Парагваю, Америки, де Бог їх уживав серед слов'янського народу.

В перших роках повернення брата Ільчука з Америки, не обмежуючись тільки своєю місцевістю, він радо навідував і Рівненщину, а також інші регіони Західної України, Білорусії та Східної Польщі. Там ясно благословив Господь працю братів і також в с. Редути Білостоцького воєводства. Одна жінка розповідала, що під час своєї праці на Волині, Господь навідав її серце, спас і хрестив Святим Духом. В новій надії повернувшись до свого села через її свідчення Господь дав там пробудження, і досі там діють церкви, ростуть і розвиваються духовно. Таким шляхом благодать Божа досягала і других регіонів воєводств Люблина та Перемишля.

Брат Ільчук Порфирій Антонович знайний був як відданий Слуга Божий в церквах Християн Віри Євангельської. Противник діла Божого сіяв недовір'я і клевету до пробудження в Дусі Святому в рядах керівництва других Євангельських течій і навіть подневих п'ятидесятників братів Малиш, Войнар, Станіва, Кракевич та інших. Це було великою перешкодою для отримання центральної реєстрації Союзу в Міністерстві справ публічних в Варшаві, про яку боролися брати Комітету Союзу ХВЄ.

21. Передусім, мова йде про так званих «мурашківців», які сьогодні «прописані» в п'ятидесятницькому рухові. Так, у підручнику для вищих навчальних закладів читаємо: «П'ятидесятники проповідують релігійну і громадську ізоляваність, вимагають відмови від активного суспільного життя, визнання вічної й некупної провини перед Богом, абсолютної покірності пресвітерам. У сучасному п'ятидесятництві немає ідейної та організаційної єдності. Існує багато різних напрямів: воронаївці, смородинці, мурашківці, трясуни, сіоністи, асамблеї Божі, Церкви Бога та ін.» (Лубський В.І., Лубська М.В. Історія релігій. — К., 2004. — С.501). Дивно, але як така дивовжна суміш псевдонауки могла бути надрукована у 2004 році? Було б більш зрозумілим, якби це була праця, написана у радянські часи, тоді можна зрозуміти тенденційність авторів. Більш того, підручник пройшов рецензування докторів філософських наук — панів М.М.Заковича та П.М.Кралоюка і був рекомендований до друку Вченою радою філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Під час пробудження повставали також групи з людей фальшивої лженауки, з якими наші брати боролися²¹.

Ворог діла Божого старався затуманити сьайво Божої благодаті, але Господь завжди вчасно виходив з своєю допомогою і проповідуване Слово Боже підтверджувалося чудесами і дарами Духа Святого.

Брат Ільчук був одним з засновників першого Союзу п'ятидесятників. А пізніше від 1929 року і весь час — членом Комітету Союзу ХВЄ, який очолював брат Бергольц із Лодзі.

Брат Ільчук також організував районні з'їзди, біблійні курси для проповідників і учителів недільних шкіл, з дуже добре опрацьованою програмою через брата Шмідта і видрукованою в часописі «Примиритель» на російській мові, а також і диригентські курси і багато іншого.

Господь так чудово благословив працю братів з Комітету Союзу ХВЄ, що до вересня 1939 року не було ні єдиної суперечки між членами Комітету, а панувала повна єдність, мир і любов Божа в Святім Дусі.

А тепер декілька слів про організаційну систему Союзу.

Комітет займався справами організаційними і духовними, а в районах існували комітети, де були відповідальні особи за працю євангелізаційну, навчання молоді і справи фінансові, та допомогу для бідних.

А на півдні Польщі на пограниччі з Чехословаччиною в м. Цежин був заснований другий Союз П'ятидесятників «становчих християн», очолюваний братом Снегон. Просьба братів з'єднатися з ним не дала бажаного результату.

З приходом німецьких військ на землю України брат Ільчук з іншими братами розпочав працю євангелізаційну в місцевостях Хмельниччини і Житомирщини, також нав'язав контакт з братами Центральної України. Зусилля тієї праці дало добрий результат. Господь допоміг встановлювати нові церкви в багатьох місцевостях. Їхня праця принесла пробудження по всій Україні.

Також під час воєнних дій на Україні прийшлося пережити багато тяжких переслідувань, мав три смертних вироки. При виконанні одного з них брата Ільчука посадили на коня, щоб в такий спосіб відвезти його на місце страти і йому вдалося на цьому ж коні втекти від них.

За кожним разом Господь заховував його життя в Своїх долонях.

А вже після закінчення Першої Світової війни, приходилось організовувати працю Божу в нових політичних умовах. В 1924 році в м. Кременець брат Герес рукоположив брата Ільчука на пресвітерське служіння.

Після утворення Східноєвропейської місії, яку очолював євангеліст Бертгольц, уся євангельська робота була поділена на райони. Ільчуку випало працювати на Рівненщині, де було дуже багато духовної праці. Брат Ільчук переселяється з родиною спочатку в с. Олександрія, а в 1928 році переїжджає в с. Колесники Гоцанського повіту на постійне місце проживання і духовної праці. Маючи велику сім'ю брат мусів працювати і біля землі, але більшість свого часу він віддавав справі Божій. В тяжких умовах погодних, коли від села до села були ґрунтові дороги, а служителі користувалися велосипедами і місяцями були відірвані від дому, зриваючи ноги в непролазній багнюці, змушені були часто свої велосипеди носити на плечах. А потім через хворі ноги купив собі брат Ільчук конячину і, виїзжаючи зимою з дому на санях, повертався вже весною верхом на коні, залишивши свої сани десь на людях. Отак і подорожував брат Ільчук по селах Волині і Галичини, поширюючи Царство Боже на землі.

Брат Ільчук мав великий духовний авторитет серед своїх ровесників – братів, і після смерті Панька та Вербіцького став лідером п'ятидесятників нашої місцевості.

Після війни в 1948 році на республіканській нараді в Києві брат Ільчук виступив за окремий союз ХВЕ. Влада звичайно не погодилась з такими вимогами. Того ж вечора на вокзалі у місті Києві він був за-

арештований і ув'язнений на 10 років. Але в 1955 році, тобто раніше строк, у віці 71 рік з тяжким станом здоров'я він повернувся з ув'язнення в с. Колесники до родини. Вже стареньким і змученим, зібравши останні сили, він відвідав майже всі громади віруючих на Тернопільщині, проповідуючи Слово Боже. Він сміло міг сказати з апостолом Павлом «боротьбою доброю я боровся, дорогою скінчив, віри додержав, а тепер готується мені вінок праведності» (1 Тим.4:7-8).

Помер брат Ільчук на дорозі, йдучи на ранішнє зібрання в село Стадники 24 квітня 1956 року.

Бог винагородив його відданість і працю спасінням всієї його родини, спас його сім'ю, батьків, сестер і брата, їх дітей і внуків та правнуків, які до сьогодні вірно йдуть його слідами, служачи Господу.

З них є кілька десятків проповідників, служителів церкви.

Бог зберіг його дружину і дітей і внуків під час лихоліття війни і випробувань.

Все це сталося по великій милості Божій, за що слава і подяка Йому».

Сім'я Порфирія та Марії Ільчук

Вже наприкінці 20-х рр. ХХ ст. на теренах Західної України і Західної Білорусії п'ятидесятницький рух охоплює усі регіони, маючи кілька сформованих центрів, очолюваних відомими проповідниками. У Західній Білорусії п'ятидесятницький рух очолили Г.Красковський, С.Недвєцький, П.Тур, І.Панько, О.Мазало, К.Леонович. На Поліссі — С.Ярмолюк, Ю.Стрелка, М.Маслянчук, в Галичині — Г. та Й.Федишини, на Тернопільщині — М.Нагорний, Г.Голубицький, М.Вербицький, Л. та Г.Горошко, на Кременеччині — Й.Черський, П.Ільчук, Т.Нагорний, Й.Антонюк. На Волині головували І.Зуб-Золотарьов та Ф.Кандиба.

Чи не найбільш активно п'ятидесятництво поширюється на початку ХХ ст. на Поліссі. Зародження течії пов'язане тут з піонерами руху Г. Красковським і с. Ярмолюком. Г.Красковський народився 1885 р. у с. Слоревська Воля на Новогрудщині (Гродненська обл.), помер у віці 47 років. Із заробітків у США на батьківщину повернувся в 1919 р., тоді ж розпочав місіонерську діяльність. Він навертає у п'ятидесятництво 16-літнього О.Мазайла, який згодом відіграв ключову роль у розвитку протестантського руху в регіоні. Ще одним активним діячем руху був Юхим Стрелка, уродженець с. Кричильськ Сарненського району на Рівненщині, колишній військовий Російської царської армії та учасник революційних подій у Петрограді (служив у Волинському полку). Під час Громадянської війни червоноармієць Юхим Стрелка потрапляє до польського полону, а потім до в'язниці у Бидгощі. З ув'язнення повертається до рідного села вже євангельським християнином. Його доля, як і доля багатьох інших піонерів п'ятидесятницького руху в Західній Україні, трагічна: у 1946 р. він був заарештований органами НКВС і засланий до Сибіру. Місце його поховання невідоме.

Через свої доктринальні особливості (зокрема, вченням про хрещення Святим Духом з ознаками іншомов) п'ятидесятництво було доволі неприхильно прийняте не лише греко-католицькими і православними громадами, а й іншими протестантськими течіями, поширеними на той час у регіоні. Так, з приїздом до Кременця І.Гериса, місіонерська активність якого зумовила жваве зростання тут п'ятидесятництва, фіксуємо спротив новому релігійному рухові з боку баптистів. І не випадково: у багатьох баптистських громадах почався відтік до п'ятидесятників, виникла загроза поділу євангельсько-баптистського середовища. З одного боку, піднесення п'ятидесятницького руху, з іншого — спротив християнських церков зумовило необхідність переходу п'ятидесятницького руху в Другій Речі Посполитій на нові організаційні форми. Постала потреба створення єдиного

п'ятидесятницького згромадження, яке б об'єднало громади Західної України і Західної Білорусі.

У травні 1924 р. у Кременці був скликаний Перший з'їзд п'ятидесятників регіону за участю І.Гериса, П.Ільчука, Й.Антонюка, Т.Нагорного, Й.Черського, М.Вербицького, Г.Голубицького, Г.Красковського, С.Ярмолюка, Г.Горошка. На з'їзді було оголошено про створення Союзу Євангельських Християн Святої П'ятидесятниці, прийнято статут нової спільноти, визначено її віросповідне кредо, ґрунтоване на доктринальних документах п'ятидесятницьких церков США та Європи, встановлено принципи життєдіяльності громад.

Первый съезд Евангельских христиан имени Святой Пятидесятницы
в Кременце 6 мая 1924 г.

Звернулись учасники з'їзду й до суспільно-політичної проблематики, визначивши свою дистанційованість від політики. Питання про військову службу на з'їзді було оголошено справою совісті окремого віруючого. Відбулись на з'їзді рукопокладення нових служителів (Й.Черського та П.Ільчука), які зміцнили керівний актив п'ятидесятництва у Західній Україні.

1 жовтня 1927 р. відбувся Другий з'їзд Євангельських Християн Святої П'ятидесятниці, учасниками якого було вже 102 делегати, серед них — Т.Нагорний, М.Смолинський, Г.Голубицький, М.Серук, Т.Яцюк, Д.Биць, Ф.Дворяникович, Т.Луцків, В.Гуменюк, Ф. та І.Шелестовські, І.Антонюк, М.Вербицький, С.Ярмолюк, І.Шевчук, О.Мазало, П.Тур, І.Панько, І.Камінський та ін.

Ініціатором та натхненником перших двох з'їздів був І. Герис. Його зусиллями розпочато видання перших п'ятидесятницьких часописів, зокрема журналу «Будівничий Церкви Божої». Матеріали часопису стали своєрідною школою осягнення протестантських ідей: на його сторінках публікувались богословські статті діячів світового п'ятидесятницького руху, пропонувалось осмислення важливих світоглядних проблем. Істотну увагу приділяли видавці журналу висвітленню історії реформаційного і протестантського рухів у Західній Україні.

Іван Олексійович Герис

Новий і ще вагоміший поштовх у розвитку п'ятидесятництва в Західній Україні та Західній Білорусі спричинений появою у 1928 р. на теренах Польщі Східноєвропейської місії, котра представляла Асамблею Божу — потужне п'ятидесятницьке об'єднання США. Зусиллями місії було розпочато процес об'єднання усіх п'ятидесятницьких громад, які діяли на той час у регіоні. Внаслідок цього постала необхідність реорганізації Союзу Євангельських Християн Святої П'ятидесятниці, який фактично втратив свого голову, через повернення І. Гериса до США.

Крім цього, виявилось вкрай важливим об'єднати в єдине ціле не лише українські й білоруські громади, а також єдиновірців з польських, німецьких, російських громад. Це завдання відповідало головній меті Східноєвропейської місії — створення нового, більш зорганізованого п'ятидесятницького об'єднання у Західній Україні і Західній Білорусі, ґрунтованого на спільній доктринальній платформі і високому рівні релігійної освіти керівників громад. Влітку 1928 р. у польському місті Данцигу зусиллями Г. Шмідта було відкрито суперінтендантуру Східноєвропейської місії. Слід зазначити, що вибір Данцига був не випадковим: за Версальською мирною угодою 1919 р. він отримав статус вільного міста, перебуваючи під юрисдикцією Ліги Націй, маючи самоуправління та власну грошову систему. Відтак Данциг був відкритий для проживання тут людей різних підданств, національностей, політичних і релігійних переконань. У місті діяли, зокрема, й протестантські місії, працівники яких могли вільно пересуватися багатьма країнами Західної і Східної Європи.

У травні 1929 р. в селі Стара Чолниця (Волинська обл.) відбувся Перший об'єднаний з'їзд представників українських, російських, польських і німецьких п'ятидесятницьких громад, який зібрав 88 делегатів. В ході з'їзду було утворено Союз християн віри євангельської (ХВЕ). Назву нового згромадження визначено біблійним текстом: «Тільки живіть згідно з Христовою Євангелією, щоб, — чи прийду я й побачу вас,

чи й не будши — почув я про вас, що ви стоїте в однім дусі, борючись однодушно за віру євангельську» (Фил.1:27).

Подальшу роботу Союзу мав визначати його Комітет у складі керівників об'єднання (керівний центр Союзу ХВЕ діяв у Лодзі). Головою Союзу обрано А.Берггольца, помічником голови — Й.Черського, секретарем — І.Зуб-Золотарьова, скарбником — Д.Комсу. О.Мазала і А.Лемещук призначено роз'їзними благовісниками. З'їзд доручив Комітету організувати видавничу діяльність, здійснити навчальну підготовку проповідників і регентів.

19 серпня — 13 вересня 1929 р. у Старій Чолниці зорганізовано Біблійні курси Союзу ХВЕ під керівництвом Г.Шмідта — непересічного п'ятидесятницького діяча, відомого у США та в Європі. Цікавим є автобіографічні спогади Г.Шмідта, який писав: «Я є американський громадянин, але родом із Волині, тому прив'язаність моя до російського народу не тільки духовна, але й рідна»²². Г.Шмідт народився у 1891 р. у німецькій колонії Анаполь під Новоградом-Волинським на Житомирщині. У 1905 р. його родина переїхала до Німеччини. Освіту майбутній місіонер здобув у Берліні, після еміграції до США навчався у Біблійній школі в Ротчестері (Нью-Йорк) і видавав англomовний журнал «Євангельський клич Росії». Саме Г.Шмідт, а також проповідники П.Петерсон і С.Свансон, стояв у підвалинах створення Східноєвропейської місії, котра поширювала свою діяльність не лише у Польщі, але й в Румунії, Угорщині, Прибалтиці, на Балканах.

Очоливши суперінтендантуру Східноєвропейської місії в м. Данціг, Г.Шмідт засновує при ній Біблійний інститут для підготовки керівників п'ятидесятницьких громад Польщі, Західної України і Західної Білорусі, який став «благословенням та допомогою усій Східній Європі»²³. У перший рік своєї роботи у 1930 р. інститут міг прийняти лише 25 слухачів. В подальшому, завдяки підтримці багатьох релігійних діячів і віруючих, інститут розширює свою діяльність.

Познайомимось із програмою Біблійного інституту (сесія від 16 липня–26 вересня 1934 р.). В ній зазначені такі навчальні предмети і курси лекцій: «Основи християнства» (викладач Парр), «Дух Святий та його праця» (Д.Гее), «Дії Святих Апостолів» (Парр), «Праця благовісника» (Г.Шмідт), «Завдання церков та керівництво Союзом» (А.Берхгольц), «Послання до

Густав Шмідт
та його дружина Кері

22. Г.Ш. Данциг // Примиритель. — 1930. — С.1.

23. Г.Ш. Первый выпуск Библейских Курсов в Данциге // Примиритель. — 1930. — №6. — С.41, 47.

Єфесян та Колосян» (Грінстріт), «Скинія та жертвоприношення в книзі Левит» (Грінстріт), «Дух Святий і П'ятидесятниця» (Д.Геє), «Хоровий спів і музика» (І.Зуб-Золотарьов). Цей перелік засвідчує доволі широку підготовку слухачів: окрім біблійних і богословських предметів, інститут озброював своїх випускників теоретичними знаннями із методики організації церковного будівництва, місіонерства, різних аспектів релігійного життя.

Во что мы веруем и чему учим

Примиритель. – 1935. – №7–8. – с. 66.

Наше вероучение не основывается, как учение больших христианских церквей, на сотнях лет предания, но исключительно на Священном Писании, содержащем в себе планы и веления Бога, которые нам должно знать. Из содержания этого Слова Божьего мы черпаем все познания и выводим основы нашего вероучения, которые суть следующие:

1. Библия есть вдохновенное Слово Божье, содержащее в себе непогрешимые откровения Бога людям (2 Тим. 3:14–17; 2 Петр. 1:19–21; Лк. 24:25–27, 44–45).
2. Есть только единый Бог Создатель, сохранитель и Судия всех людей, который открывается человеку в трех лицах: Отца, Сына и Святого Духа (Ис. 45:5–6; Мф. 28:19; Иоан. 15:26; Рим. 1:19–20).
3. Через грехопадение грех так внедрил в человека, что сделал его неспособным ко всякому добру (Быт. 3:1–7, 8:21; Рим. 3:23, 5:12).
4. Христос, Сын Божий, став человеком, через свою крестную смерть и телесное воскресение искупил грехи людей и приобрел для всех возможность спасения (Деян. 10:40–41; 1 Кор. 15:3–4; Гал.4:4; 1 Иоан. 2:2).
5. Спасение для людей, однако, возможно только через уверование во Христа, как сына Божьего (Иоан. 3:16; Деян. 4:12; Гал. 2:16; 1 Тим. 2:5–6).

У 1929 р. Союз християн віри євангельської налагодив друк російськомовного журналу «Примиритель» під редагуванням Г.Шмідта. Матеріали для часопису редагувалися у приміщенні Польової квартири Східноєвропейської Місії у Данцигу, його друк тиражем у 4–5 тис. примірників здійснювався спершу в м.Ризи (Латвія), пізніше у м. Нарві (Естонія). Видання журналу тривало 10 років, до серпня 1939 р., і було припинено за кілька днів до початку Другої світової війни. За цей час лише Г.Шмідт вмістив у журналі майже 150 своїх статей, в яких висвітлювались актуальні духовно-богословські питання. Найбільш ґрунтовними з них є: «Реальність вічності», «Чи дає Христос повне спасіння?», «Наслідки гріха», «Бог — понад усе в нашому житті», «Добрий воїн Ісуса Христа», «Два сини Йосипа», «Що втратила Христова община і що для нас притаманне». Особливу увагу автор приділяв розкриттю визначальних п'ятидесятницьких доктрин, змалюванню Особи Святого Духа та Його дій («Сила згори», «Божественне зцілення», «П'ятидесятниця», «Дії Святого Духа», «Святий Дух у час благодаті»). Істотне місце відводив журнал висвітленню внутрішнього церковного життя Союзу ХВЄ, його ставлення до суспільства, відносин з іншими церквами та релігійними течіями.

6. Через покаяние, обращение и новое рождение, а также через святость жизни, верующий преуспевает в совершенстве во Христе (Мф. 5:46; Иоан. 3:3–8; Деян. 17:30, 26:20; 1 Фесл. 5:23; 1 Петр. 1:15–16; Евр. 10:14, 12:14).
7. Водное крещение для уверовавших есть для них символ завета чистой совести с Богом. Вечеря Господня творится в Церкви в воспоминание вечера Христовой с его учениками (Мф. 28:19; Деян. 2:38, 8:36–38; 1 Кор. 11:23–29).
8. Крещение Духом Святым есть преимущество каждого верующего и его получение подтверждается во вне знамением говорения иными языками (Лк. 3:16; Деян. 1:4–5, 2:4, 10:44–46, 11:15–16, 19:6).
9. Божественное исцеление тела от болезней есть результат и часть совершенного Христом дела искупления на Голгофе (Ис. 53:4; Мф. 8:16–17; Иоан. 5:14–16).
10. Девять духовных даров и библейские служения необходимы в деле созидания тела Христова (1 Кор. 12:1–31; Еф. 4:7–16).
11. Второе пришествие Христа на землю и восхищение верующих перед началом тысячелетия царствия Христа на земле являются чудесной надеждой и ожиданием каждого чада Божьего (Деян. 1:11; 1 Кор. 15:22–24, 51–57; 1 Фесл. 4:13–18; От. 20:1–6).
12. С окончанием человеческой жизни, все, омытые кровью Агнца, наследуют вечное блаженство, а все непримирившиеся с Господом, муку вечную (Мф. 12:26, 25:31–46; Иоан. 3:36, 5:23–29; Рим. 2:2–16; 2 Фесл. 1:7–10; От. 20:11–15; Евр. 9:27).

Зуб-Золотарев И. Годовой съезд союза христиан веры евангельской в Польше

Примиритель. – 1935. – №9. – с. 79–80.

Иван Зуб-Золотарьев (у центрі в плащі) по дорозі до річки, де мало було звершуватися водне хрещення над 102 новонаверненими (с. Несухойжи, Ковельський р-н). Необхідно зауважити, що І.Зуб-Золотарьев відвідував і Корнинську громаду.

Благодарение Господу, помогшему и в этом 1935 году провести беспрепятственно Съезд Союза христиан веры евангельской в Польше, который и состоялся 4–6 июня в Киверцах Луцкого уезда. Благодарение правительству страны нашей, где мы пользуемся свободой вероисповедания и благодарение властям воеводства Вольинского, благосклонно относящимся к нам и не препятствующим нам в удовлетворении наших религиозных потребностей.

Начало съезда было назначено на 4-е июня, и уже 3-го июня начали прибывать делегаты. Первыми прибыли «велосипедисты». Это те братья, что имеют велосипеды. При ненастной погоде им пришлось преодолеть сотни верст пути, но, приближаясь к цели и, увидев меня,

вышедшего их приветствовать, они, забыв усталость, начали восклицать: «Слава Господу! Аллилуйя!». Да, чудесна любовь Христа, она покрывает все: усталость, бедность и т.д. За велосипедистами стали группами и в одиночку подходят пешеходы, многим из них пришлось пройти пешком сотни километров и чтобы поспеть к съезду им пришлось, можно сказать, идти днем и ночью, отдыхая только часа по 2 по 3 там, где усталость сваливала их с ног, часто даже под открытым небом. Также и эти усталые измученные странники по земле, подходя к цели, при виде других уже подошедших братьев, забывали все трудности только что преодоленные, радовались, предвкушая еще большие радости общения на съезде и библейских курсах, и в радости приветствовали друг друга це-

лованим. Последние гости прибыли поездом, и в числе их наши дорогие братья: президент Восточно-Европейской миссии брат П. Петерсон, полевой суперинтендант брат Г. Шмидт и председатель союза христиан веры евангельской в Польше брат А. Бергхольц. Весть о приезде этих дорогих гостей разнеслась среди братьев и было слышно, как передавали друг другу: «Братья приехали! — Кто? — Шмидт, Петерсон, Бергхольц! — А где брат Киндерман? — Приедет завтра! — Слава Господу, вот будет радость!» Да, радостью наполняются сердца детей Божьих, когда они встречаются, чтобы иметь братское общение и суждение о своей и общей работе на Ниве Божьей!

Наконец наступило время открытия съезда. Зал был переполнен делегатами и гостями, коих количество достигало 150 душ. Председатель союза брат А. Бергхольц открыл съезд, он же был избран председателем съезда при заместителе брате Иване Зуб-Золотарева и секретаре брате Г. Федышине для польского языка, и брате Д. Комсе — для русского, брате м. Вербицком — для украинского и брате Миттельштедте — для немецкого. Братья Петерсон и Шмидт передали приветствия от братьев из Америки и других стран и сказали приветственное слово, за сим начались работы съезда.

Из отчета союзного комитета и прочитанной секретарем союза статистики видно, как Господь благословляет союз, прилагая постоянно к нему членов. Так, в 1933 году всех членов Союза насчитывалось 15441, а в настоящем 1935 году число членов, принятых через водное крещение, достигает цифры 18197 душ, в это число не входят немецкие общины, где, как видно из отчета братьев, прибывших на наш съезд, Господь также чудно благословляет, и многие общины уже вошли в наш Союз. После было оглашено, что сделано Союзом за истекший год: были устроены регентские курсы, курсы для учителей детских воскресных школ, издан польский песенник, готовится к печати Русский пе-

Сирітський будинок в Барановичах. У центрі — Любов Кобяко, завідувача дитячим будинком від Союзу ХВЕ.

сенник, построены молитвенные дома, организуется сиротский дом в Барановичах и т.д., — во всем этом горячее участие принимала и принимает Восточно-Европейская миссия. Слава Господу!

В комитет союза были переизбраны те же братья, только на место ушедшего в вечность заместителя председателя брата О. Мазало были избраны два брата: брат И. Панько и брат И. Черский. Кассиром вместо брата Д. Комсы избран брат м. Вербицкий.

При Господнем благословении дни съезда прошли быстро и незаметно и когда 7-го числа братья Петерсон и Киндерман, собираясь к отъезду в другие страны, стали прощаться, призывая всех участников съезда, а через них и всех детей Божьих,

стоять в единении и дальше, и верно трудиться для Господа, то весь съезд, в свою очередь, благодарил братьев за посещение, обещав пребывать и трудиться в единении, желая им доброго пути и дальнейшего благословенного успеха в работе на Ниве Божьей и просил передать братские приветы детям Божьим в других странах.

Брат Шмидт остался с нами еще на несколько дней, преподавая нам уроки из Библии. Господь чудно благословил нас, и было Много вырешено вопросов из Слова Божьего, а также преподаны были ценные наставления для работников Нивы Божьей.

Во время съезда и библейских курсов состоялись призывные собрания, из коих особенно благословенным было то, что состоялось на Троицу 9-го июня. Зал был переполнен, и потому большинству участников пришлось остаться на дворе. Слово Божье проповедывалось с особенной силой, и было сказано более 10 свидетельств

о божественном исцелении, когда Господь исцелил в самых тяжких случаях. О, да, Господь вчера, сегодня и во веки тот же!

Все участники библейских курсов и собраний остались благодарны Господу за обильные наставления из Слова Божьего, преподанные через брата Шмидта. Да благословит Господь дорогого брата Шмидта и на дальнейшие подобные курсы, которые так нужны для работников Нивы Божьей в нашей стране.

Прощальное собрание состоялось 11-го июня, где все участники благодарили Господа за полученные ими благословения, а также и пишущего эти строки за хлопоты по устройству съезда и собраний. Все разъехались и разошлись подкрепленными Словом Божьим, неся с собой семена правды Христовой, чтобы богато разбрасывать их по Ниве Господней, приобретая души для Царства Христа в эти наши дни, когда пришествие Христа уже у порога».

У січні 1936 р. Союз ХВС розпочав видання україномовного щомісячного журналу «Євангельський голос» у м.Кременці під редагуванням М.Вербицького і Г.Федишина. Журнал готувався для мешканців Галичини, Полісся і Волині, однак мав чимало замовлень поза межами Західної України. До 1 вересня 1939 р. вийшло 44 номери часопису. Серед найбільш активних дописувачів «Євангельського голосу» були: Д.Адамок («Про друге пришествя Христа»), М.Нагорний («Нове життя з Христом»), А.Теслюк («Коли прийде Царство Боже»), С.Антонишин («Послух — дорога до життя»), Й.Романчук («Нехай прийде Царство Твоє»), П.Скоропуд («Християнська любов»). Кореспонденцію із життя помісних церков надсилали Й.Черський, А.Теслюк, К.Чепелка, Т.Яцок, Г.Горошко, К.Ширко та ін. Також друкувалися статті іноземних авторів: Д.Джі, Г.Друммонда, Ч.Сперджена.

У вересні 1939 випуск часопису припинився на 19 років. За часів лихоліття загинули його засновники та перші працівники: адміністратора Григорія Федишина замучено в казематах Золочівської тюрми в 1941 році²⁴, а редактор Михайло Вербицький зник безвісти в 1945 р.

24. Про це читайте в «Євангельському голосі» №111 (1995 р.), №114 (2003 р.), №145 (2004 р.)

У 1958 р. в Аргентині (м.Буенос-Айрес) у видавництві «Дорога життя» було відновлено видання «Євангельського голосу» як незалежного часопису-щоквартальника. Редагували його Василь Хамула та Володимир Корольок. У 1958 р. вийшли в світ чотири номери часопису, в 1959 і 1960 рр. — по два номери, а в 1961 р. — лише один. На цьому випуск часопису припинився.

За наполегливої ініціативи Петра Шелестовського (уродженця села Огризківці, що на Тернопільщині) було відновлено випуск часопису «Євангельський голос» як офіційного органу Слов'янського Союзу п'ятидесятницьких церков у Канаді та українських п'ятидесятницьких церков у США. Часопис виходив щоквартально на 32 сторінках, і до середини 1993 р. було видано 100 номерів часопису під редагуванням Петра Шелестовського (редагував 82 номери журналу), останніх 18 номерів вийшли під редагуванням В. Сенька і В. Шилюка.

У 1993 р. часопис «Євангельський голос» знову повернувся до України, в м. Кременець. У Союзі п'ятидесятників Канади (у м.Торонто) за участю представників Союзу християн віри євангельської п'ятидесятників (СХВЕП) України М.Мельника, Г.Черненка і м. Камінського було підписано канадсько-український договір про передачу часопису в Україну для спільного видання. Завідувач канцелярією СХВЕП України В'ячеслав Каплун передав копію цього договору до Державного комітету України по пресі для реєстрації журналу «Євангельський голос» як міжнародного (українсько-канадського) видання, але цього документу виявилось недостатньо. Згодом, за попереднім погодженням з канадською стороною в особі голови Відділу Союзу п'ятидесятників у Канаді В. Сенька, журнал був зареєстрований від СХВЕП України. Союз ХВЕП України запросив В.Каплуна на посаду головного редактора журналу, доручивши йому створити редакційну колегію та видавничу раду часопису. З часом канадська сторона, почавши видавати власний часопис «Євангельська вістка», відмовилася від співпраці. У жовтні 1993 р. вийшов перший номер журналу «Євангельський голос» у м.Кременці (101-й номер за канадською нумерацією) тиражем у 5000 примірників.

Сьогодні у бібліотеках Галичини і Волині ще можна віднайти брошури, пісенні та віршовані збірники, що їх видавав у 30-х рр. Союз ХВЕ у м.Кременці. Звісно, до нас дійшли лише поодинокі його видання, які «вижили» після польської, німецької та радянської цензури. Огляд цих видань і часописів засвідчує активну видавничу діяльність Союзу ХВЕ, котра сприяла поширенню п'ятидесятництва в Західній Україні.

Президія VII з'їзду ХВЄ в Польщі 24-26.09.1937 року у м.Лодзі.

Сидять зліва направо брати: П.Ільчук, Д.Комса, М.Вербицький, А.Бергхольц, І.Панько, Г.Федишин, Є.Стрелка.

Стоять зліва направо брати: Ст.Недзвєцький, Тр.Нагорний, А.Міттельштетт, Гр.Селюжицький, П.Тур, Я.Черський.

Артур Бергхольц
з сім'єю

За даними офіційної польської статистики, вже у 1937 р. Союз ХВЄ налічував 500 громад і 18197 віруючих. Більшість громад діяла в Галичині. На Волині (де у цей час мешкало 7639 п'ятидесятників) і Поліссі громади Союзу ХВЄ існували в Брестському, Камінь-Каширському, Ковельському, Любомльському, Лунінецькому, Луцькому, Пінському, Рівненському, Сарненському та Володимирецькому повітах.

23–24 січня 1938 р. у селі Глинську (Чеському) Здолбунівського району Рівненської області відбувся Перший з'їзд християн віри євангельської усієї Волині. 23 січня 1938 р. у спеціально арендованому для проведення з'їзду приміщенні були проведені ранкове та вечірне богослужіння, на яких були присутні біля 700 осіб. Проповідували відомі серед євангельського братства місіонери: Артур Бергхольц, Густав Кінцрман, Порфирій Ільчук, Іван Забавський, Михайло Вербицький, Єфим Стрелка. Проповіді звучали російською, українською, чеською, польською мовами. 24 січня 1938 р. відбулася ділова нарада, на якій були присутні 51 делегат від різних районів Волині та

40 гостей, під час якої визріла думка об'єднати п'ятидесятницькі громади на території Волині у Волинську округу общин християн віри євангельської. Таке рішення офіційно було оформлено 3–4 липня 1938 р. на Другому з'їзді у Глинську (Чеському) в тому ж приміщенні. Серед вищезгаданих осіб — члени Союзного комітету ХВЄ: Іван Панько, Григорій Феदिшин, відомий проповідник із Швеції Микола Пейсті із дружиною Мартою. Усього були присутніми 69 делегатів та 15 гостей, керував з'їздом Артур Берггольц, секретарем був Іван Забавський. 4 липня 1938 р., після ділової наради служителів церкви, шість районних об'єднань: Кременецький, Ківерцівський, Степанський, Дубенський, Горохівський, Бродський були об'єднані в **Волинську округу общин християн віри євангельської**. Члени окружного комітету: Михайло Вербицький — голова, Єфим Стрелка — замісник, Іван Забавський — секретар, Павло Пилипчук — казначей. Члени комітету Волинської округи: Лука Столярчук, Дмитро Петров, Порфирій Ільчук, Олександр Давидюк, Петро Семенюк, Йосип Черський, Іван Мельничук.

На цьому з'їзді було підкреслено, що церкви Союзу християн віри євангельської гостро потребують освічених, умілих регентів. Було вирішено створити курси по підготовці керівників хорів, відповідальним був призначений Сергій Каплун із с. Темногайці (сучасний Шумський район Тернопільської області). Після закінчення Біблійних курсів у Данцігу С.Каплун був направлений на місіонерську діяльність по Волині та Галичині. Із виступів доповідачів стосовно практичної роботи із молоддю та дітьми стало зрозумілим, що ця робота вимагає спеціально підготовлених служителів. Так, інструкторами для роботи із молоддю були обрані Володимир Мельник, Іван Чубай, Йосип Гавришук, Андрій Давидюк, Петро Сорокопуд, Антон Нікітчук. Для підтримки цієї праці був створений спеціальний фонд для пожертвувань.

Вибір Петра Сорокопуда інструктором для роботи із молоддю був не випадковим. Петро Сорокопуд народився на Рівненщині, закінчив гімназію, вирізнявся літературним нахилом,

Лука Столярчук

писав вірші. Разом із Дем'яном Гарасевичем у 1930 р. підготував до друку збірку християнських пісень «Скарбничка духовних пісень і Богослужбових псалмів» (вміщувала 219 пісень), для якої особисто переклав багато пісень українською мовою. У 1937–1939 рр. входив до видавничого комітету по підготовці до друку збірника українського «Псалмоспіву», працював над збірником російських псалмів «Песни радости и победы».

Необхідно підкреслити, що з утворенням церков християн віри євангельської в Другій Речі Посполитій виникла гостра потреба у пісенниках українською мовою, яких на той час не було. При проведенні богослужіння віруючі переважно послуговувалися збірником пісень «Гусли», виданим у 1902 р. російською мовою Іваном Прохановим. У період 1902–1927 рр. було видано три томи для хорового співу, який містив 1350 псалмів. Перший том мав назву «Гуслі», музика до нього писалася або аранжувався студентом Петербурзької консерваторії К. Інпінсоном (1873–1918).

Першим українським пісенником був пісенник «Пісні паломника», опрацьований Іваном Семениною з Тернопільщини у 1920 р., виданий у м.Кременці, вміщував 107 пісень. У 1925 р. силами Союзу євангельських християн-баптистів у м.Харкові був виданий пісенник «Арфа» без нот для загального співу. Згодом, у 1928 р., — нотний пісенник «Рідні мелодії» українською та російськими мовами. У м.Львові Петро Онишко власним коштом видає три пісенники українською мовою: «Голос Сіону» (1930), «Арфа Сіону» (1931), «Пісні спасенних» (1937).

У 1931 р. до видання українських псалмоспівів долучилися і п'ятидесятники, видавши у м.Крем'янці «Скарбничку духовних пісень» під загальною редакцією Д.Гарасевича. Усі пісенники, призначені для загального співу, друкувалися без нот, що негативно відобразилося на збереженні оригінального твору: мелодії псалмів передавалися з уст в уста і через певний час змінювалися.

Перший нотний збірник для громад християн віри євангельської був виданий 1932 р. у м.Нью-Йорку, опрацьований Гуцалюком та Бобиком, композитор — Ю.Кириченко, і мав назву «Пісні радості». У 1937 р. спільними зусиллями Михайла Вербицького (1944 року мобілізований на фронт, пропав без вісти), Дем'яна Гарасевича (1940 року вивезений до Уралу, де й загинув у сталінських таборах), Григорія Федішина (розстріляний працівниками НКВД 26 червня 1941 року у Золочівській в'язниці), Петра Сорокопуда вийшов перший «Псалмоспів», який вміщував 308 пісень українською мовою. У 1939 р., перед початком війни, у видавництві «Євангельський голос» вийшло друге ви-

дання «Псалмоспівів» (341 псалом). У подальшому збірник витримає ще не одне видання, сьоме видання вийде у 2004 р.

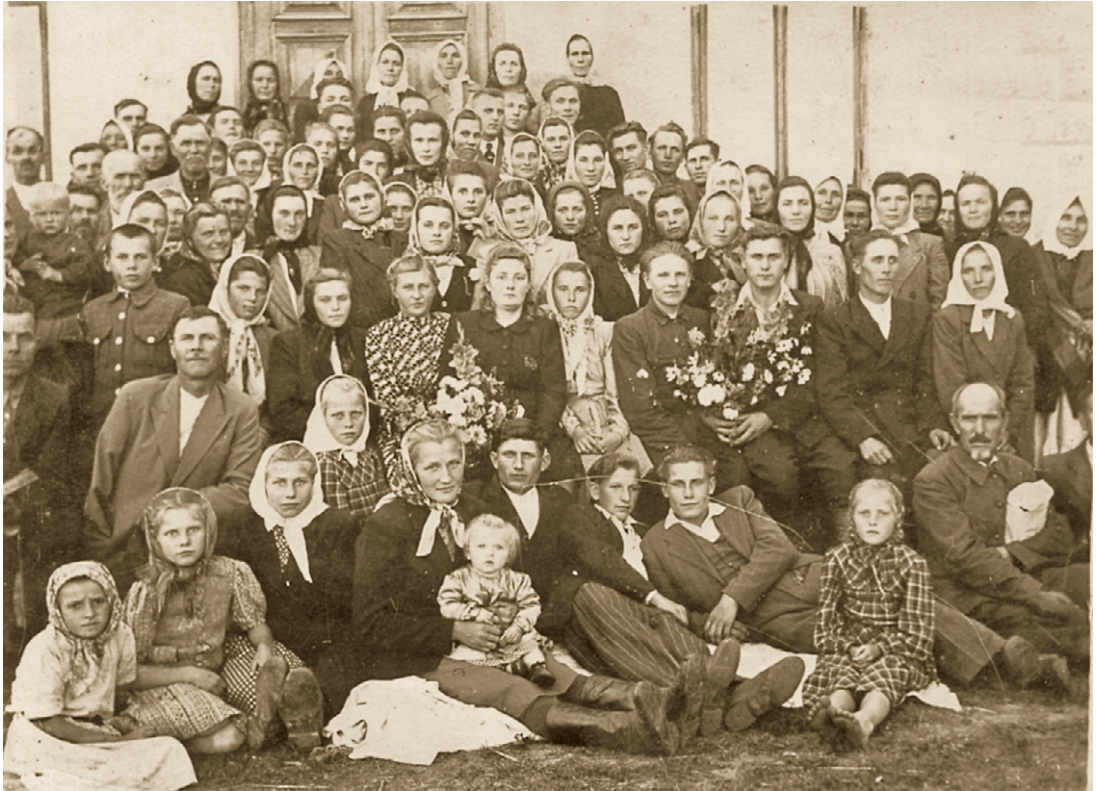
Друга світова війна призупинила подальший розвиток п'ятидесятницького руху в Західній Україні. Осідок Союзу ХВЄ та його керівництво (голова Союзу А.Бергхольц, член Комітету А.Міттельштедт, обидва з Лодзі) опинилися на території, зайнятій німецькими військами; зв'язки з українськими громадами були порушені, видання журналів припинилося. Східно-європейська місія змушена була згорнути свою діяльність. Після окупації Західної України радянською владою євангельські християни зазнають масових репресій. Найбільше постраждали п'ятидесятники, які внаслідок Серпневої угоди 1945 р. були позбавлені можливості незалежної діяльності. Від цього часу усі легальні п'ятидесятницькі громади в Україні реєструвалися як баптистські.

Подібна доля спіткала українців-п'ятидесятників, які залишилися на теренах Польщі. Громада у Данцигу, керована Г.Шмідтом, ще у 1940 р. під тиском німецької влади увійшла до баптистського об'єднання. Відмова від нього означала би вимушений перехід усього п'ятидесятницького руху у підпілля, що тягло за собою юридичні підстави для його заборони і переслідувань віруючих. Невипадково 4 жовтня 1942 р. Г.Шмідт писав: «...я вам раджу, щоб ви приєдналися до союзу баптистів, допоки ще є можливість, щоб у такий спосіб ваші общини могли вистояти надалі, і ви могли б приводити душі до Христа. Інакше ваші общини і зібрання будуть закриті, а вівці залишаться без пастирів та їжі і розсіються...».

Небезпека переслідувань підштовхнула чимало п'ятидесятницьких громад Західної України прийняти умови Серпневої угоди, які йшли всупереч визначальним доктринальним і церковним принципам п'ятидесятництва. За деякими даними, у Союзі ЄХБ перебувало 25 тис. п'ятидесятників, об'єднаних у більш ніж 400 общин; лівову частку з них склали вихідці з України. У Рівненській області до СЄХБ увійшло 102 з 185 общин п'ятидесятників, яких офіційна статистика подавала у рубриці «баптисти». Внаслідок Серпневої угоди п'ятидесятники були позбавлені можливості мати свої окремі журнали, біблійні інститути, молодіжні спілки.

Як бачимо, за умов німецької та радянської окупації п'ятидесятницький рух у Західній Україні був позбавлений можливості повноцінного функціонування. Однак його традиції, закладені тут у 20–40-х рр. ХХ ст., дозволили цій пізній протестантській течії вистояти у гоніннях і набути нового досвіду діяльності.

II.3 Початки становлення Корнинської громади християн віри євангельської

Степанівська громада
ХВЕ, приблизно
1948–1949 рр.

Кравчук Марко
Євтихійович

Зародження п'ятидесятницького руху в с.Корнин тісно пов'язане із громадою християн віри євангельської с.Степанівка Здолбунівського району, де у 1920-х рр. уже була організована громада п'ятидесятників, яка, приблизно на початок 1930-х рр. мала власний новозбудований Дім Молитви, (споруда збережена й до сьогодні, але не використовується за призначенням). Кравчук Марко Євтихійович, член громади с.Степанівка, постійно опікувався громадою у с. Корнин.

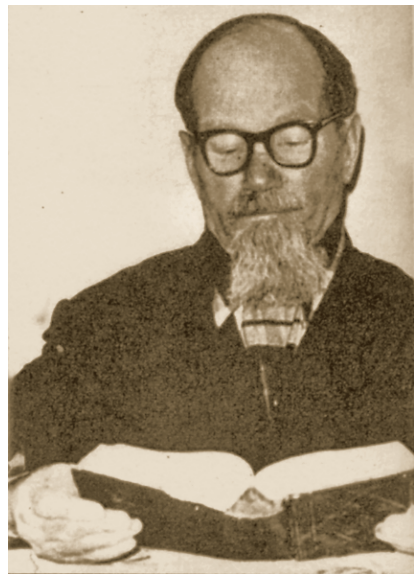
Однак перші євангельські зібрання в с.Корнині розпочалися 1922 р. у клуні молодої дівчини Зіни Гордійчук, яка познайомилася із чешкою Юзипкою у Квасиліві, і, вірогідно, таке знайомство й спонукало до того, що вечорами селяни приходили до подвір'я Зіни, аби провести час у роздумах про життя. Зіна не була самотньою в своєму служінні: разом із Голуб Ганною вони ширили Добру Новину селом. Безумовно, такому зі-

бранню необхідні були брати, навчені Слову Божому. Частими гостями був Макар Ничипорук, Бахур, Іустин Беліца, які приносили Біблію та літературу з собою. Постать Іустина Беліци — неординарна. Він був колишнім монахом і, переїхавши з м.Почаєва до м.Рівне на постійне місце проживання, не покидав надії віднайти істину в своїх релігійних пошуках. У 1912 р., познайомившись із сім'єю віруючих із м.Кам'янця-Подільського, навернувся до євангельської віри. Через деякий час, придбавши за великі гроші Біблію, І.Беліца почав читати її не лише сам, але й збирав навколо себе сусідів, друзів, знайомих. До його оселі почали приходити люди з навколишніх сіл: Шпанова, Городка, Городища, Більова. У 1916 р. в м.Рівне було багато військовослужбовців, серед яких були й віруючі солдати, рукопокладені пресвітери: Попов з м.Тамбова, Суховій з Сибіру, Стасюк з м.Житомира. Того ж року у грудні Попов звершив обряд водного хрещення над групою віруючих з м.Рівне в р.Усті, неподалік цегельного заводу. Там же, на цегельні, в чеха Поспішила почали відбуватися перші зібрання євангельських християн. Через переслідування царською жандармерією мусили інколи збиратися за містом у Хмельнику в чеха Зіха. Після революції, коли кількість віруючих зростає, громада винайняла будинок в єврея Лемліха (будинок був розташований неподалік сучасного ринку, приблизно там, де зараз магазин «Юність». Відповідальним за громаду був Гаврило Швець із Шпанова, а його помічником — Іустин Беліца.

Власний дім Молитви громада побудувала у 1926 р., що дало можливість проводити регулярні богослужіння. За спогадами І.Беліци, громада мала багато відданих працівників, ревних проповідників: Макарія Ничипорука, Павла і Петра Бахурів, Мирона Бештинського, Михайла Максютинського, Артема Казимірського, Авдія Воробєя та багато інших. Рівненська церква мала тоді чимало дочірніх церков — у селах Більов, Городок, Омеляна, Городище, Олександрія, Понебель, Шпанів, Корнин. Починаючи з 1926 р., в м. Рівне по вул. Дворецькій відбуваються з'їзди Союзу Слов'янських громад євангельських християн і баптистів у Польщі. У 1930 р. такий з'їзд відвідав видатний проповідник, поет, письменник, лідер євангельських християн Росії Іван Степанович Проханов²⁵.

Макарій Ничипорук

Іустин (Юстин) Беліца

25. Історія Першої церкви ЄХБ м.Рівне: [Реферат підготовлено з нагоди 90-річчя заснування церкви]: [Електронний ресурс]. — Джерело доступу: <http://ehb.rv.ua/churches-of-region/24-rivne-city/47-first-baptist-church-of-rovno.html>

В с.Корнині впродовж чотирьох років люди приходили, слухали, розмірковували, хтось приходив на наступну неділю, а хтось не приходив більше ніколи. Першими, хто відгукнувся на заклик до покаяння, були: Іван Мельник, Пелагея Мичко, Іван Янжура, Ганна Романчук.

Іван Янжура, середній в першому ряду

Невелике згуртування віруючих в с.Корнині дотримувалося баптистського віросповідання, допоки з с.Боратин Дубенського району Рівненської області до с.Корнина почали приїжджати Андрій Давидюк, брати Тихон та Василь (їхніх прізвищ не збереглося, знали, що Тихон десь із Полісся, а Василь із с.Котів). Так вперше п'ятидесятницьке віровчення сягнуло корнинських теренів. Громада починає переживати дар хрещення Духом Святим з ознакою інших мов. Це сприймається у церкві неоднозначно: одні насміхаються, другі мовчать, треті ж отримують цей дар. Перші звинувачували у певних психологічних вадах, а для доказу привели євреїв, що жили в селі, аби ті послухали і сказали, що ж вони думають про побачене та почуте. Коли почали молитися, євреї почули чисту єврейську мову, і засвідчили, що ці люди прославляють свого Отця.

Одні з найперших, найвідданіших членів Корнинської громади – Романчук Ганна Сидорівна та Романчук Тимофій Никифорович

1934 рік. Громада церкви ХВЕ с. квасилів-український. У центрі — пресвітер громади Мельник Іван Федорович (05.01.1892–05.01.1980)

Громада почала ділитися: одні залишилися в баптистському переконанні, другі, отримавши дар іномовлення (глосолалії), почали збиратися окремо. Очолив баптистську громаду Іван Мартинюк, (пізніше — Іван Голуб), п'ятидесятницьку — Іван Мельник, який і очолював її до 1939 р.

Новостворена громада п'ятидесятників в с.Корнин орендує будинок в Олексія Федоровича Ханенка, дяка православної церкви, для проведення занять недільної школи, оскільки будівля знаходилася в центрі села і мала велику кімнату. Заняття недільної школи проводив Роман Якович Мичка, якому громада довірила нести дияконське служіння.

Те, що будинок для «штунд» надав православний служитель, заслуговує окремої уваги. У церковноприходській школі під час уроків Слова Божого священник виганяв з уроків учнів, які були дітьми віруючих батьків. Зрештою, стосунки між православними священниками та євангельськими християнами завжди були напруженими. Небайдужого читача відсилаємо до Додатку 1 (Кальнев М.А. **Обличення лжеучения русских сектантов-рационалистов: (штундобаптистов, адвентистов, «євангельских християн»**²⁶,

26. **Євангельські християни** — близька до баптизму протестантська течія, яка поширилася в Росії в др. пол. XIX ст. під назвою редстокистів (від імені відомого протестантського англійського проповідника лорда Г.Редстока, який прибув до Петербурга в 1874 р. на запрошення аристократів, невдоволених позицією офіційного православ'я). Г.Редстока змінив В.Пашков, і редстокистів почали називати пашковцями, а пізніше — євангельськими християнами. В 30-х рр. XX ст. віруючі і керівники євангельського християнства зазнали репресій, діяльність Союзу євангельських християн була заборонена. В 1944 р. об'єдналися з баптистами в Союз євангельських християн-баптистів.

27. **Молокани** — різновид «духовних християн», що з'явилися в центральній Росії наприкінці 60-х рр. XVIII ст. як протест супроти підтриманих православною церквою соціальних засад кріпосництва. Стосовно походження власної назви руху існують різні версії. Одні пояснюють це заселенням річки Молочної; інші тим, що молокани під час посту п'ють молоко; треті — тим, що засновник руху С.Уклеїн назвав віровчення молокан «молоком духовним». Маючи багато спорідненостей з протестантським віровченням (ідея спасіння вірою, відмова від священників як посередників між Богом та людьми), не слід забувати, що **молокани** — **православна секта**. (Див.: Релігієзнавчий словник / За ред. А. Колодного, Б. Лобовика. — К., 1996. — С.201).

28. **Духобори** — секта православного походження, послідовники якої називають себе «борцями за дух». Не визнавали Біблії, бо протиставляли їй свою книгу — так звану «Животну книгу» («Книгу життя»), що складалася з написаними ними самими віршами-псалмами та з оповідань про історію секти, які передавалися із уст в уста. В першій половині XIX ст. були насильницьки перевезені до Таврійської губернії, потім у Закавказзя. Через жорстокі переслідування урядом та церквою у 1898–1899 рр. вимушені були емігрувати до Канади.

Приблизно 1933 рік.
Перші хористи. Сидять
зліва направо: Романчук
Ольга Ничипорівна,
Антонішин Сергій
Михайлович (пізніше
буде обраний регентом
хору), Гордійчук
Єфросинія Петрівна

молокан²⁷, **духоборов**²⁸ и др.). — Одесса, 1913. — с. III-IV; с. 530–552), в якому вміщене чи не найдетальніше дослідження протестантських перших псалмоспівів, зроблене православними дослідниками.

Мусимо відразу зауважити, що стаття містить слушні зауваження, які не втратили своєї актуальності і через сотню літ. В чому така проблема, — нехай кожний знайде відповідь собі сам. Однак думка про те, що й сучасні протестантські пісні потребують чи то чийогось цензорства, чи то вивищення власної богословської, музичної, літературної освіти, — на часі. Повертаючись до вищезгаданої статті, зазначимо, що штундистські псалми характеризувалися однобоко: як взірць для порівняння бралася православна літургія, православна термінологія, православний обряд. Однак зовсім не бралася до уваги, наприклад, таке: протестантизм — явище європейське, якому притаманні вільне використання / невикористання музики, певне довільне тлумачення теологічних термінів, догматів. І, найголовніше, що залишилося поза увагою православного дослідника: творчість сучасних йому сектантів — це творчість сучасних йому православних християн, які на перших етапах свого церковного становлення дійсно репрезентують себе неосвіченими ні церковно, ні загальноосвітньо. І лише після закінчення теологічних закладів, займаючись самоосвітою, будучи підтриманими європейськими місіонерами, протестанти зуміли вийти на високий рівень. Тому деякі казуси в перших пісенних спробах необхідно сприймати лише як ознаки того часу, не більше.

Після 1939 р. пресвітерське служіння в Корнинській громаді було передане Роману Мичко, але невдовзі був мобілізований на фронт до польської армії, де й загинув. Громада залишалася без пресвітера до 1945 р., допоки не трапився випадок. До молитовного будинку прийшла пара молодят вінчатися, розпочали співати вінчальні псалми, — а вінчати нікому. На проведення обряду вінчання відважився молодий Василь Тирак, — з того часу громада й попросила Василя нести пресвітерське служіння. Рукопокладення В.Тирака на пресвітерське служіння було звершене районним пресвітером ЄХБ Шкурським Кіндратом Тарасовичем.

Громада християн віри євангельської с.Корнин у період радянського часу

А далі історія корнинської громади ХВЄ об'єктивно зумовлена історичним ходом тих реалій на українських теренах, які неймовірно швидко змінювалися. Передусім, 1 вересня 1939 р. Друга Річ Посполита перестала існувати, а вся територія Західної України переходить під оруду Радянської держави. Якщо порівнювати ці дві епохи, польську та радянську, мусимо ствердити, що польська влада не забороняла активно займатися місійними, просвітницькими справами: кожний, хто хотів побачити, почути, здобути освіти, — отримував бажане. Крім утисків побутового плану (співіснування між православними, які не завжди добросусідськи ставилися до «штунд»), інших суттєвих перешкод протестантські громади не мали.

Усе змінилося з приходом радянської влади, яка нещадно почала викорінювати національні та релігійні почуття, штампуєючи гвинтики шаленій машині, яка перемелювала на порох усе, що хоча б здалеку натякало на «іншість», «непокірність», «непослух». В хід йшли будь-які прийоми, а страшна фраза «Цель оправдывает средства» набула декларативного значення. Передусім, усі повинні були бути взятими «на олівець», а релігійні громади — найпершими. Під час війни Й.Сталін не занадто переймався релігійним питанням, бо часи були такими, що усе, що дихало, рухалося, — усе було для фронту.

III.1. Рівненщина у роки Другої Світової війни: релігійний фактор

Напад Німеччини на СРСР поставив церкву євангельських християн у складне становище. З гнаної церкви в будь-яку мить вона могла стати ворожою. Причин було дві: перша досить проста і певною мірою аналогічна ситуації з православною церквою. Гітлерівці, захоплюючи величезні простори СРСР з багаточисельними населеними пунктами, серед інших дій по насадженню своєї влади дозволяли не тільки повну свободу віросповідання, але й відкривали театри, виставки, музеї, школи, товариства тощо. Відтак на окупованих німцями територіях по-

29. 11 квітня 1942 р. у вузькому колі наближених А.Гітлер виклав своє бачення перспективи релігійної політики, яка зводилася до наступних позицій: насильницьке дроблення церков, примусова зміна характеру вірувань населення окупованих районів. «Нашим інтересам, — зазначав Гітлер, — відповідало б таке становище, за якого б кожне село мало б власну секту, де розвивалися б свої особливі уявлення про Бога. Навіть якщо у цьому випадку в окремих селах виникнуть шаманські культу, подібні до негритянських чи американо-індіанських, то ми могли б це тільки вітати, оскільки це лише збільшило б кількість факторів, які дробили б російський простір на малі одиниці». (Шкаровский М.В. «Религиозное возрождение» на оккупированной территории Белоруссии, Прибалтики и Северо-запада России: [Электронный ресурс]. — Джерело доступу: <http://www.vojnik.org/religion/6>)

30. Пацифізм — (в перекладі з латини *pacificus* — миротворчий) — релігійний рух, який ґрунтується на християнському вченні про братолюбство, виступає проти війни, служби в армії, проповідує мир між різними народами.

чали відкриватися православні храми, молитовні будинки євангельських християн та баптистів. Відомо безліч прикладів, коли у зайнятих німцями містах активно діяли численні церкви, вільні від диктату влади²⁹. Зараз викликає непорозуміння те, що ці події вітчизняними релігієзнавцями трактувалися кримінальними, адже церква політикою не займалася, і лише використовувала час, щоб проповідувати Слово Боже. Але в період радянського панування будь-яка активність на ворожій території тлумачилася як зрадництво.

Становище протестантів ускладнювалося ще й тим, що, на відміну від православних, у них було багато братів по вірі серед німецьких солдатів, а це вже не прощалося зовсім. Свідки того часу розповідають, що виникали ситуації, коли німці розташовували усіх мешківців села для розстрілу, перед тим кожного запитуючи, чи він віруючий, у розумінні «протестант». Коли відповідь була ствердною, його відпускали на волю. Такий випадок, наприклад, мав місце 1942 р. у с.П'ятигори Рівненської області Здолбунівського району. Подібні історії часто розповідають старші люди, але документальних підтверджень цьому авторам книги не траплялися.

Другою небезпекою був релігійний пацифізм³⁰. Проблема пацифізму в євангельських громадах сьогодні ще не вивчена, і тому одностайного та авторитетного трактування цього явища не вироблено. Однак, якщо базуватися на джерелах, можна зробити висновок, що допоки радянська влада не втручалася у внутрішнє життя громад, питання служби в армії не було таким актуальним. Згідно рішення Союзу євангельських християн ще у 20-х рр. ХХ ст. протестанти визнавали військову службу як «оброк, угодний Богу». У перші дні війни суперечки в євангельському братстві серед рядових вірників не вщухали. Ситуація ускладнювалася ще й тим, що християни не просто відмовлялися служити в армії, але не бажали йти на каральну службу до армії ворожої для них атеїстичної держави. Масова відмова від військового заклик у такій ситуації могла стати смертельним вироком усій євангельській церкві: її б просто оголосили розсадником саботажу та агентури ворога. До яких катастрофічних наслідків таке проголошення могло привести, не варто і пояснювати.

Керівництво євангельських християн і баптистів у цих умовах повинно було діяти оперативно, але мудро. Виконуючий обов'язки голови Союзу Михайло Орлов (голова Яків Жидков на той час відбував покарання в таборі на Колимі за «контрреволюційну» релігійну діяльність (засуджений 4 січня 1938 р. на 8 років) з декількома керівниками — братами випустив 28 червня 1941 р. лист до всіх членів церков євангельських християн.

«... Браття та сестри! Двадцять три роки ми прагнули впровадити в життя рішення наших євангельських з'їздів, особливо рішення 9 і 10 з'їздів євангельських християн. Ми хочемо всім дітям Божим ще раз нагадати рішення вищезгаданих з'їздів про відношення всіх євангельських християн до своєї батьківщини. Резолюція 10 з'їзду євангельських християн стосовно питання про відношення до військового обов'язку говорить ясно та однозначно: «Визнати всяку військову службу за оброк, тобто за обов'язковість для євангельських християн на загальних засадах зі всіма громадянами країни». За всі ці роки ми проповідували та наставляли віруючих правильно відноситися до влади і до наших державних та суспільних обов'язків. Діти Божі молились за владу і її начальників. Зараз, дорогі брати і сестри, настали дні не на словах, а на ділі показати наше щире відношення до батьківщини і до подій, які переживає наша країна. Наступив час і нам, віруючим у Господа Ісуса Христа, явити на ділі нашу любов до дорогої батьківщини. Багато братів буде покликано до захисту своєї батьківщини. Ми кличемо їх виконати свій обов'язок до кінця не з остраху покари, але по совісті (Римл. 13:5). [...]

Ми закликаємо всіх вас до цієї святої справи — піклуватися про добробут своєї країни! Будемо всі гаряче молитися за неї і захищати її»³¹.

Зазначимо, що у листі мова йде не тільки про повну підтримку радянського уряду у війні з Німеччиною. Значна частина листа присвячена поясненню законності та необхідності військової служби. Союз рішуче став на захист тих членів, хто у перші дні війни відразу пішов на фронт. Доказом цього є ціла низка листів, присвячених питанню служби віруючих в армії. Найбільш відомим є «Лист щодо воєнного питання», написаний керівництвом євангельських християн, та брошура «Християнин і батьківщина», укладена членом Ради євангельських християн В.Урштейном. У листі Ради євангельських християн від 20 травня 1942 р. вказано, що баптисти, євангельські християни Радянського Союзу **підтримують війну проти фашистської Німеччини як війну оборонну, справедливу**, допомагають всіма доступними засобами, і, надалі з ще більшими зусиллями, будуть надавати допомогу, щоб наблизити час перемоги. З цією метою було запропоновано провести 14 червня 1942 р. день молитви про наближення Дня Перемоги. (*Бібліографію стосовно відносин керівників ЄХБ до військового питання див. у нижче перерахованій літературі*)³².

Із усіх проведених Союзом ЄХБ акцій на допомогу фронту відомою, і в той же час загадковою, стала робота по збору коштів на спорудження санітарного літака. На початку січня

31. Шведов с. И баптисты сражались за Родину // Военно — христианский вестник. — 2003. — №2-3. — С.35.

32. Духонченко Я.К. Служение церкви в современном мире: за прочный мир, разоружение и справедливость // Братский вестник. — 1979. — №3. — С.52-55; Карев А.В. Християнин и Родина: (Реферат на Всесоюзном съезде ЕХБ 1969г.) // Настольная книга пресвитера / ВС ЕХБ. — М., 1980. — С.191-197; Карев А.В. Что было и что стало // Сборник духовных статей / ВС ЕХБ. — М., 1980. — С.100-103. — (Статьи по гражданским вопросам); Мицкевич А.И. Отношение верующих к военной службе // Настольная книга пресвитера / ВС ЕХБ. — М., 1982. — С.197-203; Участие евангельских христиан — баптистов СССР в деле защиты мира // Братский вестник. — 1953. — №1. — С.3-8.

33. Шведов с. И баптисты сражались за Родину // Военно — христианский вестник. — 2003. — №2-3. — С.36.
34. Макачук с. Втрати населення на Волині в 1941–1947 рр. //Україна — Польща: Важкі питання. Т. 5. — Варшава, 1999: [Електронний ресурс]. — Джерело доступу: <http://www.ji.lviv.ua/n28texts/makarchuk.htm>
35. На Рівненщині німецький окупаційний режим здійснивав майже поголовне фізичне винищення єврейського населення. Одним з місць, де відбувалися особливо масові убивства євреїв, був район вулиці Білої у м. Рівному. Встановлено, що там було страчено 32,5 тис. осіб. Свідки розповідають, що німецькі кати приводили до місця розправи приречених, примушували їх копати яму, наказували роздягатися наголо і лягати в ями обличчям вниз. По лежачих гітлерівці стріляли з автоматів у потилицю. Потім на трупи розстріляних таким же чином кляли другий шар людей і умертвляли їх, потім третій. А коли яма наповнювалася, вбитих обливали хлорним вапном і засипали землею. Аналогічну картину страт фіксували Комісії для розслідування злочинів у багатьох районах. Сумніву можна піддавати хіба що число захоронених у тих ямах трупів, яких перераховувати, звичайно, не було можливості. Та й кількості страчених подавалися не раз надто дуже заокруглено, як, наприклад: в с. Сосонки, біля Рівного, страчено 17,5 тис. чоловік, в кар'єрах біля села Видумки — 3 тисячі. (Детальніше див.: Визначення меж поховань на місці розстрілу мирного населення в період II світової війни в урочищі Сосонки в м.Рівне геофізичними методами: Технічний звіт: Електронний ресурс. — Джерело доступу: <http://rivne-surezh.com.ua/ua/research/arch/23>)

1943 р. у центральній церкві ЄХБ м. Москва було оголошено про збір коштів. Майбутній авіатранспорт умовно назвали «Добрий самарянин». «Нехай санітарний літак, споруджений на кошти євангельських християн і баптистів, уподібниться милосердному самарянину у притчі Господа нашого Ісуса Христа»³³, — сказав у своїй проповіді О.В.Карєв. Фінансові збори декількох недільних зібрань двох зимових місяців повністю передали у фонд «Доброго самарянина». На березень 1943 р. було зібрано 100 000 карбованців. Гроші перераховувалися у Фонд оборони та осідали на рахунку в Держбанку. Доля літака і самих грошей так і лишилася невідомою. Редакція журналу «Военно-християнський вестник» (м.Москва, вул. Шипиловська, 17/3) опитувала свідків тих років, проводила розшук у державних та військових архівах, але жодних слідів літака «Добрий самарянин» віднайти не вдалося, хоча по жертви на нього збиралися.

На початку 1944 р., коли стали звільнятися окуповані території СРСР від фашистських загарбників, Центральна церква (у м.Москва) знову оголосила збір грошей для християн, постраждалих від війни. Такі збори робилися кожного місяця у всіх зібраннях, і гроші, які надходили з громад, передавалися до Фонду оборони в Москві. За підрахунками О.В.Карєва, тільки у 1944 р. таким чином було зібрано 400 000 карбованців. У 1945 р. було зроблено ще один збір коштів — для сиріт воїнів, членів Союзу ЄХБ, що впали на полі бою. До кінця Другої світової війни євангельські християни і баптисти жертвували гроші для фронту. Однак точну суму пожертвувань досі, на жаль, ніхто не може назвати. Зрештою, чи й варто?

Україна належить до тих країн світу, які в роки Другої світової війни зазнали найбільших людських втрат, плондрувань міст і сіл, руйнування і знищення народного господарства. Досить сказати, що станом на 1 січня 1946 р. чисельність населення України була меншою чисельності 1 січня 1941 р. на 8,9 млн осіб³⁴. У статистичній відомості про кількість мешканців, зареєстрованих у м. Рівне станом на 1 вересня 1941 р. вказано, що «усіх мешканців разом було 37 455, з них: німців — 85, українців — 5 744, руських — 1 635, поляків — 8 898, жидів — 20 300³⁵, чехів — 504, білорусів — 218, інших — 71»³⁶.

36. Рівненська міська управа. Регістр. Мельдунковий відділ. Відомості про кількість мешканців м. Рівне в 1941 р. Ф. Р — 33. Опис №1. Д. №355. — Арк. 10.

Безумовно, в кожному куточку української землі палили міста і села, гинули діти і жінки, людей ловили в німецьке рабство, грабували, мордували. І все ж, на загальному тлі всенародного страждання і поневірянь, крові й пожарищ, Рівненщина виділяється багатьма своїми трагічними особливостями, зумовленими військово-політичним протистоянням у середовищі українського антирадянського і антинімецького рухів. Підвищена концентрація у північних лісних районах Рівненщини сприяла як радянському партизанському, так і українському повстанському підпіллю.

Питання взаємостосунків УПА з віруючими неоднозначне і складне. У книзі «Історія пам'яті. Рівненський район» знаходимо прізвища багатьох корнинців, які допомагали «хлопцям з лісу». Чи було тут головним належність до певної громади, — питання не стільки дискусійне, скільки позбавлене сенсу. Адже вся допомога вкладалася в харчову та матеріальну підтримку не чужим, а своїм, в більшості випадків 20–25 — літнім українцям, чийсь синам та дочкам. І якщо радянські урядовці в бандерівцях вбачали потенційного ворога, то для селян такими вони не були. Після 1950-х рр. тема співпраці п'ятидесятників з бійцями Української Повстанської Армії буде використана Радою в справах релігійних культів як один із найголовніших доказів ворожості. Звинувачення у співпраці з УПА стане додатковим пунктом в переліку відмови реєстрації громади³⁷.

37. Початок Другої світової війни та німецька окупація з усією очевидністю продемонстрували нелояльність українського населення до радянської влади. Оцінюючи реакцію населення України на гітлерівську окупацію, секретар ЦК КП (б) У Д.Коротченко зазначав: «Абсолютна більшість цивільного населення в Україні не бажала продовжувати боротьбу проти німців, а намагалася в різний спосіб пристосуватися до окупаційного режиму» (Гриневич В. Військові мобілізації в Україні 1943–1944 років // Дзеркало тижня. — 2005. — №34. — С.21.). Доктор історичних наук О.Є.Лисенко зазначає, що «у період війни населення України поділялося на три категорії — прихильників радянської системи господарювання, прибічників ідеології ОУН і тих, хто просто намагався вижити, очікуючи вирішення воєнно-політичного конфлікту між двома потужними тоталітарними державами» (Михайлюк м. Міжнародна наукова конференція «Друга світова війна: український вимір» // Історичний журнал. — 2005. — №6. — С.124–125.

П'ятидесятники та УПА. Про маловідомі стосунки протестантів і підпілля

[Історія записана і оброблена Віктором Заславським]: [Електронний ресурс]. — Джерело гоступу: : <http://www.istpravda.com.ua/blogs/2011/01/3/11961/>

В українській історії взагалі не вивчена тема взаємовідносин та участі протестантів в антирадянському підпіллі, боротьбі у лавах УПА. Короткий уривок із книги А.В.Райчинця частково створює загальну уяву про відносини між п'ятидесятниками та УПА. Відсутність тісної співпраці між двома таборами можна пояснити частково ворожістю одних, боязною та наївністю інших.

«Уже в послевоенные годы, когда повстанцы, прятаясь в лесах, навели страх на советскую власть, один из них решил натравить свою боевую группу на

сулимовских (село Сулимов Нестеровского (Нестерів — радянська назва Жовкви) району Львовской области) пятидесятников и «перевешать» иноверцев на вербах, в изобилии росших по берегам местной речушки.

Христиане веры евангельской уже готовились принять мученическую смерть, как тут выяснилось, что тот повстанец, планировавший погубить пятидесятников, — замаскированный агент НКВД.

Притом «стучала» у него вся семья — даже дети помогали в этом неблагоприят-

ном деле, относя в бидонах с молоком донесения в отделение НКВД, находившееся в соседнем городке Куликове.

В результате на вербе повесили самого «стукача», а его семью расстреляли по законам военного времени.

В целом же недоверие и излишняя осторожность жителей Сулимова по отношению к пятидесятникам не выливалась в активные действия.

Учитывая тот факт, что некоторые родственники пятидесятников шли в УПА, а многие крестьяне так или иначе помогали повстанцам (тетя нынешнего епископа ХВЕРП Михаила Паночко носила им еду, за что была арестована и отправлена в лагерь), неудивительно, что повстанцы часто предупреждали пятидесятников об облавах или слежках со стороны одних и других.

Однако в целом христиане веры евангельской по мере сил старались отдалиться от антисоветского подполья. Для этого была весомая причина: Библия призывает верующего быть покорным любой власти.

Галицкие пятидесятники не меньше других мечтали о свободной Украине, но возрождать нацию и строить государство хотели исключительно на Божьих принципах, то есть на первом месте у человека должны быть вера во Христа и покаяние, любовь к Богу, к своим ближним и обретенные благодаря этому жизни вечной.

Поэтому проповедь Евангелия, безупречное христианское поведение и служение людям в то беспокойное время для галицких пятидесятников были важнее стремления к национальной независимости».

Райчинец А.В. Возвигнутые Богом. — Одесса: Духовное возрождение, 2010. — с. 54–56.

Сучасному досліднику неможливо відтворити у деталях масштаб жертв війни на Рівненщині, більш-менш точно порахувати людські втрати краю за регіонами, національністю, статтю, віком, за обставинами загибелі. Так само важко порахувати, чиї політичні сили пролили більше, а чиї — менше крові мирного населення. З перших днів війни територія Рівненщини стала місцем запеклих боїв. Міста і села піддавались нещадному бомбардуванню. Вже 24 червня 1941 р. німецькі війська захопили перші населені пункти Рівненської області — с.Козин і смт.Демидівку. 27 червня 1941 р. підрозділи 43-ї танкової роти і моторизованої піхоти почали наступ на Рівне, а впродовж липня було окуповано майже всю територію краю. Із захопленням с.Зарічного 9 серпня 1941 р. почалася тимчасова окупація Рівненської області.

Захоплену територію німці почали освоювати як воєнну здобич. Першим жахом поліського краю стало влаштування тут концентраційних таборів, в'язнями яких були насамперед військовополонені, комуністи та євреї. У серпні 1941 р. А.Гітлер визначив адміністративний поділ окупованих українських земель. Більшість території, в тому числі й Рівненщина, ввійшла до рейхскомісаріату «Україна». Центром його стало м.Рівне. Рейхскомісаріат був поділений на шість генерал-комісаріатів (генеральних округів), які склалися з гебітів (округів) на чолі

з гебітскомісарами: Сарненський, Костошільський, Рівненський, Здолбунівський і Дубенський. Рейхскомісаром «України» А.Гітлер призначив свого давнього приятеля, гауляйтера Східної Пруссії Еріха Коха, який з цинізмом садиста наставляв своїх підлеглих: «Я відомий як жорстокий собака. Тому і призначений рейхскомісаром «України». Наше завдання — висмоктати з України все, що тільки можна взяти, не беручи до уваги ні почуттів, ні власності українців. Я чекаю від вас крайньої жорстокості у ставленні до місцевого населення»³⁸.

38. Книга Пам'яті України: Рівненська область: У 3 т. — Л., 1994. — Т.1. — с.15.

Штаб особого призначення
рейхсляйтера Розенберга
главная рабочая группа «Украина»

Приложение к циркуляру №8/43

Из речи гауляйтера Эриха Коха на собрании члена партии в Киеве 5.03.1943 г. (излагается отрывок речи об Украине и об отношении к украинцам).

... Ясно одно, что последний немецкий рабочий, даже самый незначительный, стоит в тысячу раз выше как в расовом, биологическом и политическом отношении, так и в ценностном выражении, чем все то, чем мы здесь руководим и владеем. Значит вы должны себя и соответственно вести. С точки зрения партии, следует считать не только огромным свинством, но и бесчестием, если немецкий мужчина, национал-социалист, поддерживает отношения с местным населением. Если я увижу кого-либо, идущим рука об руку с местными, то он будет исключен из партии и удален с восточной территории, при этом будет указано о его неспособности выполнять свою задачу. Мы, национал-социалисты — народ-господин, нам не пристало допускать даже мысли о том, что мы можем быть в чем-то виноваты (или замаравшими руки). [В оригинале — «грязными»]. (Прим. переводчика).

... В борьбе с большевизмом мы здесь должны взять все до последнего, что только можно выжать для Адольфа Гитлера и его солдат... Это ерунда, когда говорят, что здесь люди не могут наесться досыта. Немецкие солдаты в Ленинграде голодали неделями и умирали. А какие жертвы они несут здесь! Мы освободили эти земли от большевизма, они здесь еще никогда не жили так хорошо как сегодня под нашим господством. Кто говорит нечто другое, тот врет или является игнорантом. Мы пришли сюда не для того, чтобы рассыпать манну небесную и курить фимиам, мы пришли сюда, чтобы создать предпосылки для победы над большевизмом... На этой земле мы должны лишь заботиться о том, чтобы здешнее население работало, работало и еще раз работало до последнего, что потребуется в борьбе с большевизмом»
ЦДАВО України. Ф.4620. Оп.3. Спр.378. Арк.89-90.

Еріх Кох (19.6.1896, Ельберфельд, Рейнська область — 12.11.1986, державна в'язниця в Барчево, Польща), німецький нацистський лідер, військовий злочинець

Невід'ємною складовою німецько-фашистських планів нападу на Радянський Союз було активне використання релігійного чинника. Ці розрахунки були далеко небезпідставними, оскільки спиралися на ґрунтовну поінформованість німців про ставлення радянського керівництва до релігії і церкви та реальний стан справ у цій сфері духовного життя в СРСР. Це були плани стратегічного характеру, а на початковому етапі окупації чи не на перше місце висувалися питання контролю за діяльністю релігійних організацій, укорінювання агентури в церковних адміністративно-управлінських структурах і вербування агентів із середовища духівництва. Цим займався спеціальний церковний відділ системи Головного управління імперської безпеки.

Політика творців «Нового Порядку» щодо церковно-релігійного життя на окупованих землях мала свої особливості і водночас була чітко зорієнтована на виконання наступних основних завдань:

- підтримка розвитку релігійного руху як ворожого більшовизму;
- встановлення ефективного контролю за діяльністю релігійних організацій усіх конфесій;
- сприяння дробленню релігійного руху на окремі течії;
- заборона створення єдиних церков;
- зовнішнє і внутрішнє руйнування традиційних стабільних церковних структур з метою запобігання можливій консолідації їх лідерів для боротьби проти Німеччини;
- максимальне використання релігійних організацій для сприяння німецькій адміністрації та наступна примусова зміна характеру релігійних вірувань населення на нехристиянські³⁹.

Німецькі донесення про події на окупованих землях, таємні інструкції А.Розенберга рейхскомісаріату України Е.Коху щодо релігійних справ за 1942 р. рясніють вимогами «заборонити церквам і сектам займатися політикою й робити публічні заяви», «дозволити існування релігійних громад, але за умови, що вони не займатимуться політикою»⁴⁰. **Розпорядження рейхскомісара України «Про правні відношення релігійних організацій» від 1 червня 1942 р., яким формально оголошувалася свобода релігії та релігійних інституцій, насправді виявилася документом, що заперечував їх дійсну свободу.** Зміст розпорядження віддзеркалив основні принципи ставлення німецьких окупаційних структур до релігійних організацій.

Усі релігійні інституції зобов'язувалися:

- §1). У 3-місячний термін пройти відповідну реєстрацію;
- §2). Заснування нових релігійних товариств могло відбуватися лише з дозволу рейхскомісара.

39. Стоколос Н.Г. Конфесійна політика окупаційної адміністрації рейхскомісаріату «Україна» в 1941-1942 р.р. // Український історичний журнал. — 2004. — №3. — с. 91.

40. Там само. — С. 102.

- §3). Склад їх правлінь ставився в залежність від політичної лояльності до існуючої влади кожного його потенціального члена;
- §4). Релігійні громади зобов'язувалися обмежити свою діяльність виключно релігійною сферою;
- §5). Декларує: «Рейхскомісар може розв'язати (в розумінні розпустити) релігійне товариство, якщо його діяльність не обмежується до виконання релігійних завдань або загрожує публічному порядку та безпеці»⁴¹.

Цілоком зрозуміло, що, згідно з цим розпорядженням, релігійне життя в Україні потрапляло в цілковиту залежність від вищих чинників окупаційної влади. Під час війни, у 1942–1943 рр., діяльність Союзу ХВЄ певною мірою була відновлена. У період німецької окупації м.Барановичі (Білорусія) стає центром п'ятидесятницького братства ХВЄ. Встановлювати і підтримувати регулярний зв'язок з районними пресвітерами ХВЄ в Україні було практично неможливо. Уся діяльність українських п'ятидесятників була переважно локальною: на Галичині працював Афанасій Теслюк, Даниїл Биць, Григорій Горошко, Михайло Кит, Йосафат Макар, Даниїл Адамек, Михайло Вербицький, на Волині — Порфирій Ільчук, Трохим Нагорний, Лука Столярчук, Єфим Стрелка, Ксенофонт Ширко, Володимир Мельник, Герасим Ращет-Вакулич, Мойсей Мурза.

Єфим Стрелка зумів провести у 1942 р. з'їзд керівних служителів Полісся та частини Волині, на якому ліквідували організаційну різницю між общинами християн віри євангельської та общинами Церкви Божої (духовних). Загальна біда зблизила усіх: навколо масово помирили, гинули люди, а з ними й їхні душі.

Але не обійшлося і без внутрішніх колізій. Для представництва перед німецькою окупаційною владою першому керівнику п'ятидесятницького братства було необхідно іменуватися в такому сані, який був би звичним для німецької влади (зовсім не схильному до збереження самотності та попередніх порядків на захоплених землях), а також вживати їх термінологію, адаптовану до системи служіння в лютеранській церкві, до якої німці в своїй більшості номінально належали, або, в крайньому випадку, знали про її порядки та чини служіння. Так, у 1943 р. в м. Барановичі почав діяти п'ятидесятницький центр, зареєстрований німцями як «Консистерія церкви християн віри євангельської», очолюваний єпископом І.К.Панько. В Україні п'ятидесятники були зареєстровані у 1942 р. як «Єпископальна церква християн віри євангельської», центр знаходився у П'ятихатках, очолював його єпископ Г.Г.Понурко. (Наприкінці 1945 р. Г.Понурко був заарештований, звинувачений у співпраці з німецькою владою, засуджений та висланий до Середньої Азії).

41. Стоколос Н.Г. Конфесійна політика окупаційної адміністрації рейхскомісаріату «Україна» в 1941-1942 р.р. // Український історичний журнал. — 2004. — №3. — С.104.

Так було насправді. А пересічним радянським будівникам комунізму подавалася ця ж інформація, тільки зовсім під іншим ракурсом: «В роки Великої Вітчизняної війни, коли радянські люди вели боротьбу з німецьким фашизмом, керівники п'ятидесятників встановили тісний контакт з окупаційною владою. У той важкий період багато святош-п'ятидесятників розгорнули активну пропаганду, спрямовану проти радянського народу та його героїчної Червоної Армії. При безпосередній підтримці німецьких фашистів вони тричі проводили конференції активу і кожний раз починали їх з вдячних молитов за німецьку окупаційну владу.

У дні героїчних битв на Волзі, в листопаді 1942 року, верхівка п'ятидесятників зібралася на свій собор у місті П'ятихатки, на Україні. Виступаючи на цьому зборі єпископи, пресвітери, проповідники-місіонери, захлинаючись від задоволення, говорили, що їх «собор санкціонований генеральним комісаріатом та гебітскомісаріатом» і що «перешкод з боку органів влади ніде не зустрічається, але навіть надається допомога». Головною задачею, поставленою перед цим собором верхівкою п'ятидесятників, було створення керівного центру, широке розповсюдження пропаганди серед населення та посилення вербування радянських людей до своїх общин. В умовах окупації п'ятидесятницькі керівники з максимальною користю намагалися скористатися сприятливими для них обставинами, наприклад, тими неймовірними труднощами та горем, які принесли радянським людям німецькі фашисти»⁴².

Терещенко Ю. так змальовує ці історичні події: «Коли почалася Велика Вітчизняна війна і територія Радянської України була тимчасово окупована німецько-фашистськими загарбниками, керівники секти п'ятидесятників вилізли з підпілля і заходилися відновлювати свій центр. Протягом 1942–1943 років при підтримці окупантів вони провели кілька з'їздів п'ятидесятницького активу. Кожне таке збіговисько, як правило, починалося з молитви вдячності фашистським варварам, потім обговорювався стан і визначалися шляхи активізації діяльності секти. Щоб відмежуватися від скомпрометованої в очах простих віруючих Всеукраїнської ради ХЄВ, останню в 1942 році було переіменовано в «єпископальну церкву християн євангельської віри». Новостворений керівний орган — «єпископальна колегія церкви ХВЄ» — розташувався у П'ятихатках Дніпропетровської області. Його очолив пресвітер Понурко, який свого часу був одним з наближених Воронаєва»⁴³.

Дійсно, очевидним є той факт, що німецька влада йшла назустріч численним проханням людей і дійсно дозволяла від-

42. Москаленко А.Т. Пятидесятники. — М., 1966. — с. 68.

43. Терещенко Ю. Антисупільні повчання і діяльність п'ятидесятників. — К., 1975. — С.24.

кривати нові церкви. Але у світлі архівних документів сьогодні ми знаємо справжню мету такої прихильності. І той факт, що за два роки німецької окупації було відкрито 10 000 церков, свідкує про картину панівного жаху населення перед смертю: «... до 1932 року, за даними Союзу воюючих безбожників, від релігії відходить близько 25 мільйонів людей. Цей процес активно йде до 1941 року. Саме в ці роки інтенсивно розпадаються релігійні общини, скорочується церковний апарат, майже в 20 разів зменшилася кількість приходів православної церкви»⁴⁴. І в тій же книзі, доповнюючи себе (або ж заперечуючи самому собі), автор стверджує, що релігійні общини, які ніби-то самі по собі «інтенсивно розпадалися з огляду масового добровільного відходу віруючих від релігії», знову почали стрімко рости на окупованих землях: «В роки війни німці відкрили на окупованих територіях біля 10 000 церков»⁴⁵.

13 лютого 1942 р. розпочався перший етап примусового вивезення українського населення з окупованих нацистами територій до Німеччини. Всього на осінь 1944 р. було депортовано понад 2 млн. наших співвітчизників⁴⁶. Тих, котрі відмовлялися, чекало суворе покарання. Так, у селі Яринівка Березнівського району розстріляно 375 мирних жителів. Цю розправу було вчинено над сім'ями тих юнаків та дівчат, які відмовилися їхати до Німеччини. Фактично з Рівненщини було вивезено до Німеччини 22 272 чоловіка⁴⁷.

Ось тут необхідно зупинитися детальніше. Порушуючи хронологічний порядок викладу матеріалу, маємо надію, що саме таким чином стане зрозумілим факт служби старостою сільської управи пресвітера Корнинської громади ХВЄ Василя Тирака. Стаття К. Бондаренка, голови Ровенського районного відділення Товариства для поширення політичних і наукових знань, «Вечір атеїстичної пропаганди» в газеті «Радянське село» подає таку інформацію: «Тов. Кривошея викриває справжнє обличчя провідника секти п'ятидесятників в с. Квасилів Василя Тирака. Цей, на перший погляд, тихий і боязливий чоловік, не тільки не приніс радянській державі і народу ніякої користі, а, навпаки, шкодить нашому життю. Під час тимчасової німецької окупації Ровенщини він прислужував гітлерівцям. Фашистський посіпака (староста сільської управи) Тирак з шкіри ліз, щоб догодити окупантам. Закінчилась війна. Радянський народ приступив до відбудови народного господарства. І в цей час богослужитель Тирак проявив себе як запеклий ворог радянського народу. Він активно допомагав українським буржуазним націоналістам вбивати ні в чому невинних жінок і дітей. Ця людина і тепер ніде не працює, веде паразитичний спосіб життя».

44. Титов В.Е. Православие. — 2-е изд. — М., 1974. — С.111.

45. Там само. — С.108.

46. Гриневич В. Військові мобілізації в Україні 1943–1944 років // Дзеркало тижня. — 2005. — №34. — С.21.

47. Історія міст і сіл УРСР. Ровенська область. — К., 1973. — С.50.

К. Бондаренко. Вечір атеїстичної пропаганди

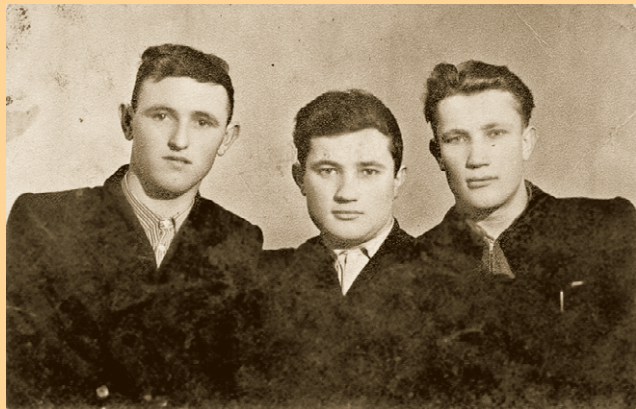
Радянське село. — 1960, 14 червня)

Відділ пропаганди і агітації райкому КП України та районне відділення політичних та наукових знань разом з партійною організацією колгоспу «Перемога» нещодавно провели в Корнинському сільському клубі вечір атеїстичної пропаганди.

Сільський клуб переповнений. Сюди зібрались колгоспники, сільська інтелігенція — люди різного віку. На вечір були запрошені також учасники сект євангелістів-баптистів і п'ятидесятники.

Уважно слухали присутні лекцію «Реакційна суть сектантства», яку прочитав лектор обласного відділення політичних і наукових знань т. Кривошея. Лектор простою і дохідливою мовою розповів про справжнє обличчя релігійного сектантства, його реакційну суть. Проповідники сект збуджують релігійні почуття у віруючих, розпалюють фанатизм, намагаються ізолювати сектантів від навколишньої дійсності, відірвати від реального життя, замкнути у вузькому колі єдиновірців, зробити їх слухняним знаряддям у руках ватажків секти — вірних слуг імперіалістів.

Тов. Кривошея викриває справжнє обличчя провідника секти п'ятидесятників в с. Квасилів Василя Тирака. Цей, на перший погляд, тихий і боязливий чоловік, не тільки не приніс радянській державі і народу ніякої користі, а, навпаки, шкодить нашому життю. Під час тимчасової німецької окупації Ровенщини він прислужував гітлерівцям. Фашистський посіпака (староста сільської управи) Тирак з шкіри ліз, щоб догодити окупантам. Закінчилась війна. Радянський народ приступив до відбудови народного господарства. І в цей час богослужитель Тирак проявив себе як запеклий ворог радянського народу. Він активно допомагав українським буржуазним націоналістам вбивати ні в чому невинних жінок і дітей. Ця людина і тепер ніде не працює, веде паразитичний спосіб життя.

Сини Тирака Василя Даниловича. Перший справа — Тирак Захар, в центрі — Тирак Радіон

Шлюбне фото Тирака Захара Даниловича та Лідії Юхимівни

На вечорі було викрито також негідну поведінку окремих членів секти. Ці «братики» і «сестрички» порушують правила громадського співжиття. Аморальні вчинки проявили жителі села Колоденка сектанти — престаріла людина Володимир Боніфатович Дунін, дівчина Ніна Пасічнюк та інші. Баптист Мусій Михайлович Мартинюк сам по вуха заліз в тенета дурману і, крім того, калічить життя своїх дітей. Він втягнув їх в секту євангелістів-баптистів,

повчає, що прагнення до знань — «гріховне», забороняє відвідувати клуб, кіно, лекції, читати художню літературу, співати радянські, народні пісні.

Цікавим був виступ колишнього пресвітера степанівської секти Здолбунівського району, нині атеїста Якова Васильовича Супрунця. На прикладах релігійних тлумачів Яків Васильович розкрив безглуздість їх тлумачення. Він викрив антинародну суть релігії і облудне біблійне вчення.

— Я добре вивчив біблію, — продовжує т. Супрунець, — і прийшов до висновку, що її вчення корисне лише експлуататорам. Вона тлумачить, що «рай» для людей — на тім світі. На цім світі, мовляв, рай лише для богом обраних, тобто для капіталістів. Правда, хитро?! А я скажу, товариші, що найкращий рай — це земний рай. Радянські люди тепер його будують. Бог — це наша самовіддана праця в ім'я побудови комунізму.

Колішній сектант, житель села Корнин, Василь Романович Парамут говорить: «Чим більше я зустрічався з ватажками п'ятидесятників, тим ясніше мені ставало, що вони ведуть антинародну діяльність. Я побачив, що це люди, які люблять лише себе, безчесні, не мають людської совісті. Так, наприклад, ватажок п'ятидесятників Зуб-Золотарьов, який діяв колись на Ровенщині, говорив так: «Моє тіло — тут,

а душа — в Америці». Цей запроданець американського імперіалізму під час війни втік за кордон. Подивився я на нього і на інших богослужителів, на дурман секти і вирішив назавжди і безповоротно порвати будь-які зв'язки із сектою. Що й зробив. Тепер я себе почуваю прекрасно. Став жити і працювати разом з усіма чесними радянськими людьми».

На трибуні — струнка молода дівчина, учениця Колоденської середньої школи Любов Поліщук. Вона з гнівом говорить про негідні дії колоденської секти євангелістів. Втративши підтримку народу, ця невелика купка боговірив намагається втягувати в свою секту молодь. Проте не вдається їй це зробити.

Про радянську молодь дбає рідна Комуністична партія. Для неї відкриті всі шляхи до науки і праці. Ми будуємо прекрасне світле майбутнє — комунізм.

Я закликаю тих молодих людей, які потрапили в тенета ядовитого павука, рвіть зв'язки з сектою, виходьте на вірний шлях життя і звертаюся до всієї молоді нашого села: бережіться яду сектантів, не піддавайтесь на їхню спокусу, нам з ними не по шляху. Наша мета — комунізм.

— Сектанти завдають великої шкоди нашому суспільству, — говорить вчитель Корнинської школи Петро Бенчук. — Вони заважають нашому рухові вперед, до кому-

Романчук Анастас з дружиною Лідією та своїми дітьми

У той час ніхто з учасників цього судилища й не думав, що згаданий директором школи Петром Бенчуком учень Анастас Романчук стане зятем головному герою цього «дійства» — Тираку Василю

нізму. У нас все ще є такі віруючі батьки, які не пускають дітей до школи, забороняють відвідувати клуб, читати художню літературу тощо. В сьомому класі в нашій школі вчиться син віруючої Ганни Романчук — Анастас. Цей юнак погано вчиться, не бере участі в культурно-масовій роботі. А чому? Тому що мати намагається втягнути його в секту, втлумачує в молоду голову хлопця релігійний дурман. Вона забороняє йому носити піонерський галстук.

На вечорі виступили колишні сектанти Никифор Козлов, Іван Шемчук, колишній

монах Давид Чайка, а також завідувача Колоденською бібліотекою Таїсія Яремчук.

Учасники зборів одностайно засудили антинародну діяльність сектантів і просили сільську Раду розібратися з дією незаконно існуючої секти п'ятидесятників в Квасиліві та з тими сектантами, які порушують правила громадського співжиття, притягати до відповідальності осіб, які намагаються втягувати дітей в релігійні секти.

Присутні на вечорі продивилися ряд документальних антирелігійних фільмів».

Авторів цієї книги вразив такий факт. У червні 2011 р. ми приїхали поспілкуватися із дочками Василя Тирака — Вірою та Лідією. Коли ми зачитували статтю вголос, діти Василя не були здивованими, не вигукували, а спокійно вислухали це все до кінця. На їх обличчях була лише одна емоція: неймовірний жаль до людей, яких система змушувала писати явну нелогічність, неправду. При згадці про батька в очах цих старших жінок, які давно самі вже і мами, і бабусі, світилася така любов до батька, яку не завжди зустрічаєш сьогодні, коли діти оповідають про своїх батьків. Сестри пам'ятають цю історію — вечір у клубі. Пізніше хтось сказав, що батька мали й заарештувати, однак усі зусилля партійних працівників пішли намарне, бо за «сектанта» Василя Тирака вступилася уся громада, яка була зігнана до клубу. Один лише факт, що за ті часи, допоки Василь Тирак був старостою в селі за німецької окупації, жоден корнинець не був ані розстріляний, ані вивезений до Німеччини; жодна вдова у селі не була обділена увагою. Неймовірно, але саме громада вирядувала Василя Тирака з рук КДБ, — факт досить рідкісний у практиці радянської каральної системи.

III.2. Повоєнний період: боротьба за реєстрацію

По закінченню війни радянська каральна система почала набирати розмаху та обертів. У травні 1944 р. Й.Сталін сформував Раду в справах релігійних культів, яка повинна була координувати суспільну роботу церков та общин (до 1944 р. усі релігійні питання вирішувалися керівництвом НКВД на чолі з Л.Берією). У липні 1944 р. Рада у справах релігійних культів при

РНК СРСР приступила до своєї практичної діяльності, і її першим головою став Іван Васильович Полянський (роки служби в Раді 1944–1956). На цьому посту, послідовно один за одним, його змінили: Олексій Олександрович Пузін (1957–1965), Володимир Олексійович Куроєдов (1965–1984), Констянтин Михайлович Харчев (1984–1989), Юрій Михайлович Христораднов (1989–1990).

В «Радянській енциклопедії» (1947 р. видання) у статті О.Козлова визначено діяльність цих Рад таким чином:

- 1). Вивчати всі питання, що подаються на розгляд влади, релігійними організаціями, якщо рішення має прийматися на рівні уряду;
- 2). Розглядати правові питання, пов'язані з діяльністю релігійних організацій, а також видавати укази та інструкції;
- 3). Слідкувати за правильним виконанням діючого на всій території СРСР законодавства, яке відділяє церкву від держави, і приймати необхідні міри по забезпеченню гарантованої радянським громадянам Конституцією СРСР свободи віровизнання.
- 4). У взаємодії з релігійними організаціями вирішувати питання, які вимагають втручання Ради Міністрів.

Відразу стає очевидним, що церкви, офіційно зареєстровані в Раді у справах релігійних культів, отримують відносну свободу проведення богослужінь, а незареєстровані релігійні групи будуть переслідуватися владою. Згідно з законом 1929 р. для реєстрації громади необхідно було, щоб вона нараховувала не менше 20 повнолітніх осіб, тобто старших 18 років. Ці двадцять осіб повинні були укласти і підписати прохання про реєстрацію, додати до нього повний список членів та передати в місцеві органи влади. Представляти інтереси громади повинен був виборний виконавчий орган у складі трьох осіб. Для проведення будь-яких зібрань, окрім офіційних богослужінь, необхідно було отримати спеціальний дозвіл.

Жодних критеріїв, що визначали доцільність реєстрації чи не реєстрації громади, не існувало, однак закон передбачав цілу низку дій, які можна було б віднести до явних порушень, що, в свою чергу, давало багато підстав для відмови громаді в реєстрації. Так, згідно з законом, релігійна громада не мала права збиратися для проведення регулярних богослужінь доти, доки не отримає офіційного свідоцтва про реєстрацію. Однак в законі не обумовлювався термін, в який місцеві органи повинні були проводити реєстрацію чи відмовити у ній.

Після отримання реєстрації починалися переговори про надання приміщення для молитовного будинку. Отримати при-

міщення було справою не з легких. Негласна інструкція забороняла передавати під молитовні будинки приміщення, розташовані поруч школи та місць масового нагромадження народу. Іноді приміщення доводилося викупувати і, як правило, усі вони вимагали реконструкції. Крім того, над общиною постійно висів страх раптової відміни реєстрації.

Власне, саме із створенням Ради в справах релігійних культів і розпочинається детальне вивчення владою обрядовості п'ятидесятників. На партійні столи лягають цілі стоси документів: укази, постанови, інструктивні листи тощо. З-поміж цього — донесення, анонімні листи, звіти і навіть внутрішні документи церкви: списки членів, протоколи членських зібрань, листування старших пресвітерів тощо. Усе це детально вивчалось, аналізувалося, систематично підшивалося в акуратні справи і здавалося до архіву. Сьогодні це дивно, навіть неймовірно: саме ці документи (нехай і сфальшовані, сфабриковані, тенденційно підігнані) стануть основними джерелами для вивчення історії вітчизняного п'ятидесятницького руху. Бо саме тут знаходимо фотографії, переписку, точні біографічні дані, списки громад, опис подій переслідування громад державою, особисті скарги віруючих, — одним словом, увесь фактичний матеріал, вилучений під час обшуків приватних і молитовних будинків.

Перші документальні дані Корнинської громади християн віри євангельської, віднайдені в Рівненському державному обласному архіві, датовані 12 червня 1946 р.⁴⁸.

48. Регистрационное дело религиозной общины ЕХБ село Квасилово-Корнин Ровенского района // Ровенский областной государственный архив. Ф Р 204. Опись №12. Ед. хр. №102. Начато 12 июня 1946 г. Окончено 10 марта 1961 г. На 86 листах. — Л.5.

Уполномоченному Совета
по делам религиозных культов
при СНК СССР по Ровенской области
т. Волошкевичу
От верующих церкви
Евангельских Христиан и Баптистов
в с. Квасилов — Корнын Ровенского р-на
12.VI.1946

Заявление

Мы ниже подписавшиеся члены выше упомянутой церкви просим зарегистрировать нашу церков действующую с 1931 г.

№п/п	Фамилия, имя, отчество	Год рождения	Место жительства	Примечание
1.	Мельник Иван Федорович	1892	Квасилов	
2.	Мичка Прокофий Андреевич	1912	Корнин	
3.	Тирак Василий Данилович	1911	Квасилов	

4.	Павловський Євстафій Мартинович	1890	Корнин	
5.	Панчук Прокофій Ігнатович	1908	Квасилово	
6.	Гаврон Григорій Іванович	1909	Корнин	
7.	Алконов Григорій Афанасьєвич	1915	Квасилово	
8.	Алконова Любов Александровна	1924	Квасилово	
9.	Панчук Надежда Афанасьєвна	1912	Квасилово	
10.	Мичка Марія Ефимовна	1916	Корнин	
11.	Антонишин Сергей Михайлович	1913	Корнин	
12.	Антонишин Евдокія Кириловна	1919	Корнин	
13.	Тирак Федора Михайловна	1919	Квасилово	
14.	Романчук Тимофій Никифорович	1900	Квасилово	
15.	Романчук Анна Ісидоровна	1905	Квасилово	
16.	Мичка Христина Никитовна	1895	Корнин	
17.	Синицкая Ирина Афанасовна	1914	Квасилово	
18.	Голуб Марина Фоковна	1906	Квасилово	
19.	Голуб Анастасія Петровна	1903	Квасилово	
20.	Гаврон Ольга Никифоровна	1915	Квасилово	

Антонішина Євдокія – одна з найстарших членів Корнинської громади. Багато років приймала у своєму домі хористів на співанки, а також надавала будинок для проведення богослужінь

Протокол №1

членского делового собрания церкви Евангельских Христиан и Баптистов в с. Квасилово – Корнин Ровенского района Ровенской области с присутствием 30 членов дня 20.III.46 г.

Повестка дня

1. Подтверждение Пресвитера на дальнейшее служение в церкви.
2. Подтверждение Дякона.
3. Избрание церковного исполнительного органа с 3-х членов.
4. Избрание ревизионной комиссии с 3-х членов.

1. Слушали о подтверждении Пресвитера.

Установили единогласно подтвердить Пресвитером в церкви с. Квасилово украинский – Корнин Ровенского района брата Мельника Ивана Федоровича рождения 1892 г. прожив. в селе Квасилово укр. Ровенского р-на.

2. Слушали о подтверждении Дякона.

Постановили единогласно подтвердить Дяконом в церкви Квасилово укр. – Корнин брата Тырака Василия Даниловича рождения 1911 г. проживающего в с. Квасилово укр. Ровенского р-на.

3. Слушали об избрании исполнительного органа.

Постановили избрать в исполнительный орган нижеследующих братьев:

Мельник Ивана Федоровича, рожд. 1892 г. прожив. в с. Квасилово укр.

Мычка Прокофій Андреевич рожд. 1912 г. прожив. в с. Корнин Ровенского р-на

Павловський Євстафій Мартинович рождения 1890 г. прожив. в с. Корнин Ровенского р-на.

Пресвітер церкви Павловський Остап Мартинович (1898–1962) з дружиною Кулиною Іванівною (1896–1969). 1937 рік

4. Слушали о избрании ревизионной комиссии.

Постановили избрать ревизионную комиссию с 3-х нижеследующих братьев:

- ✓ Тырак Василий Данилович рождения 1911, проживает в с. Квасилово украинский Ровенского района
- ✓ Панчук Прокофий Игнатович, рождения 1908 года, проживающий в с. Квасилово
- ✓ Гаврон Григорий Иванович, рождения 1909, проживающий в с. Корнин Ровенского района

Настоящий протокол выслушали и подписали на том собрание было закончено молитвой.

Члены исполнительного органа: 1. Мельник. 2. Мычка. 3. Павловский (Подписи)

Члены ревизионной комиссии: 1. Тырак. 2. Панчук. 3. Гаврон (Подписи)
Пресвитер Мельник (Подпись)
Диакон Тырак (Подпись)

Анкета для служителей религиозных культов

Вопросы	Ответы
1. Фамилия. Имя. Отчество	<i>Мельник Иван Федорович</i>
2. Год и место рождения	<i>1892 г. в с. Квасилово-украинский Ровенского района</i>
3. Духовный сан	<i>Пресвитер</i>
4. Постоянное место жительства	<i>С. Квасилово-украинское Ровенского района Ровенской области</i>
5. Занимаемое положение	<i>Евангельских христиан и Баптистов в церкви с. Квасилово украинский-Корнин</i>
6. Национальность	<i>Украинец</i>
7. Образование	<i>5 групп церковно-приходской школы</i>

8. Подробный перечень прежней службы или работы

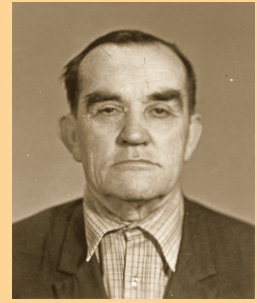
По окончании школы работал при отце на хозяйстве. В 1914м года был принят на военную службу в русскую армию и прослужил до 1917 года. По возвращении с военной службы возвратился домой на свое хазяйство где и продолжаю до настоящего времени. В 1928 году принял Евангельскую Веру и в 1929 г. принял водное крещение. С 1930 г. начал принимать участие в проповеди Евангелия до 1935 г. Посещал срочные библейские курсы в 1937 г. Был избран пресвитером общиной где и работаю до настоящего времени в церкви с. Квасилово украинский Ровенского района (Подпись)

Анкета для служителей религиозных культов

Вопросы	Ответы
1. Фамилия. Имя. Отчество	<i>Тырак Василий Данилович</i>
2. Год и место рождения	<i>1911 р. в с. Квасилово-украинский Ровенского района</i>
3. Духовный сан	<i>-</i>
4. Постоянное место жительства	<i>С. Квасилово-украинское Ровенского района Ровенской области</i>
5. Занимаемое положение	
6. Национальность	<i>Украинец</i>
7. Образование	<i>4 класса сельской школы</i>

8. Подробный перечень прежней службы или работы

Я диякон вери Євангельської Тирак Василь Данилович народ. 1911 год у селі Квасилів українському Ровенського району. З 9 років ходив до школи до 13 років. Після 13 років почав батькам помагати у хазяйстві дома. Настало 18 років. Почав ходити до роботи по хазяях. В 1931 р. последував вери Євангельської і в 1932 року прийняв водне Хрещення на рітці Устті. Після хрещення почав благовистувати Євангелію. В 1937 року вступив в законний брак і почав жити семейною жизнью. Сприходом Червоної Армії поступив на Жилізну дорогу де до цього часу працюю. Тільки переломного часу сприходом німаків не працював на Жилізній дорозі. Стверджую власною підписю. (Піглис)

Пресвітер Корнинської церкви ХВЕ Тирак Василь Данилович

Сучасна вулиця Бойка у смт. Квасилів, будинок під номером 40. Здається, нічого особливого, але до Другої світової війни стояла тут стара хата, в якій проживав Опанас Алконов та його дружина Марія. У подружжя народилося восьмеро дітей, однак маленький будинок у недільні дні перетворювався на Дім Молитви. Богослужіння відбувалися при відкритих дверях, тому зайти до будинку міг кожний бажаючий. Так вперше зайшов сюди Василь Данилович Тирак, будучи зацікавленим співом, що лунав з будинку. Вражений побаченням і почутим, Василь прийшов додому, але роздуми не залишали його й поночі. У приватній бесіді з М.Нікітчуком, Василь Данилович сказав, що вночі йому наснився сон, де був відкритий текст із Святого Письма, а саме — післання святого апостола Павла до євреїв, 4 розділ, 1 вірш. Прокинувшись відразу, Василь захотів відкрити свій Новий Заповіт та віднайти цей текст, однак не намілювався потривожити батьків. На світанку, коли батько вийшов з оселі по господарству, Василь прочитав те, чого так бажало його серце: «Отож біймося, коли ще маємо обітницю увійти до спокою Його, хтось з вас не спізнився».

1931 р. Василь Данилович Тирак став членом церкви, прийнявши водне хрещення, а в 1936 р. одружився із Федорою Михайлівною Антонішиною. Вінчав молоду пару Порфирій Автономович Ільчук. З часом їхня сім'я нараховуватиме шестеро дітей: три сини та три доньки. Не думав і не гадав молодий юнак Василь Тирак, вперше переступаючи молитовний будинок, що він не тільки стане її членом, але й очолить громаду християн віри євангельської. З 1947 р. Василь Данилович Тирак нестиме це служіння до 1982 р.

Після закінчення війни син Опанаса Алконова, Григорій Опанасович Алконов, перебудував стару батьківську хату,

Перший пресвітер
Корнинської громади
ХВЕ Мельник Іван
Федорович, його
дружина Марта
Никифорівна,
Парамут Надія

і громада християн віри євангельської могла збиратися не тільки в недільні одні, але й по буднях. Так у будинку родини Алконових громада і збиралася на богослужіння з 1970-х по 1990-ті роки.

Списки членів Корнинської церкви станом на 1947 рік

№п/п	Фамилия Имя Отчество	Год рож- дения	Год кре- щения	Место прожива- ния	Чем занимається	Образование	Приме- чание
1	Мельник Иван Федорович	1892	1929	Квасилов	Рільник	5 класов	Пресвітер
2	Мельник Марта Никифоровна	1892	1930	Квасилов	Домохозяйка	Неграмотная	
3	Гордийчук Мария Михайловна	1870	1932	Корнин	Домохозяйка	Неграмотная	
4	Панчук Надя Опанасовна	1912	1932	Квасилов	Домохозяйка	Неграмотная	
5	Алконова Мария Николаевна	1876	1932	Квасилов	Домохозяйка	Неграмотная	
6	Панчук Прокоп Игнатович	1908	1933	Квасилов	Рільник	2 класса	
7	Гаврон Ольга Никифоровна	1915	1932	Квасилов	Домохозяйка	2 класса	
8	Романчук Анна Сидоровна	1905	1930	Квасилов	Домохозяйка	2 класса	
9	Романчук Антони- на Миколаевна	1909	1934	Квасилов	Домохозяйка	2 класса	
10	Алконов Григорий Афанасьевич	1915	1932	Квасилов	Рільник	3 класса	
11	Тирак Василий Данилович	1911	1932	Квасилов	Рільник	4 класса	Диякон

12	Тирак Фидора Михайловна	1919	1932	Квасилов	Домохозяйка	3 класса	
13	Мичка Христина Никифоровна	1895	1930	Корнин	Домохозяйка	3 класса	
14	Романчук Тимофей Никифорович	1900	1935	Квасилов	Инвалид	3 класса	
15	Романчук Василий Тимофеевич	1928	1942	Квасилов	Ученик	10 классов	
16	Синицкая Ярина Архиповна	1914	1933	Квасилов	Домохозяйка	2 класса	
17	Голуб Марина Фоковна	1900	1930	Квасилов	Домохозяйка	2 класса	
18	Голуб Анастасия Петровна	1903	1930	Квасилов	Домохозяйка	2 класса	
19	Мичка Яков Харитонович	1891	1924	Корнин	Домохозяйка	4 класса	
20	Мичка Параска Никифоровна	1900	1926	Корнин	Домохозяйка	4 класса	
21	Павловский Остап Мартинович	1890	1935	Корнин	Рільник	2 класса	
22	Павловська Кулина Ивановна	1889	1935	Корнин	Домохозяйка	2 класса	
23	Мичка Параска Андреевна	1895	1926	Корнин	Домохозяйка	2 класса	
24	Мичка Улита Савовна	1870	1932	Корнин	Домохозяйка	2 класса	
25	Никитчук Лида Михайловна	1923	Не вказано	Корнин	Домохозяйка	2 класса	
26	[Прізвище обрізано]	-	-	-	-	-	-
27	Гаврон Матрона Михайловна	1908	1930	Квасилов	Домохозяйка	2 класса	
28	Антонишин Сергей Михайлович	1913	1930	Квасилов	Рільник	3 класса	
29	Антонишина Евдокия Кирилловна	1919	1939	Квасилов	Домохозяйка	3 класса	
30	Касянчук Лида Петровна	1919	1946	Корнин	Домохозяйка	3 класса	
31	Мичка Мария Ефимовна	1916	1930	Корнин	Домохозяйка	3 класса	
32	Мичка Прокоп Андреевич	1912	1933	Корнин	Рільник	3 класса	Регент
33	Мартинюк Мария Денисовна	1900	1943	Корнин	Домохозяйка	3 класса	
34	Гордийчук Федосия Андреевна	1908	1933	Корнин	Домохозяйка	3 класса	
35	Ошатюк Яков Фадеевич	1875	1924	Корнин	Рільник	2 класса	
36	Касянчук Ефрем Григорович	1898	1923	Корнин	Рільник	2 класса	
37	Гордийчук Григорий Иванович	1909	1928	Корнин	Рільник	2 класса	Железная дорога

38	Гордийчук Марія Степановна	1909	1929	Корнин	Рільник (вважаємо, що це помилка. — О.П., М.Г.) ⁴⁹	2 класка	
39	Мичка Пелагея Северяновна	1895	1926	Корнин	Домохозяйка	2 класка	
40	Алконова Любов Александровна	1922	1939	Квасилов	Домохозяйка	2 класка	
41	Мичка Афанасий Харитонович	1894	1938	Корнин	Домохозяйка	2 класка	
42	Мичка Ефрусиния Ивановна	1898	1932	Корнин	Домохозяйка	2 класка	
43	Мосийчук Параска Иллич	1907	1945	Корнин	Домохозяйка	2 класка	
44	Човпило Иван Дорощевич	1915	1934	Корнин	Домохозяйка	3 класка	
45	Мичка Надія Ивановна	1929	1943	Корнин	Домохозяйка	6 класов	
46	Иллюк Мотрона Кириловна	1927	1942	Корнин	Домохозяйка	3 класка	
47	Човпило Лида Петровна	1919	1946	Корнин	Домохозяйка	3 класка	

49. Регистрационное дело религиозной общины ЕХБ село Квасилово-Корнин Ровенского района // Ровенский областной государственный архив. Ф Р 204. Опись № 12. Ед. хр. № 102. Начато 12 июня 1946 г. Окончено 10 марта 1961 г. На 86 листах. — Л.12.

19 листопада 1947 р. Корнинська громада отримує від Уповноваженого Ради в справах релігійних культів при Раді Міністрів СРСР дозвіл на реєстрацію, а 28 грудня 1948 р. громаді було видано довідку від Уповноваженого Ради в справах релігійних культів при Раді Народних Комісарів СРСР по Ровенській області, що давало право громаді здійснювати богослужіння.

50. Голуб Анастасія Петрівна (1903 р.н.), член церкви з 1929 р., охрещена на р.Горинь Порфирієм Ільчуком. Анастасія Петрівна була однією з найосвіченіших у громаді. У новоствореній громаді Анастасія виконувала обов'язки секретаря. Шлюб Антоніни із Краєвським із с.Новий Мидськ був першим у новоствореній громаді. Вінчав пару Макарій Ничипорук.

УССР
Уполномоченный Совета
по делам религиозных культов при
СНК СССР
по Ровенской области
28 декабря 1948 г.
№14

Справка

Настоящая справка выдана в том, что Уполномоченным Советом по делам религиозных культов при Совете Министров СССР по Ровенской области сего числа на основании решения Совета по делам религиозных культов при Совете Министров СССР от 19 ноября 1947 г. зарегистрировано под номером 14 религиозное общество Евангельских Христиан баптистов находящееся в с. Квасилов украинский Ровенского района с представлением ему в пользование для удовлетворения религиозных нужд молитвенный дом, нанятый у гражданки Голуб Анастасии Петровны⁵⁰, находящегоо-

Голуб Олександр
Трофимович,
Голуб Анастасія
Петрівна (1903–1982)

ся в с. Квасилово–український Ровенського району со всеми правами, предусмотренными в действующих законах и Постановлениях Правительства СССР в отношении религиозных культов.

Справка надлежит хранению в делах Исполнительного Органа религиозного общества и предъявлению представителям органов Советской власти по требованию последних.

Уполномоченный Совета по делам религиозных культов при Совете Министров СССР по Ровенской области Волошкевич (Пігпис)

Справка о регистрации служителя

УССР
Уполномоченный Совета
по делам религиозных культов при
СНК СССР
по Ровенской области
28 декабря 1948 г.
№177

Настоящая справка выдана гражданину Тыраку Василию Даниловичу в с. Квасилово-український в том, что Уполномоченным по делам религиозных культов при Совете Министров СССР по Ровенской области сего числа зарегистрирован в качестве Пресвитера религиозного общества Евангельских Христиан и Баптистов, находящегося в с. Квасилово-український Ровенского района с правом совершения религиозных обрядов и треб по культу ЕХБ в с. Квасилов.

Справка подлежит возвращению при оставлении работы в указанном религиозном обществе. (На листі 26 цієї архівної справи вміщений, ідентичний за змістом вище-

наведеній довідці, документ, у якому додатково вказано: «Действительно по 30 июля 1949 г. — О.П.»

Уполномоченный Совета
по делам религиозных культов при СМ СССР
по Ровенской области
Волошкевич
(Подпись)

Таку ж довідку 5 березня 1951 р. було видано Павловському Степану Мартиновичу.

**Протокол
від 5 вересня 1948 р. «ділового» зібрання
членів Церкви «Евангельских Християн-баптистов»
в сели Квасилов укр. р-н Ровенського і області Рівне**

Присутні — 41 член.

Голова зібрання — Павловський Остап Мартинович.

Секретар — Панчук Прокоп Ігнатович.

Повістка дня:

1. Вибрання трьох членів виконавчого органу.
2. Обрання пресвітера церкви.
3. Обрання диякона церкви.
4. Обрання регента церкви.
5. Обрання трьох членів ревізійної комісії.

Одноголосно обрали Касянчука Єфрема Григоровича, 1898 р.н., Тирака Василя Даниловича, 1911 р.н., Панчука Прокопа Гнатовича, 1908 р.н. членами виконавчого органу.

Одноголосно обраний Тирак Василь Данилович пресвітером Церкви.

Одноголосно обраний дияконом Павловський Остап Мартинович.

Одноголосно обрані членами ревізійної комісії:

Мельник Іван Федорович, 1892 р.н.

Романчук Тимофій Никифорович, 1900 р.н.

Павловський Остап Мартинович, 1890 р.н.

Одноголосно регентом церкви обраний

Антонішин Сергій Михайлович, 1913 р.н.

Договор

Дня 1 марта 1948 года мы нижеподписавшиеся гр. Домовладелка Яневич Александра Давидовна прож. в с. Колоденка Ровенского района Ровенской области с одной стороны и Павловский Евстафий Мартынович, Касьянчук Ефрем Григорович прож. в с. Квасилов Украинский Ровенского района Ровенской области Исполнительный орган Церкви Евангельских Христиан — Баптистов в с. Корнин-Квасилов Ровенского района Ровенской области с другой стороны заключили настоящий договор в нижеследующем:

Я домовладелка Голубь Анастасия Петровна настоящим отдаю по добровольному соглашению в пользование в своем доме одну комнату в размере длины 7 метров, ширины 4 метра в с. Квасилов церкви ЕХИБ в с. Корнин — Квасилов Ровенского района

Ровенської області строком на три года т.е. с 1 марта 1947 года по 1 марта 1951 г.

Мы члены Церковного Исполнительного органа: Павловский Евстафий Мартынович, Касьянчук Ефрем Григорьевич, Терак Василий Данилович настоящим договором принимаем вышеупомянутую комнату для пользования церковью под Молитвенное собрание и обязываемся содержать таковую в полном порядке.

Настоящий договор входит в силу с днем подписания его обеими

*Домохозяйка: Яневич (Подпись), Голуб (Подпись)
Подписи: Исполнительный орган: Павловский (Подпись),
Касьянчук (Подпись), Терак (Подпись)*

На листі 36 архівного документу із реєстраційної справи с. Корнин знаходимо ще один договір, укладений між членами виконавчого органу та Анастасією Голуб, який продовжував оренду будинку з 7 вересня 1952 р. по 7 вересня 1955 р. «по добровольному соглашению за 120 руб. в год. Деньги Церков уплачивает наперед ежегодно. Ремонт текущий берем на себя, кроме капитального, который проводит сама домовладелка».

Приблизно у 1951 р. корнинську громаду було звинувачено у недотриманні умов Серпневої угоди. На цій основі Василя Тирака було знято з пресвітерського служіння, а на його місце був поставлений Остап Павловський. Через два роки, знайшовши у діяльності нового пресвітера «непорядки», громаді повернули Василя Тирака як пресвітера.

III.3. Серпнева угода: між молотом та наковальнею

У 40-х рр. ХХ ст. завдяки насильницькій політиці радянського режиму в СРСР утворюється нове протестантське об'єднання — Всесоюзна спілка євангельських християн і баптистів (ВС ЄХБ), тоді ж було затверджено керівний орган спілки — Всесоюзну раду ЄХБ (ВР ЄХБ), який проіснував до розпаду Радянського Союзу.

До об'єднання увійшло кілька пізніх протестантських течій: 1944 р. — злилися громади баптистів і євангельських християн;

1945 р. — до об'єднання приєдналася частина п'ятидесятницьких громад: християни віри євангельської (ХВЕ) і християни євангельської віри (ХЄВ);

1946 р. — приєдналися дарбісти (вільні християни Закарпаття);

1947 р. — приєдналися п'ятидесятницькі громади євангельських християн у дусі апостольському;

1963 р. — братські менноніти.

Об'єднання ЄХБ із п'ятидесятниками відбулося на умовах Серпневої угоди, підписаної п'ятидесятницькими лідерами І. К. Паньком, с. І. Вашкевичем, Д. І. Пономарчуком, О. І. Бідашем. Текст тієї угоди був офіційно опублікований лише через дванадцять років у «Братському віснику» 1957 року, №4, с. 36.

Тож на яких умовах відбулося об'єднання ЄХБ з п'ятидесятниками?⁵¹

Общини ХВЕ об'єднуються з общинами євангельських християн і баптистів в єдиний союз. 2. Об'єднаний союз має загальний керівний центр в Москві та єдину касу. 3. До складу керівного центру входять також представники ХВЕ. 4. Духовні працівники ХВЕ залишаються у духовних званнях, які вони мали до об'єднання, тобто старших пресвітерів, пресвітерів та дияконів. 5. Обидві сторони визнають, що наповнення силою згори може відбуватися як з ознакою інших мов, так і без знамення інших мов (Дії 2:4; 8:17, 39; 10:46; 19:6). 6. Обидві сторони визнають, що на основі Біблії різні мови є одним із дарів Духа Святого, не всім, а вибраним (1Кор.12:4–11). 7. Обидві сторони визнають, що незнайома мова без тлумачення залишається без плоду, про що Павло пише: «Якщо не буде витлумачення, то мовчи у церкві» (1Кор.14:6–9; 1Кор. 14:28). 8. Приймаючи до уваги слова апостола Павла про безплідність незнайомих мов за відсутності пояснення, обидві сторони дійшли згоди утримуватися від глосолалії під час масових зібрань. 8. Визнаючи, що поряд з дією Духа Святого у зібраннях можуть проявлятися і явища, що ведуть до порушення благопристойності та чинності богослужіння (1Кор.14:40), — обидві сторони погодилися вести виховну роботу проти такого роду явищ, пам'ятаючи, що «Бог не є Богом безладу, але миру» (1Кор.14:33). 9. З огляду на те, що у ЄХБ немає звичаю миття ніг, цією Угодою рекомендується ХЄВ, у цілях єдності та однорідності богослужбового порядку, вести виховну роботу у сенсі досягнення єдиного розуміння у цьому питанні з ЄХБ. 10. Обидві сторони вживають заходів задля того, щоб між ЄХБ, з однієї сторони, і ХВЕ, з іншої, встановились найщиріші братські відносини для спільної радості та благословенної праці. 11. Обидві сторони після підписання Угоди сповіщають свої общини про об'єднання і закликають до подячної молитви за велику справу єдності всіх споріднених за вірою християн нашої країни⁵².

51. За офіційними даними, до союзу ЄХБ приєдналося 25000 п'ятидесятників з понад 400 общин, в основному це були п'ятидесятники України, Прибалтики, Білорусі. У Рівненській області приєдналося 102 із 185 общин п'ятидесятників. ВР ЄХБ обіцяла опублікувати офіційну цифру зареєстрованих церков, як тільки процес реєстрації буде завершений. У 1947 р. були опубліковані перші дані: 48% зареєстрованих общин ЄХБ в СРСР припадали на Україну, причому $\frac{3}{4}$ віруючих проживали у Західній Україні — Волинській, Рівненській, Львівській областях.

52. Карев А.В. Русское евангельско-баптистское движение // В кн.: Альманах по истории баптизма / Сост. М.С. Каретникова. — С.Пб.: Библия для всех, 1997. — С.182–183.

Цікаво, що таке об'єднання віталось деякими діячами протестантського руху на Заході. Зокрема, М.І.Пейсті писав із м.Нью-Йорка: «Ви не можете собі уявити, як я зрадив, коли отримав повідомлення про об'єднання трьох течій — євангельських християн, баптистів і п'ятидесятників у Росії. Крім того, мене надзвичайно порадував характер підходу вашої Всесоюзної ради до питання стосовно незнайомих мов, або ж глосолалії. Ваш підхід був духовним та одночасно ... богословсько-науковим... Мій погляд та погляд тих, які знаходяться зі мною в спілкуванні у вищезгаданій місії, такий, що говоріння на незнайомій мові є одним із дарів Святого Духу, але не є обов'язковою ознакою хрещення Духом Святим»⁵³.

Позиція Д.І.Пономарчука (єпископа Дніпродзержинської церкви ХВЕ), І.К.Панька, С.І.Вашкевича, А.І.Бідаша (єпископа П'ятихатської церкви ХВЕ), які підписали Серпневу угоду, не була однозначною. А.І. Бідаш, підписавши Серпневу угоду, невдовзі вийшов із Союзу та в 1948 р. заснував незалежну

53. Савинский С.Н. История евангельских христиан-баптистов Украины, России, Белоруссии. Ч.II (1917-1967). — С.Пб.: Библия для всех, 2001. — С.186.

Пономарчук Дмитро Іванович

Максименков Л. Кого снимаем? Как глава Киевского обкома компартии Украины Петр Шелест ходил в атаку на «Огонек»

[Електронний ресурс]. — Джерело гоступу: <http://www.kommersant.ru/Doc-y/1194575>

В конце марта 1957 года фельдъегерь спецсвязи привез из столицы Украины на Старую площадь пакет. Адресован он был Федору Константинову, формально — заводделом пропаганды ЦК КПСС, на самом деле — рулевому всей идеологической машины власти. А автором письма был секретарь Киевского обкома компартии Украины Петр Шелест. Было из-за чего гнать фельдъегеря. Письмо гласило:

«Тов. Константинову Ф. В. В литературно-художественном журнале «Огонек» N 11 за март 1957 года среди материалов и фотографий, посвященных выборам в местные советы депутатов трудящихся, помещен снимок фотокорреспондента Табаровского Я. с надписью: «Киев. Участок N 17 Сталинского района. У избирательной урны семья Пономарчук: Дмитрий Иванович, его жена, мать-героиня Любовь Дми-

триевна, сын Иван, голосующий впервые, и дочь Любовь».

Появление указанного снимка и надписи к нему вызывает удивление среди киевских читателей «Огонька», знающих Пономарчука Дмитрия Ивановича как активного служителя религиозных культов. Пономарчук Д. И. до последнего времени работал помощником старшего пресвитера Всесоюзного объединения евангельских христиан-баптистов по Украине, а в настоящее время назначен старшим пресвитером Всесоюзного объединения евангельских христиан-баптистов по Молдавии.

Киевский обком КП Украины считает, что фотокорреспондент Табаровский безответственно отнесся к поручению редакции, не поинтересовался общественно-политической деятельностью людей,

Пономарчук Д.І.
з сім'єю на виборах

которых фотографировал, в результате чего на страницы авторитетного журнала попал человек, который этого не заслуживает.

Сообщая об этом неприятном факте, просим Вас дать соответствующее указание редакции журнала «Огонек».

Секретарь Киевского обкома КП Украины П. Шелест».

Отправляя это письмо, Шелест пошел, что называется, ва-банк. Во-первых, по номенклатурному этикету он должен был сначала написать в ЦК компартии Украины, своему непосредственному начальнику – первому секретарю ЦК республики. Тогда это был Алексей Кириченко, который скоро стал секретарем ЦК КПСС. И только заручившись его поддержкой, донос можно было отправлять в Москву.

Известной смелостью, если так можно назвать желание быть первым среди стукачей, было и то, что Шелест посмел за-

махнуться на журнал, который выходил в главном издательстве страны, в «Правде». Журнал можно было критиковать только по указанию и согласованию с ЦК и отделом пропаганды, который и возглавлял Константинов.

Федор Васильевич хода делу не дал. Расследование «неприятного факта» произошло быстро и келейно. Уже через 10 дней было установлено, что снимок «по-

п'ятидесятницьку громаду. Д.І.Пономарчук, дослідивши Святе Письмо і ознайомившись із вченням трьох союзів (ЄХБ, ХЄВ, ХЄВ), «переконався, що їх поділ був даремним, оскільки усі союзи проповідують одне Слово Боже, одного Бога, одну віру та одне хрещення... Ще раніше я думав говорити з братами про єдність трьох союзів. Але в той час брати чомусь не знайшли за потрібне підняти це питання»⁵⁴. Радіючи досягненню єдності, Д.І.Пономарчук зазначає, що «тепер союзу ХЄВ немає, він влився до союзу ЄХБ. Тих, що не приєдналося, залишилося небагато, які не бажають визнати першосвященицьку молитву Ісуса Христа про єдність дітей Божих... Єдність дала нам право бути рівноправними членами нашого союзу, у якого немає синів чи пасербників, а усі сини Божі по вірі в Христа Ісуса, Господа нашого»⁵⁵.

І.К.Панько ширше дивиться на проблему співіснування п'ятидесятників у баптистському союзі. Зауваживши, що на сторінках «Братського вісника» було розміщено чимало статей на тему єдності, І.Панько підкреслює, що «вони освітили не усі запити нашого [п'ятидесятницького] духу»⁵⁶.

54. Пономарчук Д.І. О единстве детей Божиих // Братский вестник. — 1960. — №5–6. — С.74.

55. Там само. — С.75.

56. Панько И. О единстве // Братский вестник. — 1961. — №1. — с. 50.

явився в журнале в результате безответственности киевского фотокорреспондента т. Табаровского (обратите внимание, если товарищ, значит, и коммунист, Шелест, похоже, этого не проверял и потому Табаровского товарищем не называл.— «О»), который редакцией «Огонька» периодически привлекается к участию в журнале».

Вина в публикации идеологически вредной фотографии была признана за фотографом, а не за журналом. Это Табаровский должен был проверить политлицо тех, кого фотографирует, даже если они участвуют в таких добродетельных мероприятиях, как местные выборы. Редакция журнала также «обсудила вопрос о снимке, признала помещение снимка в журнале ошибочным и приняла конкретные меры к недопущению подобных фактов. Тов. Шелест об этом поставлен в известность».

«Огонек» из-под удара вывели. Какова мораль этой историко-архивной басни? Сегодня она многое объясняет в поведении партийной региональной элиты. История с доносом на «Огонек» дает воз-

можность заметить — идея с травлей фотографа созрела не в московских кабинетах и не была спущена сверху. Нет, дома, на Украине, товарищи стали на низкий старт, чтобы начать преследование и корреспондента, и, если получится, журнала. Инициативы многих макрокампаний и одноразовых акций исходили из самого Киева.

В тот раз Москва проигнорировала усердие Шелеста. Но если бы на дворе было не вегетарианское хрущевское время и не царил атмосфера XX съезда, то донос потянул бы на закрытое постановление Секретариата ЦК КПСС. Могли пострадать и сам «Огонек», и коммунист-фотокорреспондент, и многодетная семья Дмитрия Ивановича Пономарчука. Начали бы разбираться, кто дал медаль «Матероиня» баптистке, заодно проверили бы и постановку антирелигиозной работы в Киевской области. А оттуда и на Запад бы перекинулись к недобитому бандеровскому подполью. Да и в Молдавию бы заглянули.

Панько И. О единстве

Братский вестник. — 1961. — №1. — С.50

Вопрос о единстве — это вопрос, волнующий всех искренних детей Божиих. Для некоторых — это проблема, которую они разрешить не берутся и считают ее трудным делом.

... В Послании к Филиппийцам 2:2–4 апостол Павел пишет: «Дополните мою радость: имейте одни мысли, имейте ту же любовь, будьте единомысленны и единомысленны. Ничего не делайте по любопрению или по тщеславию, но по смиренномудрию почитайте один другого высшим себя».

Часто дети Божии отстаивают то, что они познали за истину. Правильно ли это? Мы отвечаем: «Конечно! Этого требует от меня моя совесть. Я не был бы слугой Господа, если бы этого не делал». Приведенный выше текст из послания апостола Павла является целительным рецептом для всех детей Божиих. Там сказано: «Ничего не делайте по любопрению или по тщеславию». Мы можем отстаивать истину, нами познанную по своей узости, по обособленности и по

*Панько Іван
Каленикович (1901–
18.09.1964)*

тщеславию. Свідетельствовать о том, что для нас свято, — это наше право, которого у нас никто не может отнять. Но нам нужно помнить, что у других детей Божиих, рассеянных по нашей необъятной земле, имеются также свои переживания. И потому нам приходится относиться ко всем одинаково, не оскорбляя чувств других верующих. Следует считать себя обязанными наставлять и вразумлять других детей Божиих, но нельзя считать себя и общину, к которой приналежишь, выше других. Апостол Павел говорит: «По смиренномудрию почитайте один другого высшим себя».

Если мы хотим стоять за истину и быть свидетелями единства среди детей Божиих, то будем особенно на страже. Часто ревностью и глубоким воодушевлением мы хотим способствовать единству народа Божия, но нередко своими делами нарушаем его, а, быть может, и разрушаем.

Или хотим других привести к той истине, которую познали сами, но при этом забываем, что другие дети Божии также глубоко убеждены в своем познании. Кто может дать гарантию, что он познал всю истину? Считаем ли мы, что мы имеем право критиковать других в том, что нам у них кажется неправильным? Прочтем слова апостола Павла в Послании к Римлянам 14:4: «Кто ты, осуждающий чужого раба? Пред своим Богом стоит он или падает; и будет восстановлен, ибо силен Бог восставить его... Всякий поступай по удостоверению своего ума... ибо никто из нас не живет для себя и никто не умирает для себя». Здесь сказано, что дети Божии живут для Господа. Дай возможность другому жить для Господа и служить Ему так, как ему ясно, и не выступай как судья. Не считай тех еретиками, которые не мыслят так, как ты. Что касается ереси, то ищи ее в первую очередь в себе».

Непорозуміння між євангельським братством постійно стосувалося передусім одного із дарів Святого Духа — дару мовлення іншими мовами, або глосолалії (від грецьк. *glossa* — незрозуміле слово і *lalien* — говорити); поняття, яке використовується для позначення розмови віруючого з Богом незнайомою, іншою мовою, при сходженні на нього Духа Святого. З точки зору баптистів, п'ятидесятників, акцентуючи на ознаці глосолалії, роблять богословську помилку. Усі свої докази баптисти будували на тексті Біблії (1Кор.12:8–10), згідно з яким на першому місці — слово мудрості, далі — слово знання, віра, дар зцілення, дар чинення чуда, дар пророкування, дар розпізнавання духів, дар різних мов, і останній дар — дар вияснення мов. У Кор. 14:2–4 вказано: «Як говорить хто чужою мовою, той не людям говорить, а Богові, бо ніхто його не розуміє, і він духом говорить таємне. А хто пророкує, той людям говорить на збудування, і на умовляння, і на розраду. Як говорить хто чужою мовою, той буде тільки самого себе, а хто пророкує, той церкву буде».

Через 9 місяців після укладання Серпневої угоди, тобто до середини 1946 р., стали надходити повідомлення до ВР ЄХБ про небажані наслідки від спільного перебування п'ятидесятників із баптистами в одній громаді. Наприклад, у баптистських церквах, в які примусово влилися п'ятидесятники, відбуваються гру-

бі порушення умов Серпневої угоди: іномови без витлумачення, омивання ніг, посилення тенденції серед членів церков ЄХБ до отримання інших мов та примус до омивання ніг.

Члени ВР ЄХБ у зв'язку із цим прийняли рішення, яке було зафіксоване у листі від 17.04.1946 р., і розіслане старшим пресвітером: «До 1 липня 1946 р. завершити об'єднання ХВС із ЄХБ на основі повного дотримання Серпневої угоди. Найсерйознішим чином приступити до здійснення та неухильного проведення в життя усіх пунктів Серпневої угоди і особливо угоди про мови та омивання ніг. У всіх випадках порушень строго переконувати порушників як тих, хто творить розділення в рядах дітей Божих, і у випадку не виправлення та продовження порушень угоди — виключати порушників із наших общин... Стосовно «пророків» — такі повинні виключатися з рядів братства»⁵⁷.

Всупереч рішенню ВР ЄХБ про завершення злиття громад до 1 липня 1946 р. процес примусового прилучення п'ятидесятницьких громад був і надалі проблематичним. 17 вересня 1947 р. у листі від голови Ради в справах релігійних культур І.В.Полянського вказується: «Що стосується діяльності «п'ятидесятників», то стосовно до них необхідно вжити більш рішучих та наполегливих заходів. Необхідно завершити усілякі розмови і тим більше «вмовляння» та «наставляння», а категорично вимагати від керівників таких общин та груп негайно припинити усяку діяльність, одночасно сповістивши про це місцеві радянські та фінансово-податкові органи. Жодних заяв від «п'ятидесятників» із клопотанням про відкриття молитовних будинків приймати не слід»⁵⁸.

Починаючи із 1948 р., у «Братському віснику» все частіше стали з'являтися повідомлення про те, що п'ятидесятники відкрито виступають проти Серпневої угоди. А це означало, що більшість п'ятидесятницьких громад не погоджується із Серпневою угодою. У жовтні 1948 р. ВР ЄХБ направляє місцевим громадам прийнятий на розширеному засіданні документ, згідно з яким необхідно було виключити з церковного богослужіння «шумові ефекти», в тому числі й хоровий спів.

Не винятком стала й корнинська громада. Тривалість цієї проблеми фіксуємо часово від 1951 по 1956 роки. Протокол членського зібрання громади с.Корнин від 14 січня 1951 р. засвідчує активний спротив громади вимогам Серпневої угоди, хоча логічно допустити думку, що ця проблема зародилася набагато раніше, ніж документи громади опинилися на столі Уповноваженого ради в справах релігійних культур по Ровенській області для з'ясування обставин та вирішення справи.

57. Савинский С.Н. История евангельских христиан-баптистов Украины, России, Белоруссии. Ч. II (1917–1967). — С.Пб.: Библия для всех, 2001. — С.188.

58. Переписка с Советом, Уполномоченным Совета по делам религиозных культов при СМ УССР, партийными и советскими органами о деятельности религиозных объединений. Начато 1 января 1945 года. Окончено 22 декабря 1956 года. — Ровенский госархив. Фонд Р 204. Опись №12. Дело №2. — Л.80.

**Протокол
членского делового собрания
Церкви Евангельских Христиан-Баптистов
в с. Корнин — Квасилов Ровенского района Ровенской области, отбывшегося 14
января 1951 года**

Присутствовало членов — [в документі не вказана кількість членів. — О.П.]

Председатель собрания — Мельник Иван Федорович

Секретарь собрания: Янжура Иван Максимович

Повестка дня:

1. Переизбрание членов Исполнительного органа
2. Переизбрание исполняющего обязанности Пресвитера Церкви
3. Переизбрание членов ревизионной комиссии
4. Вопросы с мест

1. Переизбрание членов Исполнительного органа

Ввиду того, что бывший исполняющий обязанности Пресвитера Церкви Тырак Василий Данилович за время своего служения в Церкви часто допускал нарушения августовского соглашения 1945 г. и неподчинение Старшему Пресвитеру Церкви ЕХ-Б по Ровенской области. По всестороннем обсуждении решили переизбрать членов исполнительного органа. Были избраны следующие братья:

1. Павловский Остап Мартынович, рождения 1890 г., проживающий в с. Корнин Ровенского района, Ровенской области
2. Мельник Иван Федорович, рождения 1892 г., проживающий в с. Квасилов Ровенского района, Ровенской области
3. Янжура Иван Максимович, рождения 1902 г., проживающий в с. Корнин Ровенского района, Ровенской области

2. Переизбрание исполняющего обязанности Пресвитера Церкви

Согласно вышеуказанной причины брат Тырак Василий Данилович выбыл из членов Исполнительного органа и также решили снять его с исполняющего обязанности Пресвитера церкви и на его место избрали брата Павловского Остапа Мартыновича, рождения 1890 г. проживающего в с. Корнин Ровенского района, Ровенской области.

3. Переизбрание членов Ревизионной Комиссии

В члены ревизионной комиссии решили избрать следующих братьев:

1. Касьянчук Ефрем Григорьевич, рождения 1898 г., проживающий в с. Корнин Ровенского района, Ровенской области
2. Романчук Тимош Никифорович, рождения 1900 г., проживающий в с. Квасилов
3. Антонишин Сергей Михайлович, рождения 1913 г., проживающий в с. Квасилов

4. Вопросов с места не было

Собрание было закончено молитвой.

Протокол был прочитан и подписан.

Председательствующий: Мельник (Подпись)

Секретарь: Янжура И. (Подпись)

Пресвитер Церкви: Павловский О. (Подпись)

У центрі – Павловський Остап Мартинович

Такі примусові дії мало чим зараджували справі. В листопаді 1953 р. старший пресвітер ВР ЄХБ вимушений був виїхати зі своїми помічниками до Рівненської області.

Зліва направо: Іллюк Марія, Мичко Олександр, Мичко Надія, Янжура Валентина, невідома особа, Янжура Галина, Нікітчук Роман, Гордійчук (Ільчук) Ганна, 1952 рік

Мичко Олександр
з дружиною, емігрували
до США

Мицкевич А. Посещение Старшим пресвитером ВСЕХБ на Украине А.Л. Андреевым, совместно со своим помощником А.И.Мицкевичем общин евангельских-христиан баптистов Ровенской, Волынской и Львовской областей

Братский вестник. — 1954. — №3–4⁵⁹.

Ровенская область

21 ноября 1953 года, в 7 часов утра, на прекрасной машине мы выехали из г. Киева. Быстро пронеслись мимо сжатых полей и нив, и после нескольких остановок в 12 часов дня прибыли в г. Ровно.

В Ровенской области 167 общин, 10427 членов, из них пятидесятнических общин 84 с 5040 членами.

Благословенно трудятся в области в течение многих лет известные братья, ст. пресвитер Ничипорук Макар Андреевич и его помощник Шкурский Кондрат Тарасович.

Во время нашего пребывания в области, мы имели великую радость в общине с приехавшими с мест пресвитерами общин.

В течение шести дней, небольшими группами, мы проводили беседу с ними. Братья рассказывали нам о состоянии дела Господнего у них, о всех радостях и болез-

нях. Были разрешены многие сложные духовные вопросы, возникающие в жизни церквей, а также были даны указания, как согласно нашего вероучения и Положения (устава) вести дело Божие.

В последний раз мы посетили Ровно в 1950 году, и были рады отметить, что в течение этого периода Господь обильно благословил Свое святое дело там.

В Ровенской области самый большой процент по Украине присоединенных к ВСЕХБ общин пятидесятников, но несмотря на это, дело единства находится там в удовлетворительном состоянии.

Из свидетельства приехавших пресвитеров было видно, что верующие за истекшее время сблизились и любовь Христа более, теснее соединила сердца. Конечно и наши посещения и проведенные беседы оказали пользу в деле единства, но большой труд в этом святом деле положили братья Ничипорук и Шкурский.

59. Повний текст див.: http://www.mbchurch.ru/publications/brotherly_journal/122/2157/

Нам было отраднo слышать, что и из небольшого числа оставшихся необъединенными групп пятидесятников некоторые изъявляют желание присоединиться к ВСЕХБ.

Из с. Плоска, Ровенского района, 26 ноября, пришла делегация в составе: Бережнюка Д.Д., Казакевича С.М. и других. Они высказали отрицательное отношение к своему бывшему пресвитеру, который ставил препятствия к единству, и выразили желание быть зарегистрированными в составе ВСЕХБ.

Из бесед с братьями мы также увидели, как изменилось отношение верующих и к труду в колхозном хозяйстве. Все пресвитера свидетельствуют, что верующие хорошо выполняют свои гражданские обязанности и встречают со стороны руководства колхозов добрые отношения.

Большую радость мы имели в самой Ровенской церкви. Община в г. Ровно имеет светлый, благоустроенный молитвенный дом на 250 мест. Членов в общине – 210. Таким образом, помещение вполне удовлетворяет верующих.

Здесь мы приняли участие в трех молитвенных собраниях, которыми руководил ст. пресвитер и пресвитер Ровенской общины, бр. Ничипорук.

В г. Ровно мы имели два совещания с местными работниками по благоустройству дела Господнего в Ровенской церкви.

Было достигнуто полное согласие между помощниками пресвитера, Максью-

тинским и Бахуром, в совместном труде в церкви, а также были даны добрые наставления о порядке ведения дела Господнего. 24 ноября мы посетили Здолбуновскую общину. Здесь, в молитвенном доме, мы приняли участие в богослужении. После богослужения была проведена беседа с шестью пресвитерами окрестных церквей и с работниками общин.

Здесь же присутствовали работники общины с. Здолбицы, которые усиленно просили посетить их 25 ноября.

Поскольку мы обещали посетить 25 ноября общину г. Костополя, нам пришлось разделиться. Брат А. Л. Андреев с братом Шкурским посетили общину с. Здолбицы, где имели благословенную беседу о деле Господнем. Мною совместно с пресвитером общины с. Постникове, Острожецкого района, бр. Сбируном была посещена община г. Костополя.

В Костополе община имеет просторный, благоустроенный молитвенный дом. Здесь состоит пресвитером помощник старшего пресвитера, брат Шкурский.

Во время моей беседы с приехавшими пресвитерами, выяснилось, что присоединившаяся к ВСЕХБ пятидесятническая община с. Тростянец, Степанского района во главе с пресвитером Голенко Н.И., не вполне усвоила принципы объединения. Мною даны были по данному вопросу разъяснения из Слова Господнего.

Стоять зліва направо: Мартинюк (Антонюк) Любов, Новосад (Лук'янова) Емілія. Сидять: Гордійчук (Сорочинська) Галина, Голуб (Стельмах) Віра, Голуб Ольга. 1960 рік

Ситуація впертої боротьби Корнинської громади за право сповідувати п'ятидесятництво почала набувати загрозливого характеру з 19 серпня 1956 року.

**Протокол
общего членского делового собрания Церкви ЕХБ
в с. Корнин — Квасилов Ровенского района,
которое отбылось дня 19 августа 1956 года**

Ввиду его важности председательствовал помощник Старшего Пресвитера по области брат Шкурский Кондрат Тарасович, на котором присутствовали 37 членов.

Повестка дня

1. Переизбрание исполнительного органа
2. Переизбрание ревизионной комиссии
3. Вопросы с мест

1. В связи с тем, что в последнее время руководством Церкви продолжалось нарушение Положения о Союзе ВСЕХБ и допускалось на общих Богослужбных собраниях говорение иными языками и не только членами Церкви, при чем сильно громкие молитвы всех вместе. Поэтому далее продолжаться так руководство не может, для сего решили переизбрать Исполнительный орган, во главе с Пресвитером Павловским Остапом Мартыновичем, который устраняется от всякой работы в Церкви.

При общем открытом голосовании были избраны следующие братья:

1. Исполняющий обязанности Пресвитера Тырак Василий Данилович, 1911 г. рождения и проживающий в с. Квасилов
 2. Диакон Шельвицкий Иосиф Петрович, 1903 г. рождения, проживающий в с. Квасилов
 3. Мычка Яков Харитонович, 1892 г. рождения, проживающий в с. Корнин.
2. Ввиду того, что Ревизионная комиссия, в особенности председатель Касьянчук Ефрем Григорьевич, все эти нарушения хотя и замечал однако никаких мер не предпринимал, для предотвращения подобных нарушений; поэтому его тоже решили переизбрать и на его место был избран брат Никитчук Николай Михайлович, 1928 г. рождения и проживающего в с. Корнин.
3. Вопросы с мест. В отношении Мельника Ивана Федоровича, который состоит в списке проповедников, последовало от старших братьев предложение: поскольку он поддерживает и защищает эти нарушения и противостоял на данном членском собрании исключить его из списков проповедников и не допускать его до проповеднической деятельности.

Больше вопросов с мест не последовало; на этом общее членское собрание было закончено молитвой.

*Руководящий собранием: К.Шкурский
Исполняющий обязанности Пресвитера: В.Тырак*

Через два роки, у **1958 році**, старший пресвітер ЄХБ по Ровенській області Радчук П. змушений буде звітувати старшому пресвітеру ВСЄХБ по УРСР Андрееєву: «Сдесь сколько мы не старались и не стараемся убеждать их в их нарушениях, чтобы они этого не делали и всё же они свое продолжают и члены их ЕХБ только томятся. Уже и здесь сменён пресвитер, как первый, так и второй и третий тоже допускает нарушения в молитвах громких и языками разными и при том допускает детей школьников молиться разными голосами и тому подобные нарушения. Покорности у них не видно и не предвидется»⁶⁰.

60. Витяг із звіту старшого пресвітера ЄХБ по Ровенській області старшому пресвітеру ВСЄХБ по УРСР // Регистрационное дело религиозной общины ЕХБ село Квасилово-Корнин Ровенского района // Ровенский областной государственный архив. Ф Р 204. Опись №12. Ед. хр. №102. Начато 12 июня 1946 г. Окончено 10 марта 1961 г. На 86 листах. — Л. 67.

Верхній ряд зліва направо: Руденький Олексій (м.Кременець), Рудишин Микола Денисович (с.Боратин, Рівненська обл.), Ількевич Володимир (с.Малинськ, Рівненська обл.)

Нижній ряд: Мулярчук Микола Андрійович (с.Вільгір, Рівненська обл.), Прокопчук Іван Павлович (с. Малинськ, Рівненська обл.), Балдак Іван Михайлович (с. Ростоки, єпископ по Уралу), Гаврищук Йосип Онисимович (с.Перенятин, Рівненська обл.), Тирак Василь Данилович (с.Корнин)

На 1959 рік Корнинська громада нараховуватиме 59 осіб.

Спис
християн Вери Євангельської села Квасилова і Корнина
Ровенського району і області Ровно (1959 рік)

№ п/п	Прізвище, ім'я, по батькові	Рік народження	Рік хрещення
1.	Мельник Іван Федорович	1892	1928
2.	Мельник Марта Ничипорівна	1892	1928
3.	Панчук Прокоп Ігнатович	1908	1931
4.	Панчук Надія Опанасівна	1912	1931
5.	Романчук Тимош Ничипорович	1900	1934
6.	Романчук Ольга Ничипорівна	1915	1931
7.	Алконов Григорій Опанасович	1915	1931
8.	Алконова Любов Олександрівна	1924	1939
9.	Тирак Василь Данилович	1911	1931
10.	Тирак Федора Михайлівна	1919	1931
11.	Тирак Марія Василівна	1939	1956

Тирак Марія, Романчук
Олена, 1950-ті роки

12.	Синицька Ярина Архипівна	1914	1931
13.	Голуб Марія Фоківна	1906	1931
14.	Голуб Віра Єфимівна	1938	1956
15.	Голуб Анастасія Петрівна	1903	1929
16.	Голуб Ольга Олександрівна	1934	1956
17.	Янжура Іван Максимович	1902	1923
18.	Янжура Варка Андріївна	1905	1924
19.	Мичка Яків Харитонович	1891	1922
20.	Мичка Параска Миколаївна	1900	1924
21.	Романчук Анна Сидорівна	1905	1928
22.	Павловський Остап Мартинович	1890	1934
23.	Павловська Кулина Іванівна	1890	1934
24.	Мичка Параска Андріївна	1895	1928
25.	Дунін Леонтій Антонович	1927	1950
26.	Дуніна Лідія Іванівна	1928	1946
27.	Антонішин Сергій Михайлович	1913	1929
28.	Антонішина Євдокія Кирилівна	1919	1941
29.	Човпило Іван Дорофійович	1915	1939
30.	Човпило Лідія Петрівна	1919	1939
31.	Гордійчук Феодосія Андріївна	1910	1928
32.	Гордійчук Галина Мусіївна	1935	1953
33.	Мосійчук Параска Іллівна	1906	1942
34.	Мичка Пелагея Северянівна	1895	1930
35.	Мартинюк Марія Денисівна	1906	1930
36.	Москвич Марія Тимофіївна	1936	1954

Весілля Романчук Марії Тимофіївни та Москвіча Василя Івановича, 1956 рік

37.	Луцик Володимир Анафатович	1932	1956
38.	Луцик Марія Семенівна	1936	1954
39.	Ілляк Марія Кирилівна	1937	1954
40.	Нікітчук Роман Михайлович	1936	1956
41.	Нікітчук Микола Михайлович	1930	1950
42.	Нікітчук Лідія Олександрівна	1930	1950
43.	Приходько Ніна Михайлівна	1932	1948
44.	Парамуд Віра Василівна	1938	1956
45.	Романчук Олена Яковлівна	1938	1956
46.	Новосад Людмила Павлівна	1936	1956
47.	Гаврон Григорій Іванович	1910	1930
48.	Гаврон Марія Степанівна	1910	1930
49.	Гордійчук Надія Степанівна	1912	1931
50.	Гордійчук Мефодій Леонтійович	1910	1930
51.	Касянчук Охрім Григорович	1897	1928
52.	Шилівіцький Йосип Петрович	1905	1933
53.	Шилівіцька Таїса Миколаївна	1907	1933
54.	Ільчук Олексій Порфірович	1930	1950
55.	Ільчук Анна Мосіївна	1934	1953
56.	Матчин Павло Григорович	1887	1958
57.	Сафонова Марія Іллівна	1934	1959
58.	Мартинюк Любов Мойсіївна	1936	1959
59.	Куцюк Ольга Григорівна	1927	1958

28 лютого 1961 р. старший пресвітер ВР ЄХБ в Рівненській області П.Радчук надсилає листа Уповноваженому ради в справах релігійних культів Ровенського облвиконкому товаришу П.І. Демченку такого змісту: «Довожу до Вашого сведения, что община ЕХБ в с. Корнин-Квасилов Ровенского района несмотря на неоднократные напоминания и предупреждения, продолжают проводить нарушения Положения ВСЕХБ, собрания проводят нелегально в разных квартирах, до проповеди допускают разных нелегальных бродячих проповедников. От переизбрания пресвитера, а равно быть в Союзе ЕХБ также отказались, о чем поставлено в известность старшего пресвитера по Украине Андреева.

За дальнейшее состояние упомянутой общины, снимаю с себя ответственность.

Старший пресвітер ВСЕХБ
по Ровенской области Радчук (*Підпись*)
Верно Демченко (*Підпись*)».

Усі вищезитовані документи були взяті як основа для висновку стосовно зняття із реєстрації Корнинської громади. 16 березня 1961 р. виконавчий комітет Ровенської області Ради депутатів трудящих подає прохання до Ради в справах релігій-

Корнинська молодь,
1960-ті роки

них культів при Раді Міністрів СРСР. Зміст документу, підписаного головою виконавчої обласної ради М.Благуном, свідчить про цілковиту проінформованість світської влади справами церковними.

Исх. №3-1524
16.03.1961

Совету по делам религиозных культов
при Совете Министров СССР
г. Москва, переулок Островского, 10
Копия: Уполномоченному Совету по делам
религиозных культов при Совете Министров УССР
тов. Полоннику К.Ф.
г. Киев, ул. Кирова, 14/1

Исполком Ровенской области Совета депутатов трудящихся просит вас за систематическое грубое нарушение Советского законодательства о религиозных культах и за обман при регистрации (общество зарегистрировано как ЕХБ, а фактически было и есть пятидесятническим) снять с регистрации религиозное общество ЕХБ зарегистрированное в частновладельческом доме в с. Корнин-Квасилов, Ровенского района, Ровенской области.

Председатель исполкома областного совета депутатов трудящихся

Н. Благун (Подпись)⁶¹

61. Регистрационное дело религиозной общины ЕХБ село Квасилово-Корнин Ровенского района // Ровенский областной государственный архив. Ф Р 204. Опись №12. Ед. хр. №102. Начато 12 июня 1946 г. Окончено 10 марта 1961 г. На 86 листах. — л. 82.

Молодь церкви, 1957 рік. Верхній ряд зліва направо: Дунін Костянтин, Гордійчук (Ільчук) Ганна, Бричук Адам. Середній ряд: Іллюк Марія, Романчук Марія, Кондратюк Дем'ян, Гаврон Марія, Гордійчук Галина, невідома особа. Нижній ряд: Нікітчук Микола Север'янович, Нікітчук Микола, Нікітчук Лідія, Нікітчук Роман, нікітчук (Приходько) Ніна, Приходько Федір

**Заключение
о снятии с регистрации
религиозного общества ЕХБ
в с. Корнин-Квасилов, Ровенского района,
10 марта 1961 года, г. Ровно⁶²**

62. Там само. — л. 83–84.

В первых числах марта месяца 1961 г. уполномоченный Совета по делам религиозных культов при Ровенском облисполкоме, старший пресвитер ВСЕХБ по Ровенской области письменно сообщил о том, что зарегистрированная в с. Корнин-Квасилов, Ровенского района, религиозное общество ЕХБ систематически нарушает советское законодательство о культурах и Положении ВСЕХБ, собрание проводит нелегально по частным квартирам, до проповеди допускает бродячих проповедников и категорически отказалась быть в союзе ЕХБ, а поэтому за дальнейшее состояние указанной общины он снимает с себя ответственность.

Произведенной проверкой установлено, что 12 июня 1946 года в с.Корнин – Квасилов Ровенского района, Ровенской области было зарегистрировано в частновладельческом доме религиозное общество ЕХБ, ориентировочное количество верующих при

регистрации было 47 человек, а по состоянию на 10 марта 1961 года по списку числится верующих 59 человек из них проживают в с. Квасилов 28 человек, в с. Корнин 24 человека, в с. Омеляна 1 человек, в городах Здолбунов 5 человек и Ровно 1 человек.

С периода регистрации по настоящее время руководство и верующие указанной общины систематически нарушают законодательство о религиозных культах, так по частным квартирам нелегально проводят собрания, допускают пятидесятнические формы моления, уклоняются от службы в Советской Армии, проводят особую работу среди детей, юношества и женщин, запрещают своим детям-школьникам поступать в пионерские организации и не разрешают участвовать в проводимых школой общественных мероприятий.

Всупереч інформації, яка подавалася в урядових документах та засобах масової інформації, жоден із членів Корнинської громади не ухилився від служби в армії. На фото – проводи до армії Мички Олександра. Приблизно 1953–1955 роки

За нарушение советского законодательства 5 сентября 1949 года были сняты с регистрации 2 человека членов исполнительных органов, 14 января 1951 года были сняты с регистрации пресвитер, члены исполорганов и члены ревизионной комиссии, 19 сентября 1956 года были сняты с регистрации члены исполоргана и члены ревкомиссии.

7 октября 1960 г. был снят с регистрации пресвитер – Терак В.Д., который в период временной немецкой оккупации с 1941

года по 1944 год служил старостой сельуправы и активно помогал бандитам ОУН.

Учитывая вышеизложенное, считаю необходимым за систематическое нарушение советского законодательства о культах и за обман при регистрации (общество зарегистрировано как ЕХБ, а фактически было и есть пятидесятническим) снять с регистрации религиозное общество ЕХБ, зарегистрированное в с. Корнин-Квасилов, Ровенского района, Ровенской области.

Прошу уполномоченного Совета по республике поддержать мое заключение перед Советом по делам религиозных культов при Совете Министров СССР о снятии с регистрации религиозного общества ЕХБ в с. Корнин-Квасилов, Ровенского района, Ровенской области.

Уполномоченный Совета по делам религиозных культов при Ровенском облисполкоме

Демченко (Подпись)

Верхній ряд зліва направо: Нікітчук Роман Михайлович, Нікітчук Микола, Мулярчук Микола Андрійович, Мулярчук Андрій. Нижній ряд: Балдак Іван Михайлович, Мулярчук Валентина, Цамаладзе Іван Якович. Приблизно 1960–1963 рр.

У будь-якому випадку, за усіх добрих намірів, баптисти «придушили» розвиток п'ятидесятницького руху, скориставшись правом «старшого брата». Яскравим прикладом упослідження п'ятидесятницьких громад ВР ЄХБ може слугувати хронологічна таблиця, виведена в «Истории евангельских христиан-баптистов в СССР»⁶³, де, починаючи від 1919 р. по 1939 р., фіксуються дати з'їздів п'ятидесятницьких громад, заснування п'ятидесятницьких періодичних видань, відкриття Біблійних курсів. І тільки з часу підписання Серпневої угоди вичитуємо три скромні дати п'ятидесятницького життя, супроводжені сухими даними: 1945 р. — об'єднання із Союзом ЄХБ; 1970–1980 рр. — автономна реєстрація церков ХВЕ; 1989 р. — вихід церков ХВЕ

63. История евангельских христиан-баптистов в СССР/ ВСЕХБ; Члены истор. комиссии: С.Н.Савинский, П.Д.Савченко, И.П.Дик. — М., 1989. — С.408.

із Союзу ЄХБ. Безперечно, що у цих сорока чотирьох роках — незреалізовані потенціали п'ятидесятників.

І все ж баптистський період у п'ятидесятництві приніс із собою не тільки процеси руйнування чи гальмування. Завдяки Серпневій угоді п'ятидесятники, ввійшовши до ВС ЄХБ, зуміли зберегти свої громади. У Рівненській області під вивіскою «Церква ЄХБ» періоду 50–70-х років, а це у переважній більшості сільські общини, збиралися саме п'ятидесятники. 7 липня 1970 р. Уповноважений Ради в справах релігійних культів змушений був констатувати, що «у Ровенській області із зареєстрованих груп ЄХБ більшість — вихідці із п'ятидесятників»⁶⁴.

64. Справки, информации о работе религиозных общин, о состоянии атеистической пропаганды, о фактах нарушения законодательства о религиозных культах, о работе с жалобами и заявлениями. Начато январь 1970г. Окончено сентябрь 1970 г. — Ровенский госархив. Фонд Р 204. Опись №12. Ед. хр. №179. — На 50 листах. — л.22.

Весілля Ільчука
Олександра Мироновича
та Антонішиної Зінаїди
Сергіївни, ведучої
хористки. 1 травня
1962 року

Безумовно, ця праця не претендує на детальне, всебічне і вичерпне дослідження. Лише один момент — укладання Серпневої угоди та її наслідки — відкриває перед очима дослідника проблему втручання влади у справи церкви. Мова йде швидше про далекоглядність влади, яка використала церкву як безвільну пружину невідомого для неї механізму. Співпраця очільників ЄХБ із державою відгукнеться розколом всередині самого братства ЄХБ у 1960-х рр., масовим виходом членів із реєстрованих громад тощо. Як форма протесту постане феномен масової еміграції: у 1963 р. групі віруючих п'ятидесятників вдалося потрапити до американського посольства у Москві і попросити допомоги у справі еміграції з СРСР. І хоча перша спроба була

*Молодь Корнинської
громади ХВЕ, 1960 рік*

невдалою, у 1973 р. розгорнулася нова кампанія за еміграцію. До середини 1978 р., за оціночними даними, еміграційними настроями було охоплено до 20 тисяч віруючих⁶⁵.

65. Історія релігії в Україні / НАН України. Ін-т філософії ім. Г.С.Сковороди, Від-ня релігієзнавства; За ред. А.М.Колодного, П.Л.Яроцького. — К.: Знання, 1999. — С.391.

Хористи церкви

III.4. Еміграційні зрушення

Першими про своє бажання виїхати із Радянського Союзу до будь-якої некоммуністичної країни через релігійні утиски та переслідування висловила громада п'ятидесятників станиці Старотитівка Краснодарського краю на чолі з пресвітером Миколою Петровичем Горетим.

Комитету по правам человека при ООН от общества христиан веры евангельской пятидесятников, желающих эмигрировать из СССР

Поскольку советское правительство через органы КГБ угрожает судом за наше желание эмигрировать из СССР, а эмигрируем мы по причинам долговременных преследований за веру, то мы обращаемся к Комитету по правам человека при ООН и просим:

1. защитить нас от произвола советских властей, нарушающих Устав ООН и все нормы международного права, и

2. так как мы желаем выехать обществом, а не отдельно, о чем мы и упоминаем в своих просьбах к советскому правительству, то просим правовой комитет оказать нам содействие для именно коллективного выезда, так как именно такое наше желание, чтобы выезд всего нашего общества рассматривался как выезд одной семьи. Впервые списки были поданы нами в Верховный Совет 21 февраля 1977 года в количестве 520 человек, а вторые списки были посланы в Верховный Совет СССР 21 марта 1977 года в количестве 484 человек;

3. но поскольку советское правительство выдумало свои законы, которые незаконно игнорируют статьи 13 из Всеобщей декларации прав человека и 12 из Пакта о гражданских и политических правах, а значит и самое Хельсинкское соглашение, которое целиком и полностью опирается на Всеобщую декларацию и на Пакт, разрешая выезд из страны только тем лицам, у кого есть ближайшие родственники за рубежом, чем и упраздняют указанные статьи. Мы просим Комитет по

правам человека разобраться в нарушении советским правительством указанных статей и заставить их подчиниться ими же подписанным международным законам. Дело в том, что родственники у нас за границей не у многих, да и то не ближайшие, а мы хотим пользоваться правом выезда из страны наравне со всеми гражданами мира. Упомянутые же ограничения, созданные властями СССР для выездов из страны, фактически закрепощают всех остальных людей в СССР, словно бы не государство для человека, а человек для государства. Но Всеобщая декларация прав человека и Пакты о правах осуждают содержание людей в рабстве или в подневольном состоянии (ст. 4), и мы думаем, что если это запрещено всем членам ООН, то и советскому правительству тоже. Далее:

4. так как советское правительство через органы КГБ тормозит наш выезд еще и потому, что нет у нас вызовов, то мы просим Комитет по правам человека вывести наше общество из этого затруднения. Пусть пригласят нас зарубежные общества, организации, синдикаты, союзы США, Канады, Австралии, Аргентины, Англии, Италии, ФРГ, Испании, Бельгии, Голландии, Швейцарии, Греции, Португалии, Франции, Израиля, Филиппин, Японии, Индии, Индонезии и все другие некоммунистические страны, даже целиком мусульманские, как Турция, Египет, Саудовская Аравия. Заявляем, что мы мирные люди и добросовестные труженики,

согласные трудиться даже не по специальности, а на любой самой грубой работе, и от нас везде будет только польза. Много выстрадавшие, мы постараемся отблагодарить любую страну, любое государство, согласившееся оказать нам содействие и помощь. Но так как кроме приглашения нужны и средства для переезда, то мы просим все правовые международные организации и инстанции, общества, синдикаты и союзы, Международный Красный Крест и Всемирный Совет Церквей: позаимствуйте нам средства и мы возвратим Вам с любыми процентами, когда выедем и ста-

нем работать на новых местах жительства. Помогите же нам, и Бог поможет Вам, удвоив и утроив свои благословения.

От имени всей тысячи человек заявление подписали:
 епископ – Горетой Николай П., дьякон – Боборыкин Николай Г., дьякон – Бабиченко Станислав Т., регент – Бибииков Владимир Д., член церкви – Горетой Енох Н., член церкви – Сиденко Федор А.
 К данному заявлению прилагаются списки всех верующих, желающих эмигрировать.

ЗАЯВЛЕНИЕ ДЛЯ ПРЕССЫ от старшего епископа христиан-пятидесятников Н. П. Горетого⁶⁶

66. Московская Хельсинская Группа. История. Документы МХГ (1976–1982). 52. О нарушении прав граждан на эмиграцию. (Приложение 1, 2): [Электронный ресурс]. – Джерело доступу: <http://www.mhg.ru/history/1480199>

67. На XIV з'їзді ВЛКСМ (квітень 1962 р.) заявлялося, що свобода совісті не поширюється на дітей, а відтак жоден з батьків не має права калічити їх духовно, тобто виховувати віруючими. Друкований орган юристів СРСР – журнал «Радянське право» оголосив, що «батьки можуть бути позбавлені батьківських прав державою, оскільки вони останньою даровані. На місцях нерідко батьків викликали в школу чи міліцію, де, погрожуючи примусовою передачею дітей в інтернат, їм пропонували припинити спільні відвідування храмів» (Пащенко В.О. РПЦ наприкінці хрущовської «відлиги» // Український історичний журнал. – 2001. – №5. – с. 157).

21 февраля 1977 г., мы, христиане-пятидесятники, совместно с присоединившимися к нам христианами-баптистами, всего 525 человек, подали наши заявления в Президиум Верховного Совета СССР на имя председателя Подгорного. В настоящее время некоторых из нас вызывают на допросы вместо положительного ответа на законную просьбу о выезде из СССР. Запугивают отнятием детей⁶⁷ и преданием суду за якобы клевету на советскую действительность, а также применением других мер репрессий в случае, если мы не откажемся от выезда.

21 марта сего же года еще одна большая группа пятидесятников Дальнего Востока, г. Находка, всего 484 человека, следуя примеру своих братьев, отослала в Президиум Верховного Совета СССР аналогичное заявление о выезде из советского государства. От имени пятидесятников и баптистов, желающих эмигрировать из СССР, заявляю, что мы свободные люди, а не пленники и рабы. Мы обращаемся к президенту Картеру как к брату во Христе помочь верующим воспользоваться правом выезда на основании подписанных и советскими властями Пактов и Всеобщей декларации прав человека. С такой же просьбой мы обращаемся и ко всем международным инстанциям по правам человека, а также к Комиссии по правам человека в ООН.

Мы покидаем страну, в которой все права и свободы лишь на бумаге. Мы не хотим, чтобы дети наши страдали так же, как страдали, а во многих случаях и гибли, их матери и отцы.

23 марта 1977 г. Старший епископ христиан-пятидесятников
Николай Горетой

1961 р. Президія Верховної Ради СРСР прийняла Указ «Про посилення боротьби з особами, які ухиляються від суспільно корисної праці і ведуть антигромадянський паразитичний спосіб життя». Відповідно до цього указу, люди, котрі не працювали більш як чотири місяці на рік, притягувалися до кримінальної відповідальності. Не працювати дозволялося лише домогосподаркам, які мають дітей, а незаміжніх і бездітних жінок притягували до відповідальності за дармоїдство. Кримінальний кодекс містив 209 статтю про переслідування осіб, котрі не працювали за наймом. Обвинувачені за цими статтями визнавалися винними у систематичному занятті бродяжництвом або жебрацтвом, а також у веденні впродовж тривалого часу іншого паразитичного способу життя.

Використання такого закону в боротьбі з інакодумцями та людьми, котрі домагалися здійснення свого права на еміграцію, було свавільним та довільним. Багатьох із тих, хто подавав заяви на виїзд із СРСР, звільняли з роботи. Спроби знову влаштуватися на роботу за фахом, як правило, було безуспішними, бо еміграційні настрої пояснювалися владою як діяльність релігійних фанатиків та екстремістів, шпівнів ЦРУ. Небайдужого читача відсилаємо до електронного джерела — видання «Хроніка поточних подій»⁶⁸.

Згідно з Указом Президії Верховної Ради Української РСР «Про адміністративну відповідальність за порушення законодавства про релігійні культу», підписаного 26 березня 1966 р. Головою Президії ВР УРСР Д. Коротченком та секретарем президії ВР УРСР А.Зленком, порушення законодавства про релігійні культу виявлялося в таких діях: 1) ухилення керівників релігійних об'єднань від реєстрації об'єднання в органах влади; 2) порушення встановлених законодавством правил організації і проведення релігійних зборів, походів та інших церемоній культу; 3) організація і проведення служителями культу і членами релігійних об'єднань спеціальних дитячих та юнацьких зборів, а також трудових, літературних та інших гуртків і груп, що не мають відношення до відправлення культу, — тягне за собою штраф у розмірі до п'ятидесяти карбованців, що накладається адміністративними комісіями при виконавчих комітетах районних, міських Рад депутатів трудящих⁶⁹.

В Указі «Про внесення доповнень до статті 138 Кримінального кодексу Української РСР» Президія Верховної Ради УРСР постановила: доповнити статтю 138 Кримінального кодексу УРСР частиною другою такого змісту: «Ті ж діяння, вчинені особою, яка раніше судилася за порушення законів про відокремлення церкви від держави і школи від церкви, а так само

68. Хроника текущих событий. — Джерело доступу: <http://www.memo.ru/history/diss/chr/index.htm>

69. Постановления и распоряжения Совета по делам религий при СМ СССР, УССР по вопросам относящимся к деятельности Уполномоченного Совета // Гос. Архив Львовской области. Фонд Р-1332. Опись №1. Дело №37. Начато 20 января. Окончено 13 октября 1969 г. — С.28.

Пресвітер Олексій
Порфирович Ільчук
звершує водне хрещення
на р. Устя

70. Там само. — С. 29.

організаційна діяльність, спрямована до вчинення цих діянь, — карається позбавленням волі на строк до трьох років»⁷⁰.

У зв'язку з питаннями, які виникали у практиці застосування статті 138 Кримінального Кодексу УРСР, Президія ВР УРСР на підставі пункту «в» статті 30 Конституції УРСР постановила: «Роз'яснити, що під порушенням законів від відокремлення церкви від держави і школи від церкви, яке тягне кримінальну відповідальність за статтею 138 Кримінального кодексу УРСР, розуміється: 1) примусове справляння зборів і оподаткувань на користь релігійних організацій і служителів культу; 2) виготовлення з метою масового розповсюдження або масове розпо-

Корнинська молодь, 1983 рік

Корнинська молодь (1979 рік) Верхній ряд зліва направо:
Касянчук Віра, Стельмах Леся, Стельмах Тетяна, Нікітчук Любов,
Корнійчук Ніна, Ільчук Людмила, Корнійчук Тетяна. Нижній ряд:
Ільчук Валентина, Ільчук Леся, Касянчук Наталя, Ільчук Людмила,
Петрик Таміла

всюдження звернень, листів, листівок та інших документів, що закликають до невиконання законодавства про релігійні культури; 3) вчинення обманних дій з метою збудження релігійних марновірств у масах населення; 4) організація і систематичне проведення занять по навчанню неповнолітніх релігії за порушенням встановлених законодавством правил; 5) відмова у прийомі на роботу або навчання до учбового закладу, звільнення з роботи або виключення з учбового закладу, позбавлення встановлених законом пільг і переваг, а так само інші істотні обмеження прав громадян в залежності від їх ставлення до релігії»⁷¹.

На рівненських теренах питаннями еміграції давно переймався Василь Шилюк, але не володіючи ані засобами зв'язку, ані дієвими знайомствами, а маючи тільки віру в провидіння Боже, черпаючи інформацію з радіостанцій «Голос Америки» та «Свобода», сміливо відважився на нечувану до тих пір справу — еміграцію.

71. Постановления и распоряжения Совета по делам религий при СМ СССР, УССР по вопросам относящимся к деятельности Уполномоченного Совета // Гос. Архив Львовской области. Фонд Р-1332. Оп. №1. Дело №37. Начато 20 января. Окончено 13 октября 1969 г. — С.29–30.

Першим місцем, де висновувалися плани, мрії, сподівання, стала оселя дубнівського п'ятидесятника Миколи Куниці. Аби добути детальну інформацію із достовірного джерела, вирішено було відправити до Старотитівки батька дружини Василя Шилюка — Миколу Красуна та Миколу Куницю. Після повернення

Візд родини Олексія Ільчука до США, 05.07.2005 рік

рівненські брати, з-посеред яких були присутніми Микола Красун, Федір Мельник, Андрій Троцький, Борис Ольховець, Анатолій Червоний, Василь Шилюк, Дмитро Легкий, Юрій Легкий, прийняли рішення писати заяви на еміграцію. Так 1977 р. були написані перші 20 еміграційних заяв, які необхідно було відвезти до Старотитівки, а звідти, спеціальними кур'єрами, до Москви і за кордон. Відвезти ці заяви зобов'язалися Микола Куниця та Василь Вітрук. Дмитро Легкий, не гаючи часу, відразу після рівненської бесіди, сів на мотоцикл і вночі поїхав до с. Жадень Дубровицького району, яке знаходилося біля 150 км від Рівного. Там терміново було скликано братську раду, і майже усі 100 членів громади п'ятидесятників написали свої еміграційні заяви. Через тиждень п'ятидесятники с. Олександрія (пресвітер Іван Максимович Федорчук) майже повним складом написали заяви на еміграцію.

Вперше самостійні зв'язки із Москвою рівненські п'ятидесятники почали налагоджувати після вечора-прощання із Аркадієм Поліщуком, колишнім відповідальним редактором журналу «Азія і Африка сьогодні». Аркадій, отримуючи кілька разів відмову виїхати на постійне місце проживання до Ізраїлю, отримав нарешті візу, і з такої нагоди влаштував у Москві прощальний вечір, який став вирішальним для еміграції п'ятидесятників. Так вперше Василь Шилюк із друзями знайомиться із православною родиною Вадима та Заріни Щеглових, які відіграли найбільшу роль у подальшій долі процесу еміграції радянських п'ятидесятників та баптистів. Саме завдяки їхній безпосередній участі відбулися знайомства з московськими правозахисниками, дисидентами, а після прес-конференцій рівненчани знайомилися із зарубіжними журналістами, представниками іноземних посольств, акредитованих у Москві.

Поїздки до Москви не залишилися непоміченими для працівників КДБ, тому розпочалися арешти, обшуки. Зберігати заяви в оселях було неможливим, тому вирішено було писати заяви у трьох екземплярах: один відправлявся разом із загальним списком за кордон, другий — у Верховну Раду СРСР, третій — залишався у підпільному архіві на випадок, коли в результаті активної діяльності КДБ виявиться, що насправді ніхто нікуди жодних паперів не писав, не підписував і не надсилав. Архів зберігався у досить незвичних місцях: в лісах поблизу хутора Черепашник в с. Олександрії, та... під плитами рівненського кладовища по вулиці Дубенській.

Усі заяви з Москви від Генерального Секретаря та Верховної Ради пересилалися у місцеві ОВіРи, звідти — до установи КДБ. Окрім державницького тиску, переслідування, цькування,

додалося ще й «напучування» очільників Всесоюзної Ради ЄХБ (Шатров, Вознюк, Глуховський). Понад те, в середовищі самих п'ятидесятників не було одностайності в думках: той, хто мав бажання емігрувати, осуджувався тими, хто залишався на радянській території⁷².

У 1978 р. США відкриває своє консульство у Києві (перший консул — Давид Суорц). Першими його відвідувачами від п'ятидесятників Західної України та Прибалтики в еміграційних питаннях стали Федір Мельник із Рівного та Павло Романчик із Вільнюса.

72. Шилюк В. Грани жизни и смерти: Документальная повесть о жестоком преследовании пятидесятников в СССР и их борьбе за свободу. Кн.1. — Лондон, Канада, 2005. — С.73; 53–64.

Напередодні незалежності

Розділ IV

Ільчук Олексій Порфирович,
пресвітер церкви ХВЕ с. Корнин
з 1982 по 2007 роки

19 грудня 1982 р. в місцевій громаді с. Корнин відбулася знакова подія. На богослужінні були присутніми старший пресвітер по Рівненській області Петро Павлович Зеленюк та його помічник Ващишин Адам Павлович. По закінченню богослужіння відбулося членське зібрання, де було обрано на пресвітерське служіння Олексія Порфировича Ільчука, на дияконське — Микола Михайловича Нікітчука та Петра Тихоновича Петрика.

1982 року громада нараховувала 108 членів.

№ п/п	Прізвище, ім'я, по-батькові	Рік народження	Місце народження	Місце проживання	Місце роботи	Рік хрещення	Примітка
1	Антонюк Микола Іванович	1935	с. Підліски	С.Корнин	Колгосп «Перемога»	1959	
2	Антонюк Любов Мусіївна	1936	с. Корнин	с. Корнин	Ровенський універмаг	1961	
3	Антонішин Сергій Михайлович	1913	с. Корнин	с. Квасилів	Пенсіонер	1930	
4	Антонішина Євдокія Кирилівна	1919	с. Корнин	с. Квасилів	Пенсіонер	1938	
5	Алконов Григорій Аф.	1915	с. Корнин	с. Корнин	Пенсіонер	1931	
6	Алконова Любов Олександрівна	1924	с. Корнин	с. Корнин	Пенсіонерка	1945	
7	Алконов Олександр Григорович	1945	с. Корнин	с. Корнин	Ровносільмаш	1968	
8	Алконова Тетяна Василівна	1954	с. Корнин	с. Корнин	Ровно, міськ. лікарня	1974	
9	Волощук Олександр Юхимович	1946	с. М.Цепцевичі	м.Здолбунів	Залізобетонний завод	1975	
10	Волощук Любов Василівна	1950	с. М.Цепцевичі	м.Здолбунів	Ровно, міськ. лікарня	1975	
11	Вознюк Парасковія Оксенівна	1910	с. Коловерть	с. Корнин	Пенсіонерка	1975	
12	Гавришук Валентина Іванівна	1938	с. Перенятин	м. Новоздолбунів	смт. Клевань побутокмбінат	1959	
13	Грицюта Степан Петрович	1935	с. Колоденка	с. Колоденка	ПМК – 100	1964	
14	Грицюта Любов Юріївна	1940	с. Корнин	с. Колоденка	ПМК – 100	1961	
15	Гордійчук Мефодь Леонітович	1910	с. Корнин	с. Корнин	Пенсіонер	1929	
16	Гордійчук Надія Степанівна	1912	с. Корнин	с. Корнин	Пенсіонерка	1930	
17	Гордійчук Федосія Андріївна	1910	с. Корнин	с. Корнин	Пенсіонерка	1930	
18	Голуб Дар'я Степанівна	1910	с. Корнин	с. Корнин	Пенсіонерка	1930	
19	Голуб Ольга Олександрівна	1938	с. Корнин	с. Корнин	смт. Клевань побутокмбінат	1957	
20	Голуб Марія Фоківна	1906	с. Корнин	с. Корнин	Пенсіонерка	1930	
21	Гаврон Ольга Нікифіївна	1915	с. Корнин	с. Корнин	Пенсіонерка	1932	
22	Гаврон Григорій Іванович	1910	с. Корнин	с. Корнин	Пенсіонер	1930	
23	Гаврон Марія Степанівна	1910	с. Корнин	с. Корнин	Пенсіонерка	1929	
24	Гуменюк Євгенія Федорівна	1914	с. Корнин	с. Корнин	Пенсіонерка	1973	

*Ільчук Олексій
Порфирович з дружиною
Ганною та синами
Олександром та Павлом*

25	Ільчук Олексій Порфирович	1931	с.Колесники	с. Корнин	Колгосп «Перемога»	1950	
26	Ільчук Ганна Мусіївна	1934	с. Корнин	с. Корнин	Колгосп «Перемога»	1955	
27	Ільчук Олександр Миронович	1938	с.Колесники	Квасилів	Колгосп «Перемога»	1961	
28	Ільчук Зінаїда Сергіївна	1942	с. Корнин	Квасилів	Ровносільмаш	1960	
29	Ільчук Олексій Олексійович	1959	с. Корнин	с. Корнин	Колгосп «Перемога»	1981	
30	Ільчук Людмила Олексіївна	1961	с. Корнин	с. Корнин	РЗТЗУ	1980	
31	Ільчук Людмила Олександрівна	1963	с. Корнин	Квасилів	РЗТЗУ	1981	
32	Іллюк Марія Кирилівна	1937	с. Корнин	с. Корнин	Ровно, тубдиспансер	1960	
33	Іськова Лідія Пилипівна	1922	с.Вілія	с. Корнин	Пенсіонерка	1979	
34	Капітула Василь Гнатович	1957	с.Ступно	с.Колоденка	ПМК-100	1978	
35	Капітула Людмила Степанівна	1958	с. Корнин	с. Корнин	готель Ровно	1977	
36	Касянчук Василь Константинович	1939	с. Корнин	с. Корнин	Колгосп «Перемога»	1960	
37	Касянчук Ганна Фоківна	1936	Рафалівка	с. Корнин	Ровно, міськлікарня	1956	
38	Касянчук Наталія Василівна	1962	с. Корнин	с. Корнин	Ровно, міськлікарня	1980	
39	Каплюк Людмила Миколаївна	1960	с. Корнин	с. Корнин	Ровно, міськлікарня	1979	
40	Козлова Ярина Володимирівна	1913	с.Бушкевичі	с. Корнин	Пенсіонерка	1932	
41	Ковтунович Валентина Миколаївна	1954	с. Корнин	с. Корнин	Ровно, міськлікарня	1974	
42	Корнійчук Зінаїда Миколаївна	1930	с.Коловерть	с. Корнин	Колгосп «Перемога»	1971	
43	Корнійчук Тетяна Зіновіївна	1958	с. Корнин	с. Корнин	готель Ровно	1977	
44	Коханевич Іван Герасимович	1942	с. Корнин	с. Корнин	АТП 2217	1965	
45	Коханевич Любов Тимофіївна	1940	с. Корнин	с. Корнин	Ровно, міськлікарня	1959	
46	Куцук Ольга Григорівна	1930	с. Корнин	с. Корнин	Ровно, міськлікарня	1961	
47	Луцик Марія Семенівна	1936	с. Корнин	м.Здолбунів	Здолбунівський змшторг	1954	
48	Малінська Марія Максимівна	1924	Миколаївська область	Квасилів	Пенсіонерка	1950	
49	Мартинюк Марія Денисівна	1903	с. Корнин	с. Корнин	Пенсіонерка	1943	
50	Мичко Христина Никифіїрівна	1895	с. Корнин	с. Корнин	Пенсіонерка	1930	
51	Мичко Олександр Іванович	1935	с. Корнин	Квасилів	Здолбунівський ЦШК	1959	
52	Мичко Емілія Мартинівна	1940	с.Тучин	Квасилів	УІВГ	1960	

53	Мичко Пелагея Северянівна	1895	с. Корнин	с. Корнин	Пенсіонерка	1930	
54	Мельник Тетяна Кузьмівна	1933	с.Могиляни	с. Корнин	Здолбунівський ЗЗБВ	1950	
55	Мосійчук Парасковія Ільвіна	1903	с. Корнин	с. Корнин	Пенсіонерка	1943	
56	Мосійчук Марія Іванівна	1936	с. Корнин	с. Корнин	Ровно, міськлікарня	1968	
57	Мосійчук Ніна Василівна	1960	с. Корнин	с. Корнин	Ровно, міськлікарня	1979	
58	Навозняк Надія Іванівна	1915	Квасилів	Квасилів	Пенсіонерка	1936	
59	Нікітчук Микола Михайлович	1930	с. Корнин	с. Корнин	АТП 2217	1947	
60	Нікітчук Лідія Олександрівна	1931	с.Копитків	с. Корнин	Корнин ФАП	1949	
61	Нікітчук Олександр Миколайович	1952	с. Корнин	с. Корнин	Ровносільмаш	1974	
62	Нікітчук Надія Адамівна	1958	м.Новоград-Волинський	с. Корнин	Ровно, міськлікарня	1976	
63	Нікітчук Любов Миколаївна	1957	с. Корнин	с. Корнин	Ровно, міськлікарня	1976	
64	Нікітчук Роман Михайлович	1936	с. Корнин	м.Здолбунів	Здолбунівська автобаза	1957	
65	Нікітчук Марія Василівна	1939	с. Корнин	м.Здолбунів	Ж-Д вокзал	1957	
66	Нікітчук Рая Романівна	1962	м.Здолбунів	м.Здолбунів	Ровно, міськлікарня	1980	
67	Ошатюк Парасковія Семенівна	1944	с.Милостів	с. Корнин	Колгосп «Перемога»	1979	
68	Ошатюк Марія Никифівна	1908	с. Корнин	с. Корнин	Пенсіонерка	1957	
69	Панчук Прокоп Гнатович	1908	с. Корнин	хутір Доброволя	Пенсіонер	1930	
70	Панчук Ганна Денисівна	1915	с.Доброволя	хутір Доброволя	Пенсіонерка	1935	
71	Петрик Петро Тихонович	1936	с.Ільїн	Квасилів	РЗВР	1957	
72	Петрик Жанна Володимирівна	1943	с.Дубровиця	Квасилів	Ровно, тепломережа	1961	
73	Полінчук Володимир Євтихійович	1949	с.Молодаво	с.Корнин	Колгосп «Перемога»	1971	
74	Полінчук Марія Артемівна	1954	Житомирська область	с.Корнин	Колгосп «Перемога»	1971	
75	Рудишин Микола Денисович	1941	с.Боратин	м.Здолбунів	ЮЦЦР	1957	
76	Рудишина Марія Фоківна	1944	Рафалівка	м.Здолбунів	Домогосподарка	1961	
77	Романчук Яків Никифорович	1905	с.Корнин	с.Корнин	Пенсіонер	1968	
78	Романчук Анастас Якович	1946	с.Корнин	с.Корнин	ПМК – 100	1969	
79	Сафонова Марія Іллівна	1934	с.Корнин	с.Корнин	Азот	1958	
80	Стельмах Марк Гнатович	1932	с.Поляни	с.Корнин	Здолбунівський змішторг	1957	
81	Стельмах Віра Юхимівна	1938	с.Корнин	с.Корнин	Домогосподарка	1957	
82	Стельмах Леся Марківна	1961	с.Корнин	с.Корнин	Ровносільмаш	1979	
83	Стельмах Тетяна Марківна	1962	с.Корнин	с.Корнин	Здолбунівська автобаза	1979	
84	Сорочинський Борис Петрович	1931	с.Оженіно	с.Корнин	автобусн. <i>(гали незрозуміло. – О.П.)</i>	1943	
85	Сорочинська Галина Мусіївна	1936	с.Корнин	с.Корнин	Ровно, міськлікарня	1954	
86	Садовець Василь Йосипович	1951	с.Загороща	м.Ново-Здолбунів	ЦШК	1978	
87	Синицька Ярина Максимівна	1915	с.Корнин	с.Корнин	Колгосп «Перемога»	1931	
88	Тирак Василь Данилович	1911	с.Корнин	с.Корнин	Пенсіонер	1930	
89	Тирак Федора Михайлівна	1919	с.Корнин	с.Корнин	Пенсіонерка	1931	
90	Тирак Захар Васильович	1941	с.Корнин	с.Корнин	ПМК – 100	1959	
91	Тирак Лідія Юхимівна	1948	с.Малі Цепцевичі	с.Корнин	Ровно, міськлікарня	1967	
92	Тирак Радіон Васильович	1944	с.Корнин	с.Корнин	Колгосп «Перемога»	1967	
93	Тирак Любов Романівна	1955	с.Мала Річиця	с.Корнин	Ровно, міськлікарня	1973	
94	Тирак Віра Василівна	1945	с.Корнин	с.Корнин	Ровно, побутокмбінат	1965	
95	Тирак Лідія Василівна	1950	с.Корнин	с.Корнин	Ровно, зелене господарство	1967	
96	Тирак Ольга Опанасівна	1923	с.Корнин	с.Корнин	Колгосп «Перемога»	1962	
97	Тирак Ніна Панасівна	1930	с.Корнин	с.Корнин	Колгосп «Перемога»	1962	
98	Троцюк Анатолій Романович	1929	м.Ровно	м.Ново-Здолбунів	Здолбунівська центральна районна лікарня	1948	
99	Троцюк Зоя (Софія) Іванівна	1934	с.Перенятин	м.Ново-Здолбунів	Здолбунівський ЦШК	1954	
100	Ушлов Петро Петрович	1914	с.Корнин	с.Корнин	Колгосп «Перемога»	1974	
101	Ушлова Домінія Зіновіївна	1918	с.Корнин	с.Корнин	Колгосп «Перемога»	1931	

102	Човпило Іван Дорохович	1915	с.Корнин	с.Корнин	Пенсіонер	1934	
103	Човпило Лідія Іванівна	1919	с.Богдашів	с.Корнин	Пенсіонерка	1940	
104	Черпак Володимир Олександрович	1929	Цумань	Квасилів	РЗТЗУ	1980	
105	Шилюк Володимир Степанович	1943	с.постійне	Колоденка	ПМК – 100	1968	
106	Шилюк Лідія Юріївна	1947	с.Корнин	Колоденка	ПМК – 100	1965	
107	Царук Марія Гаврилівна	1915	Колоденка	с.Корнин	Пенсіонерка	1971	
108	Янжура Іван Максимович	1902	с.Корнин	с.Корнин	Пенсіонер	1923	
109	Янжура Варвара Андріївна	1905	с.Корнин	с.Корнин	Пенсіонерка	1924	

У 1988 р. Олександр Іванович Мичка та Микола Михайлович Нікітчук подали до Рівненської держадміністрації заяву від членів церкви християн віри євангельської с. Корнин про отримання дозволу на будівництво молитовного будинку. Згодом такий дозвіл був отриманий, і громада розпочала будівництво власного Дому Молитви у рідному селі по вулиці Колгоспна, 9. Розпочавши будівництво 5 вересня 1989 року, завершили його наприкінці 1990 року.

У 2007 р. пресвітер Олексій Порфірович Ільчук передав своє служіння Юрію Семеновичу Волощуку.

*Закладання фундаменту
Дому Молитви, 1989 рік*

*Будівництво Дому
Молитви, 1989 рік*

Бригада будівельників: Перший ряд: Нікітчук Олександр, Сорочинський Борис, Ільчук Олексій, Петрик Петро, Троцюк Віктор, Мичко Олександр. Другий ряд: Ковтунович, Касянчук Василь, Алконов Олександр, Нікітчук Микола

Завершувальні роботи у спорудженні Дому Молитви, 1990 рік

*Запрошуємо Вас
на Євангельське зібрання з нагоди
відкриття-посвячення молитовного будинку
яке відбудеться ч.с. Корнин 29 вересня в 10³⁰*

Хор Корнинської громади церкви ХВЕ на відкритті власного Дому Молитви. Регент – Нікітчук Микола Михайлович

Урочисте богослужіння з нагоди відкриття-посвячення Дому Молитви у с.Корнин. 29 вересня 1991 року

Слово пресвітера

«Спогадуйте наставників ваших, що вам говорили Слово Боже; і, дивлячись на кінець їхнього життя, переймайте їхню віру.

Ісус Христос учора, і сьогодні, і навіки Той Самий!»

(Євр. 13:7–8).

На нашу долю випало жити в останній час перед приходом Ісуса Христа за своєю Нареченою. Повертаючись назад, пригадую часи, коли християнам жилося важко, коли про часи волі можна було тільки мріяти, багато молитов було звершено народом Божим. Та прийшов той час, коли Бог дав волю для нашого народу. І за цей час волі ми бачимо великі зміни в народі Божому. Наприклад, в часи гонінь діти Божі мали більшу ревність йти в місця, де збирався народ Божий, щоб послухати Боже Слово, помолитись, поспівати. Любов Господня горіла один до одного, один одному хотіли допомагати: «Бо ви, браття, на волю покликані, але щоб ваша воля не стала приводом догоджати тілу, а любов'ю служити один одному!» (Гал. 5:13).

За часи волі народ Господній багато розгубив того, що десятиліттями будували, навчали, вкорінювали брати із Слова Божого. Молодь в часи гонінь була більш Богобійною, з великим бажанням відвідували хворих, немічних братів та сестер в Христі, підтримуючи їх як морально, так і фізично. Нас не жахали кілометри, які ми долали пішки, незважаючи на погоду, — бо ми йшли в навколишні церкви, щоб разом прославити Господа і засвідчити, що Слово Господнє живе та діяльне.

Ісус Христос учора, і сьогодні, і навіки Той Самий! Змінилися ми, старші, тобто ті, хто покликаний був Господом стати наставником для молоді. Задумаймося, адже молодь, діти, дивлячись на кінець нашого життя, переймає нашу віру. Якщо ми працюємо для Господа у півсили, наша молодь отримує половину Господньої спадщини. А якщо молодь передасть половинчасту віру, то дітям своїм передасть четвертину того, що ми сьогодні розуміємо під словом класичне п'ятидесятництво.

Сьогодні п'ятидесятництво «обростає» новими «реформаційними» нововведеннями, які зумовлені нібито сучасними потребами часу, ґрунтуються на психологічних, соціологічних, культурологічних засадах тощо. Однак, усі ці новації якнайдалі відводять громади від першоапостольського зразку. Церква Господа не потребує додаткових засобів, — вона є самодостатньою, аби нести світу Благую Вістку. Страшніше, коли світ приходиться у церкву, а не церква йде в світ; коли світська термінологія заміщає церковну лексику (наприклад, молодіжний лідер, спікер тощо).

Назагал лишаю слова святого апостола Павла: «Діти, — слухайтеся своїх батьків у Господі, бо це справедливо! «Шануй свого батька та матір» — це перша заповідь з обітницею, — щоб добре велося тобі, і щоб ти був на землі довголітній! А батьки — не дра-

Водне хрещення
на річці в районі
с.Басовий Кут

туйте дітей своїх, а виховуйте їх в на поминанні й остерженні Божому!» (Єф.6:1–4).

Заповітним бажанням залишається надія, що Корнинська громада церкви християн віри євангельської й надалі залишатиметься сповненою дарів Духа Святого, зодягнуеною у повній Божій зброї, живою та діяльною через молодь, бо то є наша надія і продовження історії громади.

Закликаю кожного небайдужого долучитися до молитви за пробудження нашого села, бо «Ото, незабаром приходжу, і зо Мною заплаता Моя, щоб кожному віддати згідно з ділами його» (Об'явлення 22:12)

**Пресвітер Корнинської громади християн віри
євангельської
Юрій Семенович Волощук**

Кальнев М.А. Обличение лжеучения русских сектантов-рационалистов: (штундобаптистов, адвентистов, «евангельских христиан», молокан, духоборов и др.). — Одесса, 1913. — с. III-IV; с. 530–552.

«(От автора). Прекрасно понимая огромное влияние на православных сектантских песнопений, являющихся одним из сильнейших средств привлечения их в свои собрания для дальнейшего соращения в сектантство, наши сектанты в последнее время обратили особое внимание на лучшую постановку пения в молитвенных своих собраниях и на самое широкое, в целях пропаганды, распространение в народе издаваемых ими различных наименований сборников духовных песнопений, искусно направленных против вероучения православной церкви.

[...] сектантские молитвенные песнопения, как составленные людьми невежественными в вере, содержат в себе не только много противоречий и бессмыслиц, но даже грубых еретических мыслей, а поэтому в глазах всякого истинного христианина заслуживают не уважения, а уничтожения.

... отделившись от церкви в 60-х годах и образовав самостоятельную религиозную общину, штундисты, на первых порах, во время своих молитвенных собраний пели песнопения православные. О.Рождественский замечает: «для пения у них существует несколько книг. Книги эти появились у них не вдруг; на первых порах сектанты пользовались песнопениями православной Церкви и рукописными религиозными песнями, переведенными с неметкого лицом, плохо владеющим русским языком.

«Дух Святой, Дух Святой!/ светлость мой, сиянье твой;/ Освящай душа мой благодетельный Христовой/ и буду вечно с тобой!/ Дух Святой, Боже мой!/ Усилися Ты со мной./ И внутренний грехов мой/ Очищай лучшим твой радость;/ Твой нонче мой!/ Дух святой, радость мой/ Укрепися ты со мной/ И делов моих уничтожь/ Лучшем твой сила!/ Твой вечно мой!/ Дух святой, любовь мой,/ Вечерися ты со мной/ И победи князя мира/ Искусителя сатано/ Дабы была любовь твой. Аминь».

С «Приношение православным христианам» и начинается история штундистских молитвенных песнопений.

[...] «Приношение православным христианам» является, по времени первым сборником духовных песен, которые были приняты Херсонскими штундистами и введены ими в употребление при общественном и частном богослужении уже в 1867 г., на что имеются указания в рапорте благочинного о.Кириакова

о появлении штундизма в д.Основы Одесского уезда, где в их молитвенном собрании «замечены были: Часослов, Псалтирь, Новый Завет и «Приношение парвославным христианам» (2-е издание, Санкт-Петербург, 1864 год)». Самые ранние указания на употребление этого сборника сектантами Киевской губернии относятся к 1868 г., когда он был обнаружен на собрании штундистов в доме П.Цыбульского.

О.Рождественский о содержании этой книги пишет: «... автор этой книги не известен; но несомненно, что она составлена на основании немецких сборников песней, употребляемых при протестантских богослужениях: тот же дух, тот же склад речи». [...] В 7-м издании 1881 года 79 страниц и 79 песен.

[...] «Духовные песни» — второй по времени сборник молитвенных сектантских песнопений. В нём 92 страницы, песен 90, в числе которых есть песни, употребляемые сектантами при совершении преломления, крещения, бракосочетания и погребения.

... на имеющемся у нас экземпляре «Духовных песней», которые составляют теперь библиографическую редкость, стоит следующая надпись: «Духовные песни». («Назидая самих себя псалмами, и славословиями и песнопениями духовными, поя и воспевая в сердцах ваших Господу» (Пос. Ефес. 5;19). Константинополь. В Типографии А.Х.Бояджияна. 1870 г.).

Нам передавали, продолжает о.Рождественский, что книга эта опечатана в Константинополе и вывезена из-за границы известным уже нам Иоганном Волером. Не об этой ли книге говорил И. Волер в двух письмах своих от 1870 г., из которых одно адресовано им было Клундту, а другое — к Либигу? В письме к Клундту он сообщает: «... ещё одно: Флокен просит меня распространить его русские песни. Но здесь вот препятствия — цензура не пропускает; однако же не можете ли доставить около 400 экземпляров?». К Либигу Волер писал: «... как бы желательно, чтобы оттуда (из колонии Катакуй) я получил русские книги песни Флокена».

[...] В истории сектантских песнопений «Духовные песни» имели то важное значение, что они стали не только сборником молитвенных штундистских песнопений, но и их первым по времени требником и служебником, т.е. таким сборником, в котором помещены песни, специально назначенные для употребления при совершении преломления («Когда, Христе, Ты смерть Свою ученикам явил»), погребения («Несем мы тело на покой» и др.), крещения («блаженный день») и брака («Господи Боже, зиждитель всего»). В этом сборнике впервые появляются и

цифрные надписи над каждой песней, указывающие на размер стихов, т.е. сколько слогов в каждой строке стихотворения.

«Любимые стихи» и «Радостные песни Сиона». Это — сборники пашковских песнопений, первоначально изданные в 1882 г. «Обществом распространения духовно-нравственного просвещения», первый с разрешения московской светской, а второй — петербургской духовной цензуры. Оба напечатаны в петербургской типографии В. с. Балашева. В этом же году эти сборники напечатаны штундистами, без разрешения цензуры, сплошными страницами вместе с вышедшим в Тифлисе новым сборником «Голос веры». В пашковском издании «Любимые стихи» имеют 36, а «Радостные песни Сиона» 17 песней, в штундистском издании: в первом сборнике — 10, а во втором — 16 песней. Очевидно, в последнее издание вошли только избранные из того и другого сборника песни. Хотя оба рассматриваемые сборники, по замечанию автора «Записок», «весьма распространены среди протестантствующих сектантов всех толков», но особенного значения в истории сектантских песнопений они не имели, вероятно, потому, что в них заключаются стихотворения исключительно религиозно-нравственного содержания, песни же богослужебного характера совершенно отсутствуют.

[...] 1882-й год — выдающийся год в истории сектантских песнопений: в этом году пашковцами изданы «Любимые стихи» и «Радостные песни Сиона», штундистами издаются «Гимны для христиан Евангельско-лютеранского вероисповедания» и делается опит издания сборника духовных песнопений «Голос веры».

В 1882 г. появляются «Гимны для христиан евангелическо-лютеранского вероисповедания». Спб. Карл Риккер. Издание это, для пущей важности напечатанное в типографии Императорской Академии наук, имеет следующую цензурную надпись: «№1010. Дозволено к печати определением С.-Петербургской Евангелическо-Лютеранской Консistorией от 13 мая 1882 года. Член Консistorии Б. Вейсе. Секретарь Г. фон-Самсон. Дозволено цензурою. С.-Петербург, 3 июня 1882 года». Это издание включает в себе 88 страниц и 60 песен, а также «Порядок главного богослужения в воскресные и праздничные дни» и «Литургию в день исповеди и св. причастия». В известных местах того и другого богослужения помещены указания на необходимость петь соответствующие песнопения. Песнопениям предшествует их оглавление на двух языках: немецком и русском; сами песни по тону и характеру содержания чисто немецкие, в духе протестантства.

[...] Гораздо больший успех имело другое издание молитвенных сектантских песней — «Голос веры», послуживший образцом для последующих подобных изданий и очень распространенный среди сектантов.

Это скопированное издание самого распространенного среди немцев-протестантов сборник «Glaubensstimme» (Голос веры), впервые составленный за границей Ю. Кёбнером, сотрудником известного баптистского проповедника, Иоганна Гергарда Онкена, основавшего в 1850 годах так называемый «немецкий баптизм» и посетившего в целях пропаганды в 1869 г. южную Россию, куда в это время проникло уже второе издание «Glaubensstimme», составителем которого был преподаватель Гамбургской миссионерской баптистской семинарии, профессор Август Раушенбуш. Это второе издание «Glaubensstimme» и легло в основание изданного в 1882 г. штундистского сборника духовных песней под тем же именем «Голос веры или собрание духовных песен и псалмов для пения, для употребления при общественном и домашнем богослужении христиан баптистского исповедания. Издание Н. И. Воронина. Тифлис, 1882 г.». На обороте заглавного листа: «Дозволено цензурою. Тифлис, 21 января 1882 г.». На следующем листе: «Духовные песни... исполняйтесь Духом, назидая самих себя псалмами, и славословиями и песнопениями духовными, поя и воспевая в сердцах ваших Господу. Посл. Ап. Павла к Еф. 5; 18; 19». На первом листе заглавие: 1. «Псалмы царя Давида»; с 21 песни начинаются «песни хвалебные»; с 28 — «песни молитвенные», с 63 — «призыв к покаянию, утешение, будущая жизнь»; с 94 — «Любовь Христова»; с 133 — «Обращение, принятие, освящение»; с 149 — «крещение, и приобщение, принятие, освящение»; с 157 — «песни пред началом и после проповеди»; с 166 — «христианские обязанности»; с 173 — «праздничные песни»; с 186 — «детские песни»; с 189 — «погребальные песни»; с 193 — «домашние песни» и, наконец, последняя песня под №207 имеет надпись: «Любовь Христова».

Во втором, неизвестно когда изданном, бесцензурном, выпуске «Голоса веры» после 205 песни помещены 50 песней из рассмотренных нами «Гимнов», а затем сплошной печатью идут 16 песней из сборника «Радостные песни Сиона» и 10 из «Любимых стихов». Второе издание «Голоса веры», сравнительно с первым, очень мало распространено, можно предположить, по двум причинам: вследствие выпуска в большом количестве экземпляров первого сборника и вследствие препятствий к распространению со стороны цензуры, запретившей первый выпуск к употреблению в 1886 году.

Издателем первого выпуска «Голос веры» был тифлисский купец Никита Исаев Воронин, молоканин по рождению, с помощью Делякова перешел в евангельскую секту, а в 1857 г. Крещен Мартыном Кальвентом в штундобаптизм, после чего уже сам занимался усиленной пропагандой. Совратил своего прикажчика В.Г.Павлова, получившего потом специальное образование в Гамбургской миссионерской баптистской семинарии, будущего выдающегося миссионера штундобаптизма в России. Павлов совратил В.Н.Тресковского, будущего редактора «Голоса веры». Тресковский — по происхождению русский дворянин Псковской губернии, отставной морской офицер, потом учитель Тифлисской первой гимназии, сотрудник местных газет и редактор «Тифлисского Листка Объявлений». Как уже знакомому с редакторским делом, Воронин поручил Тресковскому скомпилировать «Голос веры».

В этот сборник впервые помещены и песни, составленные уже самими штундистами, из которых наиболее заметным был известный на Кавказе пресвитер Александр Феодосьевич Сторожев, бывший старообрядец, а потом «совершенно онемечившейся штундист», приезжавший в конце 1870-х гг. для пропаганды и в Херсонскую губернию.

Вследствие отождествления русского сектантства с иностранным, «Голос веры» ошибочно бы пропущен тифлисской цензурой и издан в 1882 г. Ни один из вышедших раньше сборников сектантских не распространился так быстро и широко среди сектантов, как «Голос веры». Уже в 1883 г. «Киевские Епархиальные Ведомости» (№3) отмечают особенное отношение к нему сектантов: «штундистскую святыню, говорят они, составляет небольшая книжка, служащая у них вместо нашего «Требника». Заглавие её «Голос веры».

[...] Не ранее 1890 г., вопреки запрещению Министра ВД, второе, безцензурное издание «Голоса веры» было издано.

В 1892 г. появляется новый сборник песнопений «Собрание стихотворений». Москва, Типография Гатцука 1892 г. Дозволено цензурой. Москва, 31 декабря 1891 г.». в этом сборнике 100 страниц и 100 стихотворений, позаимствованных из всех вышедших раньше сборников сектантских песен, поэтому тем удивительнее разрешение к печати рассматриваемого сборника со стороны московской цензуры.

В 1893 г. вышел «Сборник Духовных стихотворений для христиан Евангельско-Лютеранского исповедания». Севастополь. Типолитография С.М.Брун». На обороте заглавного листа читаем: «Печатать дозволено Московской Евангелическо-Лютеранскою консисториею. Москва. Мая 7-го дня 1892 г.

Духовный заседатель Обер-Пастор Бекман. Дозволено цензурою. С.-Петербург 21 мая 1893 г. Издатель Д.Я.А.»

[...] сектанты стали более осторожны и, не решаясь уже обращаться за разрешением издания непосредственно к светской цензуре, придумали довольно интересный способ обойти ее: они обратились за разрешением печатанья нового сборника в Московскую Лютеранскую консисторию, которая и разрешила его печатать якобы для немцев на русском языке. Уже после этого разрешения стихотворения были представлены для разрешения к печатанию в С.Пб. общую цензуру, которая, очевидно, не читая их, а может и по другим причинам, разрешила их печатать, несмотря на то, что почти весь сборник состоит из раньше запрещенных к печатанию и обращению сектантских стихотворений.

Об этом пишется в письме к обращенному в православие пресвитеру херсонских штундистов жителю Музыкальных хуторов (Херсонский уезд) Исидору Мыкытасю от 31 июня 1893 г.: «... Этот сборник есть самый полнейший из всех сборников духовных псалмов, которые только до сих пор существовали, такие книги выходят в свет редко и то с большими затруднениями в проходе через нашу цензуру... Эта книга «Сборник Духовных Стихотворений» тоже встречала не мало затруднений; духовная православная цензура пропустить эту книгу не могла, потому что написана не в православном духе; тогда нужно было обратиться в Лютеранский цензурный комитет и он разрешил выпустить этот сборник; но только со вставкой следующего содержания: «для христиан Евангелическо-Лютеранского исповедания». Без вставки этих слов книга не могла бы появиться на свет».

[...] новый сборник молитвенных песнопений вытеснил собой все прежде вышедшие подобные сборники.

Через 10 лет появился новый скомпилированный и изданный И. Прохановым новый сборник молитвенных сектантских песен — «Гусли. Избранные стихотворения некоторых русских писателей. С.Пб. Типография МВД 1902 года. Дозволено цензурою С.Пб., 14 января 1902 года».

В православных вызвало негодование использование слов «русских писателей» в наименовании сборника. В содержание его находим: из 571 стихотворения 360 безо всякой подписи и отнюдь не принадлежащих перу «русских писателей». 183 — скрытых под инициалами представителей сектантства, которые никогда не принадлежали к плееде «русских писателей»; и 11 — за полной подписью лиц, которые лишь по недомыслию могут быть названы «писателями» как, например, В.Головин (стих

№9), Ф. Пестряков (№29), А. Зименко (№32), В.В. Жуков (№556) и др. И только 17 стихотворений действительно принадлежат «русским писателям»: Державину (№1), Хомякову (№2, 3), Плещееву (№№4, 5), Полонскому (№6), Никитину (№№8, 23), Ю. Жадовской (№10), Жемчужникову (№12), Козлову (№№27, 40), Мережковскому (№28), Гр. П.А.Валуеву (№31), А. Губеру (№39), Пушкину (№42) и К.Льдову (№76).

[...] С изданием Высочайших Указов о веротерпимости 17 апреля и 17 октября 1905 г., различные сборники сектантских песнопений стали чуть не ежегодно выходить в свет один за другим, повторяясь в своих изданиях. Из них более распространены среди сектантов сборники, изданные товариществом «Радуга» в Гальбштадте, Таврической губернии, принадлежащие перу И.С. Проханова: «Тимпаны», 1910 г., 60 песен; «Кимвалы», 1910 г., 30 песен; «Заря Жизни. Сборник духовных песен для детей и юношества», 1910 г., 30 песен; «Песни христианина», 1911 г., 101 песня.

С 1905 г. начинают почти ежегодно выходить нотные сборники, издаваемые И.С. Прохановым».